

**TÜRKİYE'DE ÖZEL MÜZECİLİK
ve BAKSI MÜZESİ**

Şemsinur ÇELİK

**Yüksek Lisans Tezi
Resim Anabilim Dalı
Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER
2012
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI**

Şemsinur ÇELİK

TÜRKİYE'DE ÖZEL MÜZECİLİK ve BAKSI MÜZESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER

ERZURUM – 2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

22/05./2012

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum ".TÜRKİYE'DE ÖZEL MÜZECİLİK VE BAKSI MÜZESİ" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

22/05./2012

Şemsinur ÇELİK

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER danışmanlığında, Semsine...Siflik... tarafından hazırlanan bu çalışma 22 / 05 / 2012... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından.Resim..... Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER İmza:

Jüri Üyesi Doç. Dr. Lütfi KAPLANCI İmza:

Jüri Üyesi Yr. Doç. İsmail...TETKÇİ İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 22... / 05... / ..2012

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
RESİMLER DİZİNİ	V
ÖNSÖZ	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**KOLEKSİYONCULUK VE MÜZECİLİK**

1.1. KOLEKSİYONCULUK	4
1.2. MÜZECİLİK	5
1.3. ARKEOLOJİ VE MÜZE	7

İKİNCİ BÖLÜM**TÜRKİE'DE MÜZECİLİĞİN GELİŞİMİ**

2. 1. SELÇUKLU DÖNEMİ	9
2. 2. OSMANLI DÖNEMİ	10
2.3. CUMHURİYET DÖNEMİ	15
2.4. ÖZEL MÜZELER	19
2.4.1. Sadberk Hanım Müzesi	24
2.4.2. Sabancı Müzesi	25
2.4.3. İstanbul Modern Sanat Müzesi	29
2.4.4. Pera Müzesi	30
2.4.5. Doğançay Müzesi:	32
2.4.6. IMOĞA Müzesi:	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**BAKSI MÜZESİ**

3.1. TARİHSEL VE COĞRAFİ AÇIDAN BAKSI KÖYÜ	35
---	-----------

3.2. BAKSI MÜZESİNİN KURULUŞU	38
3.2.1. Hüsamettin Koçan'ın Özgeçmişi.....	38
3.2.2. Müzenin Kuruluş Amacı.....	41
3.2.3. Müze İçin Katkıda Bulunanlar	41
3.3. BAKSI MÜZESİNİN BÖLÜMLERİ VE İŞLEVLERİ	43
3.3.1. Ana Binanın Mimari Yapısı	43
3.3.2. Atölyelerin Mimari Yapısı	46
3.3.3. Bayburt Evi, Misafirhaneler ve Bayburt Mutfağı.....	47
3.4. BAKSI MÜZESİNDE SERGİLENEN ESERLER	49
3.4.1. Etnografik Eserler	50
3.4.2. Geleneksel Sanat Eserleri	58
3.4.3. Modern Sanat Eserleri.....	63
3.5. BAKSI MÜZESİNDE YAPILAN FAALİYETLER.....	81
3.5.1. Atölye Çalışmaları.....	81
3.5.2. Projeler	82
3.5.3. Sempozyumlar	84
3.5.4. Toplantılar	85
3.5.5. Ödüller	86
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ.....	94

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKİYE’DE ÖZEL MÜZECİLİK ve BAKSI MÜZESİ

Şemsinur ÇELİK

Tez Danışmanı: Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER

2012, 96 sayfa

Jüri: Doç. Mustafa KÜÇÜKÖNER

Yrd. Doç Lütfü KAPLANOĞLU

Yrd. Doç. İsmail TETİKÇİ

İnsanoğlu ilk olarak etrafındaki şeyleri toplamaya başladığında koleksiyonculuk da başlamış oldu. Zamanla değerli eşyalar geleceğe taşınmak üzere bazı yerlerde saklanmaya başlandı ve böylece müzecilik de başlamış oldu. Arkeolojik kazılarla elde edilen buluntuların da saklanması sayesinde müzecilik hayatın vazgeçilmez bir parçası haline dönüştü.

Türkiye’de müzecilik Osmanlı’nın son dönemlerinde İstanbul Arkeoloji Müzesi’nin kurulması ile kurumsallaşmaya başladı. Bu süreç Cumhuriyetle beraber Ankara ve İzmir Arkeoloji Müzelerinin kurulmasıyla devam etmiş ve birçok alanda kurumsal müzelerin açılmasıyla günümüze kadar gelmiştir.

1980 yılında Sadberk Hanım Müzesi’nin kurulması ile özel müzecilik alanında ilk adım atılmış oldu. Özellikle sanat müzeciliği anlamında 2000’den sonra açılan Pera Müzesi, İstanbul Modern Sanatlar Müzesi, Sabancı Müzesi, Doğançay Müzesi ve IMOĞA Müzeleri Türk resim sanatına çok büyük katkılar sunmaktadır.

Bu büyük merkezlerin dışında 2010 yılında açılan Baksı Müzesi, Türkiye’nin doğusunda kurulan ilk özel müzedir. Sanatsal yaşamı ve akademik geçmişiyle Türk resim sanatında çok önemli bir yere sahip olan Hüsamettin Koçan’ın doğduğu köye kurduğu bu müze, mimari yapısı ile farklı bir çekicilik içermektedir.

Müze bünyesinde etnografik eserlere, Geleneksel Türk El Sanatlarına ve Modern Türk Sanatlarına ait çok değerli koleksiyonlar sergilenmektedir. Ana binaya ek olarak yapılan atölyelerde bölgeyle ilişkili el sanatlarına ait projeler yürütülmektedir. Ayrıca belli etkinlikler kapsamında sanatçılar müzeye davet edilerek farklı çalışmalar yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koleksiyon, Müze, Baksı, Hüsamettin Koçan

ABSTRACT
MASTER THESIS
MUSEOLOGY IN TURKEY and BAKSI PRIVATE MUSEUM
Şemsinur ÇELİK
Advisor: Assoc. Prof. Mustafa KÜÇÜKÖNER
2012, Page: 96
Jury: Assoc. Prof. Mustafa KÜÇÜKÖNER
Assist. Prof. Doç Lütfü KAPLANOĞLU
Assist. Prof. Doç. İsmail TETİKÇİ

Mankind began to collect things around. Thus also began collecting. Over time, some places to hide valuables began to be transferred to the future. Thus, the museum began. Thanks to the finds from archaeological excavations in the museum store museology has become an indispensable part of life.

Museology in Turkey last years of the Ottoman Empire began to be institutionalized with the establishment of the Istanbul Archaeological Museum. This process continued with the Republic, the establishment of Ankara and Izmir Archaeological Museums. The opening of corporate museums continued to the present day in many areas.

Sadberk Hanım Museum was founded in 1980 and the private museum first step was taken in the field. Opened after 2000, especially in terms of art museums in the Pera Museum, Istanbul Modern Art Museum, Sabancı Museum, IMOGA Museum and Doğançay Museum offers great contributions to Turkish painting art.

Baksi outside the center of this great museum opened in 2010, founded the first private museum in eastern Turkey. Museum, artistic and academic life, which has a prominent place in the history of Turkish art of painting was founded Hüsametttin Koçan'ın native village. Architecture of the museum contains a different charm.

In this museum, ethnographic artifacts, Traditional Turkish Handicrafts, Modern Turkish crafts are exhibited in a very valuable collections. In addition to the main building associated to the ateliers hand crafts projects executed in the region. In addition, certain activities are carried out under the different artists were invited to the museum.

Key Words: Collection, Museum, Baksı, Hüsametttin Koçan

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2. 1. İstanbul Arkeoloji Müzesi (Kuruluşunu İzleyen Zamanlardaki Adlarıyla Müze- İ Hümayun, İmparatorluk Müzesi, İstanbul Müzesi, Türk Ulusal Müzesi	14
Resim 2. 2. Başkent Ankara'nın İlk Yapılarından Türk Ocakları (1932'den Sonra Halkevleri) Genel Merkezi ve Etnografya Müzesi; Mimar Arif Hikmet Koynoğlu. Önde İtalyan heykeltıraş Canonica'nın Atatürk Heykeli	17
Resim 2. 3. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Dış Görünümü	18
Resim 2. 4. Sadberk Hanım Müzesi.	25
Resim 2. 5. Sabancı Müzesi.....	26
Resim 2.6. İstanbul Modern Sanat Müzesi Dış Görünüm	29
Resim 2. 7. Pera Müzesi	31
Resim 2. 8. Doğançay Müzesi Dış Görünü	32
Resim 3. 1. Baksı Müzesi	43
Resim 3. 2. Baksı Müzesi Sergi Salonu Dış Görünüşi.	44
Resim 3. 3. Sergi Salonları	45
Resim 3. 4. Kütüphane.....	45
Resim 3. 5. Konferans Salonu	46
Resim 3. 6. Atölyelerin Dıştan Görünümü	46
Resim 3. 7. Bayburt Evi'nin Dış Görünüşi.....	47
Resim 3. 8. Bayburt Evi'nin İç Görünüşi	47
Resim 3. 9. Misafirhanelerin Dış Görünümü	48
Resim 3. 10. Misafirhanelerin İç Görünümü	48
Resim 3. 11. Bayburt Mutfağı	48
Resim 3. 12. Sital; Gavdan (Toprak) Yapılmış Olan Yağdanlık Ve Çeşitli Amaçlar İçin Kullanılan Kaplar	50
Resim 3. 13. Toprak Soba; Gav Denilen Malzemedden Yapılmış Olan Küçük Soba.....	51
Resim 3. 14. Mangal; Gavdan yapılmış olan bu mangala ısınmak amacıyla köz konulur, aynı zamanda da üzerinde kahve pişirip, çeşitli yemekleri ısıtmak için kullanılırdı.....	51
Resim 3.15. Pilav Pişirmek İçin Kullanılan Bir Toprak Kaptır	51

Resim 3.16. Ehram Dokumak İçin Kullanılan Ehram Mekiği. Öküz Boynuzundan ve Ahşaptan Olmak Üzere 6 Adet Bulunmaktadır	52
Resim 3. 17. Koyunyününü Eğirip İğlik Haline Getirmek İçin Kullanılan Teşi (Teşik.....	52
Resim 3. 18. Halıyı Dokurken Fazla Olan İplikleri Kesmek İçin Kullanılan Eski Halı Makasları	52
Resim 3. 19. Anadolu'nun Çeşitli Yerlerinde Sergen Olarak Kullanılan Hasır	53
Resim 3. 20. Ehram, Bayburt yöresinde örtünmek için kullanılan geleneksel kıyafet.....	53
Resim 3. 21. Şifalı taslar; içlerinde çeşitli ayetlerin yazılı olduğu bu taslardan su işince veya banyoda başlarından döktüklerinde şifa bulacaklarına inandıkları şifalı taslar. anadolu'nun çeşitli yerlerinden toplanan bu şifalı taslar bakır ve pirinçten yapılmıştır	54
Resim 3. 22. Selçuklu Dönemine Ait Bir Çan.	54
Resim 3. 23. Anadolu'nun Çeşitli Yerlerindeki Camilerde Kullanılan 7 adet Alem	54
Resim 3. 24. Kav Çakmağı ve Hassas Kantar (terazi	54
Resim 3. 25. Kapı çivileri; dövme demirden yapılmış olan bu çiviler kalın ağaçlarla yapılmış olan kapılarda kullanılmıştır	56
Resim 3. 26. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden toplanan farklı dönemlere ait kılıçlar	56
Resim 3. 27. Tılsımlı Eller.	56
Resim 3. 28. Eski Döneminden Kalma Bir Alem.	57
Resim 3. 29. Hayvan Gücünden Yararlanarak Yük Taşımak İçin Kullanılan Öküz Arabası	57
Resim 3. 30. Şahmaran, Guaj Kağıt Üzerine Boya.	58
Resim 3. 31. Şahmaran, Guaj Kağıt Üzerine Boya	58
Resim 3. 32. Şahmaran, El Nakışıyla İşlenmiş Bir Model	58
Resim 3. 33. Ayasofya Camisinin İçi, Taşbaskı.	59
Resim 3. 34. Medine-i Münevvere, Taşbaskı.	59
Resim 3. 35. Mekkei Mükerreme, Taşbaskı.	59
Resim 3. 36. Halk Resmi, Tekkelerde Asılı Bulunan El İşlemeli Takkeli Çalışma	60
Resim 3. 37. Halk Resimleri, Tekkelerde Asılı Bulunan Takke Ve Hat Sanatının Bir Arada Bulunan Halk Resmi.	60
Resim 3. 38. Halk Resimleri, Gemi Resmi, Hat Sanatı	60

Resim 3. 39. Halk Resimleri, Kuş Figürü, Ebru Ve Kaligraf.....	61
Resim 3. 40. Halk Resimleri Tavus Kuşu, Cam Altı Resmi	61
Resim 3. 41. Halk Resimleri, Amentü Gemisi, Cam Altı Resmi.	61
Resim 3. 42. Dünya Güzeli Fatma, Taşbaskı.	62
Resim 3. 43. Yavuz Firkateyni, Taşbaskı	62
Resim 3. 44. El Haç Firaki Eyyübü Mehmet'in Özgün Taşbaskı 3.12.1978 tarihinde Alaattin Aksoy tarafından yeniden basılmıştır. "Heybeli Numan Vapuru Hümayünü" 1896.	62
Resim 3. 45. Ali Kazma, Video Art. Kot Fabrikası, Video, 17 dk, 2008 (Francesca Minini, Milano İzniyle)	63
Resim 3. 46. Alp Sime, Çember, Fotoğraf, 2008, 100 x 66, 100 x 66, 66 x1 00, 100 x 66 cm.	64
Resim 3. 47. Aslımay Altay, Kırmızı Kurdele,2009, Tekstil, Pleksiglas, 50x60, 105x165, 100x130, 45x65 cm.	64
Resim 3.48. Ayşen Urfalıoğlu İsimsiz, 2009, Yerleştirme, Tutkallı Sargı Bezi, İp, 270x130 cm.	65
Resim 3. 49. Aziz Sarıyer, Unit, 2009, Alüminyum Levha, 140 x 30, h: 200 cm.....	66
Resim 3. 50. Beril Anılanmert, Kadın Halleri, 2008, Seramik, 480x50x20 cm	67
Resim 3. 51. Burak Bedenliler, İsimsiz (Arılar) 2009, 60 adet 10x10 terakota, 250x250 cm	67
Resim 3. 52. Burak Bedenliler, İsimsiz (Arılar) / Detay	67
Resim 3. 53. Esmâ Paçal Turam, Lamba, 2009, Silikon, Pirinç, 60x60, h:140 cm	68
Resim 3. 54. Esmâ Paçal Turam, Lamba, Detay	68
Resim 3. 55. Gülay Semercioğlu, Anadolu 2008, Tel, Vida, Ahşap, 150x100 cm	69
Resim 3. 56. Güler Güngör, Yılanın Eskimiş Gömleği, 2009, Demir Tel, 20 x 20 x 235 cm	70
Resim 3. 57. Kurucu Koçanoğlu, Karıncalar, Küçük Karınca, 2009, Büyük Karınca 2010, Strafor Yontu Üzeri Pamuklu İp, Küçük Karınca: 88x90x180 cm, Büyük Karınca: 345x210x145 cm.....	70

Resim 3. 58. Hüsamettin Koçan, Şaman Serisi 1,2,3,4, 2009, Tuval üzeri karışık teknik,100x290, 100x290, 100x290, 100x290	71
Resim 3. 59. Mehmet Kavukçu, Müze Kütüphanesi'ne Yerleştirme, 2010, 1300 adet kırmızı beyaz plastik küre, 950 x 900 x 450 cm	72
Resim 3. 60. Murat Morova, Dönüşü Olmayan Nehir, 2009, Tuval Üzeri Alçı, Çini Mürekkebi, Katran, Fotoğraf, Keçeli Kalem, 240x100 cm	73
Resim 3. 61. Mürteza Fidan Alem, 2009, Video Yerleştirme, 28 dk,	73
Resim 3. 62. Nermin Er, İsimsiz, 2009, Kâğıt Kesim Ve Motor Aksam Üzerine Yerleştirme, 30x30 Yükseklik: 160 cm	74
Resim 3. 63. Özlem Süer, “Dokuz”, Ehram kumaşından 9 adet giysi tasarımı, 2010	75
Resim 3. 64. Ramazan Bayrakoğlu, İsimsiz, 2009, Kumaş Üzeri Dikiş, 120x64 cm	76
Resim 3. 65. Ramazan Bayrakoğlu, İsimsiz Çalışmasından Ayrıntı	76
Resim 3. 66. Suzi Hug Levi, İsimsiz, 2009, Yün, İplik, Kâğıt, 240x450x50 cm	77
Resim 3. 67. Şakir Gökçebağ, İsimsiz, 2010, Renkli Plastik Ayakkabı, 310x 310 cm.....	78
Resim 3. 68. Şakir Gökçebağ, İsimsiz, Renkli Plastik Ayakkabı, Detay.	78
Resim 3. 69. Tuğrul Selçuk, Hayat Ağacı, 2010, Boyalı Ahşap Altın Varak, 47x22 h:238 cm	79
Resim 3. 70. Tuğrul Selçuk, Hayat Ağacı, Detay.	79
Resim 3. 71. Zafer Mintaş, Misafirlerimiz İçin Yastıklar, 2009, Yerleştirme, Yastık, 330x40 cm	80
Resim 3. 72. Ehram Dokuma Çalışması.....	81
Resim 3. 73. Ehramdan Yapılmış Modern Elbiseler	82
Resim 3. 74. Halı Dokuma Çalışması.....	83
Resim 3. 75. KUDAKA: 5. Olağan Kalkınma Kurulu Toplantısı- 2010	85

ÖNSÖZ

Türk Resim Sanatının en büyük ilerleme nedenlerinden birisi de kuşkusuz sanat müzeleridir. Cumhuriyetten önce başlayan Türk Müzeciliği serüveni yüzyıl boyunca devlet destekli ilerlemek zorunda kalmıştır. Yüzyılın sonuna doğru başlayan özel müzecilik teşebbüsleri sayesinde Türk resim sanatına olan ilgi çok büyük bir ivme ile artış göstermiştir.

Bu özel müzelerden birisi de sanatçı Prof. Hüsamettin Koçan'ın Bayburt'ta kurduğu Baksı Müzesi'dir. Çevresine ışık saçan bu müze, bölgenin geleneğe bağlı sosyo-kültürel yapısını modern sanatsal uygulamalarla geleceğe taşımakla birlikte, yürüttüğü projelerle de Türk kültürüne hizmet etmektedir.

Bu müzeyi kuran sayın Prof. Hüsamettin Koçan'a hem sanata yaptığı yatırım ve hem de Türk Resim Sanatına yaptığı büyük katkılarından dolayı Türk sanatçıları olarak minnettarız.

Bu tez çalışmam ve tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen sevgili annem Sevgül Çelik, babam Ahmet Çelik, ağabeyim Engin Çelik, ablalarım Leyla, Hatice, Öznur Çelik, arkadaşlarım Tuba Bedir Mодоđlu, Gülsüm Daştan, Nurcan İlkan ve Cihat Özkaplan'a sonsuz teşekkürlerimi bildiririm.

Ayrıca bu tez konusunun belirlenmesinde ve gelişmesinde danışmanım olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Selman Can hocama ve tez çalışmamı birlikte yürüterek tamamladığımız danışmanım Sayın Doç. Mustafa Küçüköner hocama ve ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Lütfü Kaplanoğlu hocama teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

“İnsanlar çok eski çağlardan beri, ister kendi yaptıkları isterse çeşitli nedenlerle elde edildikleri objeleri, insana has duygularla kullanmışlar, saklamışlar ve çok basit anlamda da olsa sergilemişlerdir. İnsanın doğasından kaynaklanan bu duygulara daha sonra estetik, inceleme, araştırma-geliştirme, eğitim ve öğretim faktörleri de eklenince, yüzyıllar boyunca meydana gelen bu yapıtlar değişerek çoğalmışlardır. Bilim ve sanatın gelişmesi süreci içerisinde, geçmişin bilinmesi, geleceğe ışık tutabilmesi için objeler birikmiştir. İnsanoğlu zaman zaman geçmiş tecrübelerinden yararlanma, gelecek kuşaklara örnekler vererek anlatabilme, kendisini geliştirme arzusu içerisinde eski objelere başvurma yolunu sık sık denemişlerdir. İşte müze olgusu böylece hayat bulmuştur. İnsana öz niteliklerin korunması gerekliliğini ortaya koyan müzeler, topladıkları nesne ve yapıtlarla eski insan yaratıcılığının değerini belgelemekle kalmamış, bunları topluma yansıtılmışlardır. Müzeler, bu yansıtmayı gerçekleştirirken, toplumu eğiten sanatçı güçlendiren yönlendiren eğitim kurumları olma niteliklerini kazanmışlardır.”¹

Müzecilik, tarihle köprü görevi gören bir kurumdur. Müze; geçmişten günümüze kadar olan zamana, bir sahnedan bakıp, bugünle bir bağ kuran, gerek sanatsal gerek tarihsel bir mekân olarak bilinen yerdir. Bu mekânlar, kültürel mirasın kaybolup gitmemesi için bir mücadele içerisinde. Müzelerin barındırdıkları bu olgularla eğitsel bir görev de yüklenmiştir. Gerek geleneksel, gerekse de modern olan mekânların her anlamda eğitsel bir görevi vardır. Müzecilik geliştikçe işlevselliği ve çeşitliliği de bununla birlikte değişmiştir.

İlk ortaya çıktığında devlete bağlı bir kurum olarak hizmet vermekte olan Baksı Müzesi yukarıda bahsedilen özelliklerin yanı sıra merkezden kenara sanat taşıyıcısı olarak da nitelendirilebilir. Sanat etkinliklerinin genelde büyük şehirlerde olmasının etkisiyle kırsal kesimlerdeki insanların sanattan yoksun kalmamaları için çok kapsamlı olarak düşünülen Baksı Müzesi, Hüsamettin Koçan'ın doğduğu topraklara, Bayburt'un Baksı köyüne kurulmuştur.

Baksı müzesi modern sanatla, geleneksel sanatı bir arada barındıran geçmişle gelecek arasında sıkı bir bağ kuran bir misyon taşımaktadır. Geleneksel alanda Anadolu'da yapılmış

¹ Canan Demir, Müzelerde Çağdaş Pazarlama, Tunç ofset Ltd. Şti., İstanbul 2001, s.3.

olan geleneksel eserler bulunmaktadır. Modern eserler içerisinde geleneksel eserlerden etkilenip modern olarak yapılmış çalışmalar bulunmaktadır.

Müze, içerisinde bulunan eserler dışında, mimari yaklaşımıyla da etkili olmuştur. Baksı Müzesinin ana binasının modern mimari örneğinin yanı sıra diğer mekânlar da geleneksel ve doğadan etkilenilmiş. Bu coğrafyada ki tepelere uyum sağlayan bir mimari yapıya sahiptir. Ayrıca kullanılan malzemenin, bulunduğu yörenin kıvalı taş olması doğayla bir bütünlük sağlamıştır.

Ressam Hüsamettin Koçan, kaybolup giden kültürel mirasa ve kültüre sahip çıkma, koruma ve yaşatma projelerini gerçekleştirmek için atölyeler kurup hayata geçirmiştir. Kurmuş olduğu ihram, seramik ve hasır atölyeleriyle, bunların yok olmaması ve yarınlara aktarılması için müzede ki atölyelerde üretim yapılmaktadır. Koruma ve kollama yapan bu müzede aynı zamanda üretime de yer verilmektedir. Baksı halk sanatları ve araştırma merkezi olarak yürütülen atölyelerde istihdam sağlanmakla birlikte unutulmaya yüz tutmuş olan geleneksel eserler tezgâhlarda yeniden hayat buluyorlar. Bu atölyelerde Bayburt yöresinde kullanılan ve üretimi durmuş olan ehram ve halı-kilim üretimi yapılmaktadır.

Çok kapsamlı düşünülen Baksı Müzesin de yemek kültürüne de yer verme düşünülmektedir. Müze de kurulan mutfakta yöresel yemekler yapılıp sunulması düşünülmektedir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi çok kapsamlı olan Baksı Müzesi modern olup aynı zamanda gelenekselliğe önem gösterilmiş bir müzedir. Kırsal bir kesimde yapılan ve Türkiye de ki ilk örneği olan Baksı Müzesini her yönüyle ele alıp bilimsel bir çalışma olarak araştırılıp ulusal niteliğinin ne olduğu ilerde nasıl olacağı konusunda kapsamlı bir araştırma yapılması gereği hissedilmiştir.

Bu tez çalışmamızın ilk bölümünde müzeciliğin temellerinin atıldığı koleksiyonculuğa değinilerek, müze kavramının ortaya çıkışları ve arkeolojinin müzecilik için öneminden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise Türkiye’de müzeciliğin gelişimi; Selçuklu Dönemi, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi ve özel müzeler olarak ele alınmış ve özel müzelerden birkaçına yer verilmiştir. Bu özel müzeler şu şekilde sıralanmıştır; İlk özel müze olarak bilinen Sadberk Hanım Müzesi, Sabancı Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi, Pera

Müzesi, Doğançay Müzesi, IMOGA Müzesi ve son olarak ta tezimizin asıl konusu olan Baksı Müzesidir.

Üçüncü bölümde de Hüsamettin Koçan tarafından Bayburt'ta kurulan Baksı Müzesi'nin kuruluş amacından, Baksı Müzesi'nin bölümleri ve işlevselliğinden, Baksı Müzesi'nde sergilenen eserlerden, Baksı Müzesi'nde yapılan faaliyetlerden ve son olarak da basında yer alan Baksı Müzesi konularına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOLEKSİYONCULUK VE MÜZECİLİK

1.1 KOLEKSİYONCULUK:

Koleksiyon* korku ve saygı amaçlı olarak insanların tanrılarına adadıkları eşyaları biriktirmeleriyle başlamıştır.² İlkel insanların değerli gördükleri eşyaları dinsel törenlerin yapıldığı kutsal yerlerde saklanmasıyla da ilkel koleksiyonculuğa bir başlangıç yapmışlardır. Bu mekânlarda biriktirilen bu koleksiyonlar günümüz müze anlayışının ilk oluşumları olarak gösterilebilir.

İlkel koleksiyonculuğun bir diğer nedeni de insanların kendileri için gerekli olan savaş, tarım, göç ile ilgili eşyaları saklamaları olmuştur. İnsanlar gerekli gördükleri eşyaları saklamaları ve yeni buluşlar ile yarınlara aktarma düşünceleri de bu biriktirme sebeplerinden birisidir. Yapılan bu aktarımlar insanlığın teknolojik olarak ilerlemesini sağlamıştır. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçmesi, eşya kullanımının ve çeşitliliğinin artmasına paralel olarak da biriktirilen eşya çeşitliliği artmış ve bunlar için daha kalıcı yapılar üretilmeye başlanmıştır.

Koleksiyonculuğun ortaya çıkmasındaki bir başka neden ise unutulmama mücadelesi için yapılan biriktirmelerdir. İnsanlar yaşadıkları süre boyunca sosyal ve kültürel gelişim içerisinde olmuşlardır. Bu gelişimler devam ederken Mısır Medeniyeti'nde de olduğu gibi yaşamını yitiren insanlara ait önemli eşyaları biriktirip saklayarak bir nevi unutmaya ve unutulmaya karşı mücadele vermişlerdir.

Tüm bu biriktirme, saklama girişimleri tarihsel süreç içinde zamanla arşivleri, kütüphaneleri ve müzeleri ortaya çıkarmıştır. Arşivler ile tarih içinde yaşanan kurumsal olaylara ait belgelerin saklanması sayesinde, hem hukuksal hem de sosyal konularda toplumsal yaşama katkılar sağlamış, hem de sonraki kuşaklara bu yaşam kuralları taşınmıştır. Eski Yunanlılar da tanrı ve tanrıçalara adanan adaklar ve güç temsilcisi olarak görülen silahların biriktirilip sergilenmesinin en önemli etkeni dindir. Bu eşyaları biriktirmek için siyasi ve dini mekânlarda "therauras" denilen merkez inşa edilmiştir ve bu

*Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere bütünü. (ABBYCingvo12)

² Zeynep Rona, Müren Beykan, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* 1-3, YEM Yayın, İstanbul 1997, cilt II, s. 1034.

alanlarda koleksiyonlar artırılmıştır. “Tapınaklarda yapılan koleksiyonculuk tanrılarına ve bir nevi atalarına saygı amaçlı adanan eşyaların toplanmasıyla oluşturulmuştur. Bu koleksiyonların nesilden nesile aktarılmasındaki ilk örnekleri Mezopotamya, Anadolu ve Yunanistan’da görülmüştür. Eski eserlerin bu tapınaklarda toplanması ve korunması bugünkü müze kavramıyla örtüşmektedir.”³

Orta çağdan sonra farklılaşan koleksiyonculuk bir nevi amacını da değiştirmiştir. Koleksiyonlar artık tarihi simgelemekle birlikte dünyanın çeşitliliğini de vurgulamaya başlamıştır. Avrupa’da ilk koleksiyonculuk İtalya’da başlamıştır. Avrupa’nın genelini etkileyen koleksiyonculuk kilise, saray ve varlıklı kişilerin yapmış oldukları koleksiyonlar olarak bilinir.

Rönesans’ın doğmasıyla resim, heykel ve mimarinin yeniden boyut kazanması gibi koleksiyonculukta farklı bir boyut kazanmış ve halk için de değişik ilgi alanları oluşmuştur. Özellikle Medici Ailesinin Rönesans ressam ve heykeltıraşlarından eser almaya başlaması bu alanda yeni bir çığır açmış ve sanat koleksiyonculuğu o günden bu güne kadar hızla artmış ve değişik disiplinlere de bürünmüştür. Bununla birlikte koleksiyonculuk müzecilik kavramının ortaya çıkmasına da sebep olmuştur.

1.2 MÜZECİLİK:

“*Müze*” sözcüğü *Grekçe* “*Mouseion*” kelimesinden türemiş olup, *Yunan mitolojisinde Musa’lar (İlham Perileri) adı verilen tanrıçalara adanan tapınak ve Atina’da Musa’lara ayrılan tepe anlamına gelmektedir. “Museum” şeklinde Latinceye ve diğer batı dünya uluslarının dillerine geçmiştir. İngilizcede Museum, Fransızca’da Musee, Almanca’da Museum olarak kullanılmıştır.*⁴ “*İnsanoğlunun maddeye biçim verdiği, içinde yaşadığı mağaranın duvarına bir suretin ilk çizgisini çizdiği günden bu yana oluşan, kırk bin yıllık sanat mirasını korumak, bu olağanüstü zenginliği göstermek, bizleri şaşırtmak, düşündürmek, bilgilendirmek... İşte müzelerin bizlere sunduğu olanaklar, önümüzde açılan kapılar.*”⁵

³ Remzi Oğuz Arık, *Halk Evlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*, C.H.P. Halk evleri Yayınlarında Kılavuz Kitapları, Ankara 1947, s.21

⁴ Ferruh Gerçek, *Türk Müzeciliği*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s.1.

⁵ Ferit Edgü, “Bir Müze Tutkunu”, *Sanat Dünyamız*, Sayı:77, İstanbul 2000, s.39.

Müzeciliğin ortaya çıkmasındaki sebeplerden biriside toplanan eserlerin çokluğundan kaynaklanan yer sıkıntısı ve eserlerin iyi bir şekilde korunamaması olmuştur. Kurulan mekânlar, eserleri sergileyip halkla buluşmasını sağlanmıştır. Bu müze fikrini Fransız yazar La Font de Saint Yenne ortaya çıkarmıştır. Kurulan bu müze ve galeriler devlet himayesine girmeye başlamıştır.

Müzelerin ortaya çıkışında insanların kültür ve sanat gelişimlerinin ve de insanların sanat eserlerine duydukları ilginin önemi de büyüktür. Geçmişten günümüze insanoğlu değerli eşyalarını saklama ve geleceğe taşıma kaygısı gütmüştür.

Günümüz anlayışına uygun şekilde yapılan müzecilik, Romalılar döneminde oluşturulmuştur. Savaş ganimetlerini biriktiren Roma komutanları bunu yaygın hale getirmişlerdir. Evlerinde biriktirdikleri bu kişisel koleksiyonların ve koleksiyonculuğun yayılması aynı zamanda halkla buluşması fikri ortaya çıkmıştır. Bu koleksiyonculuk fikri ilk olarak Romalılar döneminde oluşturulmuş ve günümüz anlayışına uygun bir şekilde yapılmıştır. Yapılan bu koleksiyonculukta zenginliğin ve sosyal statünün önemi büyüktür. İyi bir koleksiyon zengin kişilerde ya da statü olarak yüksek kişilerin yaptığı bir biriktirme şekli olarak benimsenmiştir. Koleksiyonculuğun artmasıyla birlikte bu işten anlayan uzman kişiler ve antikacılar ortaya çıkmıştır.

İlk müze ve galerinin gelişimini hızlandıran nedenler; kralların, azizlerin, imparatorların ve ileri gelen ailelerin yaptığı koleksiyonlar müzenin gelişimini hızlandırmıştır. Ayrıca koleksiyonların korunması ve sergilenmesi amacıyla ilk müze ve galeri kurulmuştur. Kurulan bu galerilere örnek olarak Uffuzi Galerisi verilebilir.

Hıristiyanlık dininin, adak olarak adanan eşyaların biriktirilmesiyle halk müzeleri ortaya çıkmıştır. Biriktirdikleri eserler kendi dönemlerinde değerli değildi fakat günü geldiğinde dönemin gözde eserleri olacağı düşünülerek saklamaya önem göstermişlerdir. Bunun için ortaçağın kaleleri, manastırları ve kiliseleri değer göreceği ve güzide eser olarak nitelendirileceği günü bekleyen eserler ile doldurmuşlardır. Artık koleksiyonculuk bir nevi zevk haline gelmiştir.

“İlk müze İngiltere’de Oxford Üniversitesi’nde 1649-1683 tarihlerinde yapılan **Ashmolean Müzesidir**. İngiliz koleksiyoncu ve tarihçi Elias Ashmole’nin koleksiyonundan yararlanılarak kurulmuştur. Bu müze halk müzesi olarak açılmış olup, dünyadaki en eski

müze olarak kabul edilmektedir. İngiltere’de 17.yüzyılın ilk yarısında yaşayan baba oğul Tradescant’lara ait zengin koleksiyon da Ashmolean müzesine kazandırılmıştır.”⁶

Müzeler bir bölgenin belleği durumundadır. Bir bölgenin kültürünü, yaşam şeklini, sanatını ve bilimsel dünyasını bizlere yansıtmıştır. Müzeler sanat yapıtını korumakla kalmıyor, dönemin sanatına da yön veriyor. Sanat her alanda müzelerle beslendi, beslenmeye de devam etmektedir. Günümüzde, sanatsal açıdan önemli olan mekânlar, bir nevi yön değiştirmiştir. İlk ortaya çıkışında din önemli bir etkenken şimdilerde ise din dışı bir mekân haline gelmiş, sanatsal olarak değerlendirilmekte ve sanata önemli katkılar sunmaktadır. Uzun soluklu olan bu mekânlar her alanda insanoğluna tanıklık etmiş ve her değişime şahitlik etmiştir.

Müzecilik sayesinde ise arkeoloji, etnografya, sanat, bilim, teknoloji vb alanlarda insanlığın bulduğu aletleri, kaydettiği yazıları, ürettiği eserleri, kullandığı aletleri, dini törenleri, ölümlerin gömülme şekilleri vb üzerine sınırı olmayan konularda biriktirilmiş ve geleceğe taşınmıştır.

1.3. ARKEOLOJİ VE MÜZE:

Arkeoloji, Yunanca **Arkhaios** (eski) ve **Logos** (bilim) kelimelerinin birleşiminden oluşan, Osmanlıca’da **Atikiyat** (Eskinin Bilimi) denen ve geçmişte yaşayan insanların kurduğu kültür ve medeniyetlere ait eserleri, sanat yapıtlarını, alet ve malzemeler ile ev eşyalarını bilimsel yollarla ve de yer, zaman, teknik ve sebeplerini inceleyerek ortaya çıkaran bilim dalıdır. “Arkeoloji, yeryüzündeki ilk yerleşmelerden bugüne insanlık tarihinin tüm evrelerini aydınlatmaktır.”⁷

Arkeoloji bilimi yaptığı kazılarda ortaya çıkardığı eserlerle binlerce yıl önce yeryüzünde yaşayan insanların kullandıkları objeleri günümüze kadar nasıl geldiğini tüm ayrıntıları ile ortaya koyarak bize en güzel şekilde sunmakta ve bizi tarih konusunda yönlendirip bilgi edinmemizi sağlar. Kazılarla ortaya çıkarılan eserlerin tarih, arkeoloji ve sanat tarihi açısından incelenmesini sağlar. Çatalhöyük’de olduğu gibi Türkiye ve Dünya üzerindeki yapılan kazılar sonucunda İsa’dan önce 8 000’lere kadar giden ve o dönem insanının yaşantı şekillerini, tapınaklarını, saraylarını bize anlatan tarihi kalıntılara

⁶ Gerçek, *Türk Müzeciliği*, s. 6

⁷ Nezh Başgelen, *Müzeler İçin Düş Bilançosu-Tutkular ve Nesnelere*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993, s.23.

rastlanmıştır. Kazılar sonucu ortaya çıkan eserlerle arkeoloji bilimi, o zamanın yaşantısından kesitler sunup bizim için tarihi bir öğretici olmuştur.

Avrupa'daki araştırmacılar eski taş devri (paleolitikum) kalıntılarını da bulmuşlardır. Avrupalılar bu araştırmacıları, yaptıkları seferlerde de yanlarında götürmüşlerdir. Fransız İmparatoru Napolyon Osmanlı devletinin yönetiminde olan Mısır'a sefer yapmış ve bu seferde bilim adamlarını da yanlarında araştırmacı olarak bulundurmuşlardır.

Yapılan kazılarda bulunan eserler sanata yeniden bir bakışı ortaya çıkarırken, bulunan fosiller ise dünyanın çeşitliliğini ortaya koymuştur. Bu buluntuların etkisiyle de arkeolojik keşiflerin 19. Yüzyılda modern bilime katkısı olmuştur.

Bununla birlikte tarihte kullanılan eşyaları da gün yüzüne çıkarmak için kazılar başlatılmıştır. Yapılan kazılar da çıkarılan eşyaları yok olmaya karşı verilen mücadeleyle birlikte doğmuştur. Böylece arkeolojik kazılar yapmaya önem gösterilmişlerdir. Bu medeniyetlerin kalıntıları yeryüzüne çıkararak arkeologlar bu eserleri korumak ve aynı zamanda sergilemek için mekân oluşturulması gerekiyordu böylece arkeoloji müzeleri ortaya çıkmıştır. Çıkarılan eserler arkeoloji müzelerinde toplanmışlardır.

Arkeolojiye verilen önemle birlikte bu konu üzerine arkeolog ve sanat tarihçiler yetiştirilmiştir. Yaşadığımız toprakların hangi medeniyetler ev sahipliği yaptığını bilmemiz için arkeolojiyle iş birliği yapmamız gerekir. Sadece sanat alanının da yol göstermez, bizlerden önceki ev sahipleri hakkında bizlere her türlü bilgiyi sunar.

Arkeolojik eserlerin saklandığı tek yer müzelerdir. Ya direkt o eserlerin çıkardığı yerde o eserlere ait müzeler yapılmaktadır. Ya da çıkarılan eserler en yakın bir yerleşim yerindeki müzeye taşınmaktadırlar. Bu konu ile ilgili Dünya üzerinde 100 lerce örnek müze bulunmaktadır. Biz örnek olarak Türkiye'de 2011 yılında açılan bir müzeyi örnek vereceğiz. Yunan Medeniyetinden kalma Zeugma bölgesindeki olağanüstü eserler Gaziantep'de kurulan dünyanın ilk mozaik müzesi olan Zeugma Müzesi'ne taşınmış ve son derece profesyonel bir sunumla izleyici ile buluşturulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİE'DE MÜZECİLİĞİN GELİŞİMİ

2.1. SELÇUKLU DÖNEMİ:

13. Yüzyıldan kalan Selçuklu Dönemine ait eserlerin iç ve dış mekanlarındaki kabartma, çini, süsleme vb gibi yapıtları kendi üzerlerinde taşıma özelliği ile günümüze kadar gelmiştir. Günümüzde bu yapıtları hala yapıldıkları bina ve mekanlarda görebilmekteyiz. Selçuklular kendi dönemine ait bir mimariye ve kendine özgü süsleme sanatlarını bizlere bir ata yadigârı olarak sunmuşlardır. Bugün ki müzecilik anlayışına uygun bir müzecilik anlayışı yoktu belki ama bugünlere kadar gelebilecek eserleri meydana getirip nesilden nesile aktarılacak şekilde korunmuştur.

Selçuklu döneminde koleksiyonculuğa ve değer verilen eserlerin korunması ve yarınlara aktarılması konusunda başarı sağladıklarını günümüze kadar gelip ve hala daha göz bebeği olarak korunması sürdürülmektedir. *“Türklerdeki koleksiyonculuk geleneğinin Anadolu'daki uzantılarının en erken örneğini 13.yy da Selçuklular Döneminde görmek mümkün olmaktadır. Eski Konya'nın bulunduğu Höyüğün etrafı, Selçuklular tarafından bugün hiçbir izi kalmamış bulunan bir surla çevrelenmiş ve Selçuklular bu sırada ellerine geçen her döneme ait çeşitli işlemeli ve kabartmalı taşları sur duvarlarının dış yüzlerine yerleştirmişler ve dolayısıyla bu eserler değerlendirilerek bir koleksiyonculuk ve Müzecilik örneği vermiştir.”*⁸

Selçuklu döneminde de sanat ve mimari gibi birçok önemli konularda öncülük edip yarınlara ışık tutmuşlardır. Geçmişimizin bizlere bıraktığı bu önemli unsurlar korunarak bu günlere kadar gelmişlerdir. Bunarda müzeciliğin koruma özelliği ile bu günlere kadar gelmiştir.

Yarınlara bırakılacak eser olarak sadece kullandıkları eşyalar anlamına gelmemektedir. Bu eserler içerisinde bırakılan tarihi mekânlar da bizler için bir müze eseridir. Bina içerisinde ki eserlerin sergilenmesi yerine binanın kendisinde boş haliyle bile bir müze eseri ve müzedir.

⁸ Gerçek, *Türk Müzeciliği*, s.78.

Selçuklu Dönemi'nden günümüze kalan ve hem bina hem de müze olan eserlerden birisi Erzurum'daki Yakutiye Müzesi'dir. İlk olarak medrese eğitimi amacı ile yapılan ve yüzyıllarca eğitim yeri olan bu yapı, Osmanlı Dönemi'nde de eğitim amaçlı olarak kullanılmış, Osmanlı'nın son dönemlerindeki işgallerle değişik amaçlara dönüştürülmüştür. Cumhuriyetle birlikte günümüzde bildiğimiz gibi Yakutiye Müzesi'ne dönüştürülerek içerisinde değişik eserleri içinde barındıran bir müzeye dönüşmüştür. Bu yapının içindekilerden çok kendisi daha büyük bir sanat eseridir. Özellikle giriş kapısındaki taş oymacılığı ile yapılan kabartmalar ve mukarnas tavan süslemeleri, Selçukludan günümüze kalan en önemli eserlerden sayılmaktadır. Ayrıca girişin sağ yanındaki kule şeklindeki minare üzerindeki çini işlemleri ve desenler de Dünyada eşi benzeri bulunmayan tarihi bir değer taşımaktadırlar. Bu eserlerin bir özelliği de kazılarla bulunmayıp bir araya toplanmayıp, zaten binanın üzerinde olmalarıdır.

Bir diğer eser de Çifte Minareli Medrese'dir. Bu yapı hali hazırda bir müze değildir. Ancak kapsındaki süsleme ve kabartmalarla, içindeki sütun ve tavan mimari yapı özellikleri bir müzede bulabileceğimiz kalitedeki eserlerden daha da kaliteli ve orijinaldir.

Görüldüğü gibi bazen bir şeyleri bir araya toplayarak yapılan müzeciliğin yanı sıra, geçmişte yapılan bir eserin kendisi üzerindeki süsleme ve uygulamalar da o değerde kıymetli müzelik görünümlerdir.

2. 2. OSMANLI DÖNEMİ:

Eski eserlere değer verilip saklanması ata yadigârı olarak değerli sayılması her dönemde olduğu gibi Osmanlı döneminde de değer verilip saklanan eserler muhakkak olmuştur. Devlet adamlarının kıyafetlerinin saklanması ve Hz. Muhammed'e (S.A.S) ve diğer birçok sahabe ve farklı dinlere ait kutsal emanetlere verdikleri değerden dolayı Osmanlı saraylarında saklanıp daha sonra sergilenmesi Osmanlı müzeciliği için çok önemli bir adım olmuştur. *“Bu saklanılan eserler içerisinde savaşlar sırasında ele geçen ganimetler, ata yadigârı olarak saydıkları eşyalar ve tesadüfen de olsa buldukları arkeolojik eserleri bilinçli olarak koruma altına almışlardır. Buna örnek olarak; Fatih Sultan Mehmet'in bir Bizans kilisesinin yerine yapılan Fatih Camii'nin inşası sırasında ele geçirilen İmparator lahitleri yanında, Hipodrom'daki sütun ve sütun başlıkları gibi Bizans*

eserlerini Topkapı Sarayı'nın II. Avlusu'nda toplanası, bilinçli bir koleksiyon oluşturma girişimi olarak nitelendirilebilir."⁹ XIX. yüzyıla gelinceye kadar az da olsa rastlanan koruma sayesinde birçok eser kurtarılmış olmasına rağmen Avrupalıların Osmanlı topraklarından çok sayıda eser götürdüğü de bilinmektedir.

İstanbul'un fethinden sonra ele geçirilen Aya İrini Kilisesinde değerli ganimetler ve savaş silahlarının burada biriktirildiği ortaya çıkarılmıştır. Bir süre depo olarak kullanıldıktan sonra burası Abdülmecit döneminde tekrardan müzeye dönüştürülerek ilk müzemiz olan Mecma-i Asar-i Atika (Eski Eserler Koleksiyonu) adını almıştır. Bu müze günümüzdeki İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin temelini oluşturur. Padişah Abdülmecit'in Yalova gezisi sırasında gördüğü Bizans yazıtlarını İstanbul'a getirmesi üzerine eserler, 1849 yılında Osmanlı Devlet adamı Ahmet Fethi Paşa tarafından o güne kadar saray deposu olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nde toplamıştı. Koleksiyon Sadrazam Ali Paşa döneminde Düzenlendi ve 1869 yılında dönemin maarif Nazırı Saffet Paşa tarafından Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) olarak adlandırıldı. Aynı yıl ilk müze müdürü olarak Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Dr. Good görevlendirildi. Ayrıca vilayetlere bir genelge gönderilerek çevrelerindeki bütün tarihi eserlerin tahrip edilmeden müzeye iletmeleri istendi. "1846'da Sultan Abdülmecid'in Tophanei Amire müşiri Damat Ahmet Fethi Paşa tarafından eski silahların İstanbul'da Ayasofya Camiinin arkasında ki Aya İrini (Hagia Eirene) kilisesinde Mecmuai Esliha Atika ve Mecmuai Asur-ı Atika adı altında toplanmasıyla ilk müze binası meydana getirildi."¹⁰

Berlin'deki Altes Museum (1830), Viyana'daki Kunsthistorisches Museum (1891) gibi önde gelen müzelerin emekleme döneminde olduğu bir zamanda 19. yüzyılda kurulan İstanbul Müzesi, gerileyen Osmanlı İmparatorluğu'nun ilerisi için hayal etmeyi sürdürdüğü kimliğin bir sureti, modern ve evrensel bir uygarlığın kurulmasında sahip çıktığı iddianın vitrini olarak tasavvur edilmişti.

Ayrıca Osmanlı döneminde Topkapı ve Dolmabahçe'den başka 2. Abdülhamit'in yaşadığı Yıldız Sarayı'nın bir bölümünde nadide eserler olarak önem verdikleri müze olarak kullandıkları bir salona sahipti.

⁹ Kaya, Adıgüzel, *Türkiye'de Müzecilik Yüz Müze Yüz Eser*, s.798.

¹⁰ Sefa Kılıçoğlu, Nezihe Araz, Hakkı Devrim, *Meydan-Larousse*, Meydan Yayınevi, İstanbul 1981, Cilt. IX, s.181.

İlk Türk müzesinin kuruluş dönemi Osmanlı İmparatorluğunun çöküş dönemine yani Sultan Abdülmecit döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde ki ilk müzeyi Fethi Ahmet Paşa kurmuştur. Viyana ve Paris seferlerinden uzun zaman kaldığından bu yerlerin sanat ve kültürlerinden etkilenecek Türkiye’de de bunlara önem vermiştir. Önemli olarak gördüğü eserleri toplayıp insanların gezip, görüp, bir şeyler öğreneceği bir mekân oluşturmuştur. Fethi Ahmet Paşa “Sanat eserlerine kıymet verince; sanat ve tarih yönünde kıymetli bulunan her çeşit eserin tahrip edilmemesi, harice çıkarılmaması, nihayet batıda olduğu gibi herkesin görüp tanınması için bir yer de toplanması ve teşhir edilmesi gerektiğini takdir ile bugünkü anlamda olmak üzere Türk müzesinin temelini atmıştır.”¹¹

Her toplumda olduğu gibi Osmanlı devletinde de toplama biriktirme yapılmıştır. Tam anlamıyla müze adı verilmemiş olsa da fiilen bir müze temeli bulunmaktadır. Parlak bir dönemi geride bırakan Osmanlı devleti, ardında değer verilip yarınlara aktarılacak eserler bırakmışlardır. Ardında bırakılan eserlerle gelecek nesillere, sanatı ve tarihi anlayıp değer vereceği bir müze oluşturmuştur. Osmanlı devleti aydınları onlardan sonraki nesillere tarihlerini görüp anlayacak bir eğitsel mekân bırakılmışlardır. Bu mekânlara ve tarihi değerlere önem verip geliştirerek yarınlara aktarma çabası içerisinde olan bir Osmanlı evladı çıkmıştır. Osman Hamdi Bey, Fethi Ahmet Paşa’nın kurmuş olduğu müzeyi tam anlamıyla bir müze konumuna getirerek bugünlere gelmesini sağlamıştır. “*Türkiye’de müzecilik gerçek anlamda ilk kez 1881’de, Osman Hamdi Bey’in müze müdürü olduğu dönemde gelişti. Sonradan Topkapı ve Dolmabahçe sarayları, Ayasofya, Kariye gibi birçok tarihsel yapı müzeye dönüştürüldü.*”¹² Müzecilik anlamında gelişme sağlayan Osman Hamdi Bey Fransa’da eğitim görmüştür.

Yurt dışında sanat ve arkeoloji eğitimi almış ilk Türk müze müdürü olan Osman Hamdi Bey bu alanda çok başarılı olup birçok başarılı işe imzasını atmıştır. Müze-i Hümayun’u çağdaş bir yapıya kavuşturmuş ve müze olarak kullanılan Çinili köşkte yeni değişiklikler yapmıştır. Bu müze içerisinde ki eserler hakkında bilgi edinilecek şekilde düzenlemeler yapılmıştır. Türk müzeciliğine en büyük katkısı tarihi eser niteliği taşıyan

¹¹ Tahsin Öz, *Ahmet Fethi Paşa ve Müzeler*, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1948, s.7 .

¹² *Müzeler ve Sanat Galerileri*, Erişim tarihi: 22 Mart 2012, <http://www.msxlab.org/forum/sanat/208161-muzeler-ve-sanat-galerileri.html>

fakat diğ er illerde olan eserleri buraya toplamıştır. Bunun yanı sıra en önemli etken Anadolu'da arkeolojik kazılar başlatmasıdır. İlk arkeolojik kazısını Adıyaman'ın Nemrut Dağı'nda yapmıştır. Osman Hamdi Bey dönemine kadar arkeolojik eserler yağma edilmiş ve yurt dışına götürülmüştür. Osman Hamdi Bey ilk müze müdürü olmasının yanı sıra Fransa'da aldığı hukuk eğitiminin katkısıyla arkeolojik eserlerin yurtdışına çıkmasını engellemek için düzenledikleri 'Asar-ı Âtika nizamnamesi'* ile yabancıların yaptıkları kazılardaki eserleri istedikleri gibi yurtdışına çıkaramayacakları şekilde yeniden düzenlenmiştir. Yapılan düzenleme yurtdışına çıkarılan eserleri maalesef ki tamamen engellenememiştir. Bu şekilde yurttan çıkarılan tarihi eserler yurt dışında ki müzeleri tamamen Türkiye'den giden eserlerle doldurmuşlardır.

“1874 yılında hazırlanmış olan Âsâr-ı Âtika Nizamnamesi müzeciliğ in ilk eski eserler yönetmeliğ i olması bakımından önem taşımaktadır. Dört bölüm ve 36 maddeden oluşan nizamnamede eski eserlerin devlet malı olduğu, bunların korunmasının gereğ i, ÷lkemizde yabancılar tarafından yapılacak kazıların belli şartlar içinde ve hükümet kontrolünde gerçekleştirileceğ i, bütün vilayetlere birer emirname gönderilerek saray han, mabet kale gibi binaların kalıntılarında bulunan yazılı ve işlenmiş mermerlerin tahrip edilmemesi gerektiğ i gibi hükümler yer almaktadır.”¹³

Hazırlanan bu nizamnamede yeterli sonuç alınamamıştır. Kazı yapan yabancı arkeologlar çıkardıkları eserlerin üçte birini alma hakları vardı. Osman Hamdi çıkarılan bütün eserlerin Osmanlıya kalmasını istiyordu fakat devlet büyükleri farklı nedenlerden dolayı yabancıları gücendirmemek düşüncesiyle bu hak verilmiştir. Yabancılar eserlerin yurtdışına çıkarılması engellenecek yerde yasal olarak eserleri yurtdışına çıkarma izni verilmiştir.

Osman Hamdi'nin istediğ i yapılan kazılar tamamen Osmanlı Devletine kalmasıydı. Zaten Osman Hamdi müze müdürü olana kadar birçok eser yurtdışına izinsiz olarak götürülmüştür. 1874'te yapmış oldukları Âsâr-ı Âtika Nizamnamesinde buna engel olamamıştır. Bunun için yeni bir nizamname düzenlemiştir. Düzenlemiş olduğu yeni Âsâr-ı

¹³ Şennur Kaya, Hatice Adıgüzel, *Türkiye'de Müzecilik 100 Müze 1000 Eser*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Cilt.II, İstanbul 2007.s.804.

*Eski eserler yönetmeliğ i.

Atika Nizamnamesinde yurtdışına çıkarılacak eserler tamamen engellenilmiş ve çıkarılan bu eserler devletin malıdır diye bir madde konulmuştur.

Kazılar sonunda çıkan lahitler ve diğer eserlerin çok olmasından dolayı Çinili Köşk'e sığmamıştır bundan dolayı yeni bir çağdaş bina inşa ettirmiştir. Yapılan bu bina Osmanlının ilk müze binasıdır. Neoklasik üslupla yapılan bu bina tek kat yapılmış ve daha sonra 2 kata çıkarılmıştır. Sayda Kralar Mezarlığı kazılarında çıkan mezarlar yeni açılan müzede sergilenmiştir. Çok sayıda mezarın kaplandığı bu mekâna "Lahitler Müzesi" denmiştir.

*"Âsâr-ı Âtika kanunuyla günümüzde Türkiye'de çok gelişmiş olan arkeolojinin temelleri atıldı. Bu arada kazılarda ele geçen yeni eserlerle de müze gittikçe geliyordu. Sidon kazılarında ortaya çıkan İskender, ağlayan kadınlar, Satrap, Lykia lahitleri bunlardan bazılarıdır. İskender Lahdi müzeye uluslararası bir ün de getirmişti. Eserlerinin sayısının artması sonucu yeni bir binanın yapılması gerekti. Müze binasının tasarlanması işi Mimar P. Vaullary'e verildi. Bu bina ülkemizde, baştan müze binası olarak tasarlanan ilk binadır ki, Müze-i Hümayun adıyla 1891 tarihinde açılmıştır."*¹⁴

Resim 2. 1. İstanbul Arkeoloji Müzesi (kuruluşunu izleyen zamanlardaki adlarıyla Müze-i Hümayun, İmparatorluk Müzesi, İstanbul Müzesi, Türk Ulusal Müzesi)

Osman Hamdi Bey ilk Türk müze müdürlüğünün yanı sıra Osmanlı Devletine zengin bir tarihi eserler mirası bırakmıştır. Osmanlı topraklarında çıkarılan arkeolojik eserler Osman Hamdi sayesinde ülkemize kalmış bunlara sahip çıkılmıştır. Ayrıca yabancı arkeologlar ve uzmanlardan yararlanılarak yapılan müze kayıt, katalog ve sergilemeler

¹⁴ Ayfer Karabıyık, "Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketine Bir Bakış", (Yüksek Lisans Tezi Yayınlanmamış), Atatürk Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004, s. 14

geliştirildi. Yaptıkları bunlarla sınırlı kalmayarak Anadolu'nun değişik yerlerinde müzeler açmıştır. Bu müzeler Konya ve Bursa'da açılan ilk müzelerdir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde kurulan bu müzeler zor dönemlerden geçmişlerdir. Devletin büyük savaşlardan yorgun çıkmış ve maliyesi tamamen bitmiş olan bu dönem zorluklarla müzecilik mücadelesi verilmiştir. Her şeye rağmen bugün dünyaca ünlü olan İstanbul **Arkeoloji Müzesi** kurulmuş ve bugünlere kadar gelmiştir. (**Resim 2. 1.**)

2.3. CUMHURİYET DÖNEMİ:

Ressam ve müzecilik kimliğiyle bilinen Osman Hamdi Bey arkeolog kimliğine de bürünmüştür. Günümüzde ressam, müzeci, arkeolog ve hukukçu olarak bilinir. Yapmış olduğu kazılarda tarihi gün yüzüne çıkarıp, çıkarılan eserleri bugün dünyaca ün yapmış olan **İstanbul Arkeoloji Müzesinde** sergilemiştir. Yer altından çıkarılan eserler, ilk olarak kurulan müze binasına sığmamıştır. Bunun üzerine ek binalar ilave edilerek müze genişletilip bugün ki haline gelmiştir. Osman Hamdi Bey'in ülkesine kazandırdığı fayda yaptığı kazılarla kalmamıştır.

Bu döneme kadar yabancı arkeologların çıkarmış oldukları eserleri yurt dışına çıkarmayı da engelleyecek bir tüzük hazırlamıştır. Bu yapılandırılan kanunla birlikte bu Osmanlı topraklarından çıkan eserler yurttan kalmıştır. Yurt dışında ki müzeleri büyük bir kısmında ülkemizden götürülen eserler mevcuttur. Cumhuriyet döneminde de müzeciliğe ve arkeolojiye önem verilmiştir. "Cumhuriyetin ilanından sonra, Atatürk, yurdun her köşesinde milli müzeler açılmasını ve arkeolojik bölgelerde Türk bilim adamlarınca kazılar yapılmasını istemiş, o günlerde Türk tarihini incelemek, araştırmaları yayınlamak üzere Türk Tarih –Kurumu da kurulmuştur. İlk arkeolojik kazı, Ankara yakınlarındaki Ahlatlıbel'de yapıldı. Atatürk bu kazıyı, yerine giderek sık sık izledi. Olumlu sonuçlar alınca da Çorum'un Alacahöyük köyünde daha geniş kazılar yapılmasını emretti."¹⁵

"Türk müzeciliğinin örgütlenmesi 1920'lerde Cumhuriyet dönemiyle yeni bir aşamaya girmiştir. İlk Büyük Millet Meclisi'nin Kurtuluş Savaşı günlerinde Ankara'da toplanmasından hemen sonra Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Türk Asar-ı Atıkası (Türk Eski

¹⁵ Mehmet Önder, "Türkiye Müzeleri ve müzelerdeki Şaheserlerden Örnekler", Türkiye İş Bankası a.ş. Kültür Yayınları Sanat Dizisi, Sayı:27, Ankara 1977, s.177.

Eserler Müdürlüğü) kurulmuş; eski yapıtlar ve müzelerin yanı sıra güzel sanatları ve kütüphaneciliği de çalışma kapsamına alan müdürlük, Hars Müdürlüğü adı altında çalışmalarını sürdürmüştür. 5 Kasım 1922 tarihli bir genelgeyle arkeolojik ve etnografik yapıtların toplanması ve korunmasına çalışılmış, müzeciliğin gelişimiyle ilgili bir program 14 Ağustos 1923 tarihli Büyük Millet Meclisi hükümet programında yer almıştır.”¹⁶

“Müze ve müzecilikle tarihi ilişkileri yakın bir geçmişe dayanan Türkiye’de müzeler öncelikle zengin tarihimizi ve kültürel mirasımızı korumayı hedefleyen, 19. yüzyılın batılılaşma çabalarının göstergesi olan çağdaş bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. Müzenin kurumsallaşmasına ilişkin bu tespit aynı zamanda Türkiye’de müzecilik uygulamalarının biçimlenmesini de doğrudan etkileyen iki önemli kavram vurgulanmaktadır. Bunlardan biri tarihi ve kültürel mirasın “korunması”, diğeri de Batılılaşmanın göstergesi “çağdaş kültürünü kapsayan yönleriyle XIX. yüzyılın başlarında ve onu izleyen dönemde altın çağını yaşamıştır.”¹⁷

“Osmanlı döneminde önemli adımlar atılmış olmasına rağmen, Anadolu eserlerinin ve 19. yy’a ait eserlerin tasnif edilmesi, Cumhuriyet döneminde kurulan kurumlar altında gerçekleşti. Mustafa Kemal Atatürk’ün Milli Sarayların mülkiyetini halka ve yönetimini de meclise geçirmesiyle beraber saraylardaki koleksiyonlar tasnif edilip, müzeleştirildi.”¹⁸

İlk Türk Müzesinin kurumsallaştığı dönem Osmanlı imparatorluğunun çöküş dönemi ile Türkiye Cumhuriyetinin yeni yapılanmanın gerçekleştiği döneme denk gelmektedir. Yeni kurulan hükümette tarihi eserler ve eski eserler konularına yer vererek kültür işleri müdürlüklerini oluşturulacağından bahsedilmiştir. Cumhuriyet ilan edilmeden önceki dönemlerde yapılan toplantılarda milli kültüre verilen önem dile gelmiştir. Bu toplantılarda yer alan konular Türkiye’de ki müzeciliği geliştirilecek sağlam temeller atılmasını sağlamıştır. Cumhuriyet kurulduktan sonra diğer illerde de müze kurulması için ilk adımlar atıp, yeni hükümet müzecilik için de kararlar almıştır.

Devlet adamları artık milli kültüre önem verip, ülkenin zor durumda olduğu zaman da bile milli değerlerin yok olmaması için mücadele verip gündeme getirmişlerdir. Osmanlı

¹⁶ Zeynep Rona, Müren Beykan, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Yem Yayınevi, İstanbul1997, cilt II, s.1323.

¹⁷ Ayfer Karabıyık, *Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye’deki Müzecilik Hareketine Bir Bakış*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004. s.12.

¹⁸ *Türkiye’de Müzecilik*, Erişim tarihi: 14 Haziran 2011, <http://www.datassist.com.tr/basinda-datassist/turkiyede-muzeciligin-tarihi.html>

Topraklarında çok sayıda medeniyetlere ev sahipliği yapmış olmasıyla birlikte, yer altında çok zengin bir tarihe sahip olan bir devlettir. Toprak altında kalan tarihi, gün yüzüne çıkarıp korumak için çalışmalar yapmışlardır. Devlet için en önemli kültür olarak saydıkları müzelere ve müzeciliğe önem gösterip çeşitli illerde etnografya ve arkeoloji müzeleri kurma eğilimleri göstermişlerdir. Bu eğilimler sonucu Cumhuriyet Döneminin ilk müze binası olarak Ankara Etnografya Müzesi inşa edilmiştir (**Resim 2.2**). Heyet sadece müze kurup sergileme alanları yapmakla sınırlı kalmamış tarihi yerleri koruma altına alıp gelecek nesillere değerli bir tarihi miras bırakmak içinde çalışmalar da bulunmuşlardır. Topkapı Sarayı'nın gelecek nesillerde çok sayıda ziyaretçisi olacağı düşünülmüştür. İstanbul'da ki birçok tarihe şahitlik etmiş olan devlet himayesi altında ki yerleri sergilenecek şekilde koruma altına almışlardır.

Resim 2. 2. Başkent Ankara'nın ilk yapılarından Türk Ocakları (1932'den sonra Halkevleri) Genel Merkezi ve Etnografya Müzesi; mimar Arif Hikmet Koynoğlu. Önde İtalyan heykeltıraş Canonica'nın Atatürk heykeli.

Cumhuriyet döneminde kurulmuş olan ve günümüzde de hala çok önemli yeri olan **Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi** Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu (1888-1982) tarafından Neo-Klasik üslupta 1927 yılında yapılmıştır. Kültür Bakanlığı'na Resim ve Heykel Müzesi olmak üzere 1976 yılında devredilmiştir (**Resim 2.3**). Bu arada Arif Hikmet

Koyunoğlu'nun gözetiminde Mimar Abdurrahman Hancı'nın projesine göre müze olarak düzenlenmiş ve restore edilmiştir.”¹⁹

Resim 2.3. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi dış görünümü

Geçmişimize sahip çıkarak, koruyarak, yarınlara varabilir ve geleceğe sağlam temellerle ilerlenebilir. Bunlar müzeciliğe verilen önemle sağlanabilir. Müzeler bir nevi tarihi koruyan kollayan kurumlardır diyebiliriz.

DİĞER MÜZELER:

- Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi-1921
- Antalya Müzesi 1922
- Sivas Müzesi-1923
- Adana Müzesi-1924
- Bergama Müzesi-1924
- Topkapı sarayı Müzesi-3 Nisan 1924
- İzmir Müzesi-1925
- Edirne Müzesi-1925

¹⁹ *Ankara Resim ve Heykel Müzesi*, Erişim tarihi: 02 Aralık 2011, <http://www.kenthaber.com/ic-anadolu/ankara/altindag/Rehber/muzeler/devlet-resim-ve-heykel-muzesi>

- Ankara Etnoğrafya Müzesi-1925
- Tokat Müzesi-1926
- Konya Müzesi-1926
- Amasya Müzesi-1926
- Sinop Müzesi-1932
- İzmir Müzesi-1925
- Kayseri Müzesi-1929
- Efes Müzesi-1930
- Afyon Müzesi-1931
- Van Müzesi-1932
- Ayasofya Müzesi-1934
- Diyarbakır Müzesi-1934
- Manisa Müzesi-1935
- Tire Müzesi-1935
- Çanakkale Müzesi-1936
- Niğde Müzesi-1936
- Tire Müzesi-1936
- İstanbul Resim ve Heykel Müzesi-1937²⁰

2.4. ÖZEL MÜZELER:

Özel müzeler zengin ailelerin ilgi duydukları eserleri toplama ve daha sonra bu eserleri sergileme isteği ile doğru orantılı olarak ortaya çıkmıştır. Bu koleksiyonculuk merakı zengin aileler arasında bir moda haline gelmişti. Bu modaya uyan aileler kendi kurdukları vakıflarla birlikte yürüttükleri bir müze modası meydana getirmişlerdir. Koleksiyoncular artık kamu müzelerine bağış yapmak yerine kendi özel kurumlarını oluşturmuşlardır.

²⁰ Cumhuriyet Döneminde kurulan müzeler, Erişim tarihi: 21 Ekim 2011 <http://www.turkcebilgi.com/ataturk/ataturk-ve-muze.asp>

Türkiye’de de 1980 yılından bu yana Dünya’ya paralel olarak özel müze girişimleri başlamıştır. “*Türkiye’de insanları özel müze kurmaya iten başka ve önemli bir olgu daha yaşanmaktadır. Bu da son yıllarda hızla gelişen koleksiyon yapma merak ve eğilimidir. Koleksiyoncu sayısı öyle bir artış göstermiştir ki, bu talebi karşılamak için onlarca Müzayede Evi ve Antikacı ortaya çıkmıştır. Konunun ticarî boyutu çok artmıştır. Şimdilik toplanıp, satılan objeler sanat değeri olan, Osmanlı ve Yakın Çağ Avrupa dönemlerine ait eserler ile etnografik nitelikli halk sanatı ürünleridir. Her ne kadar arkeolojik buluntuların koleksiyonu serbest ise de, ticari bir meta olarak ve müzayedelerde toprak altından çıkan eserler, genellikle kapsam dışında bırakılmaktadır. Bu elbette faydalı bir uygulamadır. Böylece kaçak kazıların önlenmiş olacağı düşünülmüştür. Bu sektörün ve olgunun temelinde biraz da antika eşyanın vergisiz, sürekli değer artışı olan bir ticari eşya olarak görülmesi yatar. Kısaca Türk koleksiyoncularının, bazılarının koleksiyon merakından veya eski eser sevgisiyle bu işi yaptıkları söylenemez. Ticarî amaç taşıyanlar da vardır. Bununla beraber antika eşya ile ilgili yayınların çoğalması ve bazı müzayede evlerinin bir okul gibi, bu konularda kurslar düzenlemeleri, ilginin, salt ticari olmadığını kanıtlayan göstergeler sayılır. Bu koleksiyonlar, şayet kişinin parasal yeterliliği ve ilgisi varsa bilinçli bir oluşum temeline oturtulur ki, sonuçta bir müzenin açılması kaçınılmaz hale gelir. Böylece Türkiye’de, başta Koç Ailesi ve Sakıp Sabancı olmak üzere kişilerce başlatılan müzeleşme olayının devam edeceği anlaşılmaktadır”.*²¹

Özel bir müzenin var olabilmesi için insanların bazı koşullarının olgunlaşması gerekmektedir. Örneğin maddi ve manevi olarak ortak bir irade ortaya konulması gerekmektedir. Tabi bunlar müze gibi önemli bir kurum için yeterli değildir. Bu konu hakkında yeterli bir bilgiye sahip uzman kişilerin denetimi altında düzenlemeler yapılması ve de bir müze kurumu için hangi alanda ise o alanla ilgili birikimin sağlanması gerekmektedir. Bu tarz sanatsal birikim ve etnografik birikimleri maddi imkânları yeterli olduğu için ülkemizde zengin ve kültür sanata önem vermiş olan kişilerin öncülüğüyle ilk adımlar atılıp, halen daha da bu kişilerin izlerini süren ve kültür- sanatı ön planda tutmak isteyen kişilerce devam etmektedir.

²¹ *Özel Müze ve Koleksiyonculuk*, Erişim tarihi: 07 Ekim 2011, <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-23827/koleksiyonculuk.html>

Kamu Kurum ve Kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıfların kendi hizmet konuları veya amaçlarını gerçekleştirmeleri için başvurmaları halinde **özel müze** açmalarına izin verilmektedir.

Özel Müze kurma isteklerini konu alan başvurular 2863 sayılı Kanun ve buna bağlı çıkarılan "Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik" hükümleri doğrultusunda incelenmekte, müzenin yeterli nitelik ve nicelikte bulunması ve sürekli hizmet vermesi hususları dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Bu konuda internette yer alan Türkiye’de Özel Müzeler adlı bir web sayfasında Türkiye’deki özel müzeler şöyle gruplandırılmaktadır:

“Gerçek ve tüzel kişilerce kurulacak müzeler, Bakanlığımızın izin belgesinde belirlenen konu alanlarına ilişkin ‘taşınır kültür varlığı’ bulundurabilir ve teşhir edebilirler. Bu müzelerde taşınır kültür varlıklarının korunması devlet müzeleri statüsündedir.

Türkiye’de kurulan özel müzeler iller bazında şöyledir;

Afyonkarahisar: Bolvadin Müzesi, Zafer Müzesi

Amasya: Alpaslan Belediyesi Müzesi, Şehzadeler Müzesi

Ankara: 75. Yıl Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Ankara Anadolu Mimarlık ve Mobilya Kültürü Mirası Müzesi, Ankara Barosu Hukuk Müzesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Müzesi, Beypazarı Kent Tarihi Müzesi, Beypazarı Tarih ve Kültür Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Çankaya Atatürk Köşkü Müzesi, Çengelhan Rahmi M. Koç Müzesi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Prof. Ülker Muncuk Müzesi, Kurtuluş Savaşında Atatürk Konutu ve Vagonu, Meteoroloji Müzesi, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Mustafa AYAZ Vakfı Plastik Sanatlar Müzesi, ODTÜ Müzesi, Özel TED Ankara Koleji Vakfı Müzesi, Şerife Uhudağ Kız Olgunlaşma Enstitüsü 100. Yıl Müzesi, PTT Müzesi, TCDD Malıköy Müzesi, TCDD Müzesi Sanat Galerisi, TCDDY Açık hava Buharlı Lokomotif Müzesi, Telekomünikasyon Müzesi, Türk Hava Kurumu Müzesi, Türkiye Ormancılık Müzesi, Ülker Zaim Müzesi, Vakıf Eserleri Müzesi, Ziraat Bankası Müzesi, AOÇ Müze ve Sergi Salonu, Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Sebahattin Yıldız Müzesi.

Antalya: Suna ve İnan Kırac Kaleiçi Müzesi

Aydın: Fatma Suat Orhon Müze ve Sanat Evi, Nazilli Etnoğrafya Müzesi, Adnan Menderes Üniversitesi Çine Arıcılık Müzesi

Bartın: Kemal Samancıoğlu Etnoğrafya Müzesi

Bayburt: Baksı Müzesi

Balıkesir: Kuvayi Milliye Kültür Müzesi

Bursa: Bursa Karagöz Müzesi, Bursa Kent Müzesi, İnegöl Kent Müzesi, Ormancılık Müzesi, Anadolu Arabaları Müzesi, Bursa Basın Tarihi Müzesi,

Çanakkale: Adatepe Zeytinyağı Müzesi, Bigalı (Çamyayla) Atatürk Evi Müzesi, Çanakkale Belediyesi Kent Müzesi ve Arşivi, Kabatepe Tanıtma Merkezi, Milli Park Çamburnu Ziyaretçi Merkezi, Şehitler Abidesi Harp Müzesi, Yenice Belediyesi Türkevi Etnoğrafya Müzesi

Düzce: Sarsılmaz Harp ve Av Silahları Müzesi

Edirne: Trakya Üniversitesi Çağdaş Resim Heykel Müzesi, Trakya Üniversitesi II. Beyazıt Sağlık Müzesi, Trakya Üniversitesi Lozan Müzesi, Vakıf Eserleri Müzesi

Erzincan: Kemaliye Ocak Köyü Ali Gürel Müzesi

Erzurum: 23 Temmuz Kongre Müzesi

Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Karikatürleri Müzesi, Cumhuriyet Tarihi Müzesi, Eskişehir Kent Müzesi, Eskişehir T. C. D. D. Y. Müzesi

Gaziantep: Kültür Tarihi Müzesi, Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi, Şahinbey Belediyesi Savaş Müzesi, Emine Göğüş Gaziantep Mutfak Müzesi, Bayaz Han Kent Müzesi

İstanbul: 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi, Aşıyan Müzesi (Tevfik Fikret'in Evi), Atatürk Müzesi, Ayşe ve Ercüment Kalmık Müzesi, Basın Müzesi, Beşiktaş Jimnastik Kulübü Müzesi, Büyükşehir Belediyesi Şehir Müzesi, Büyükşehir Belediyesi Yerebatan Sarnıcı, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi, Denizcilik Müzesi (Tarih ve Sanat

Merkezi), Denizcilik ve Su Ürünleri Müzesi, H. Rahmi Gürpınar Müzesi, Haluk Perk Müzesi, İSKİ İstanbul Su Medeniyetleri Müzesi, İstanbul PTT Müzesi, Kazım Karabekir Paşa Müzesi, Kont Seçini İtfaiye Müzesi, Marmara Üniversitesi Cumhuriyet Müzesi ve Sanat Galerisi, Mimar Sinan Resim ve Heykel Müzesi, Miniatürk Mini Türkiye Parkı, Osmanlı Bankası Müzesi, Pera Müzesi, (Suna ve İnan Kıraç Vakfı), Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi, Rezzan Has Haliç Kültürleri Müzesi, Sadberk Hanım Müzesi, Sait Faik Abasıyanık Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi, Santral İstanbul Enerji ve Çağdaş Sanatlar Müzesi, Sirkeci Garı TCDD İstanbul Demiryolu Müzesi, İstanbul Oyuncak Müzesi, Tanzimat Müzesi, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi, Türkiye İş Bankası Müzesi, Vakıflar Halı Müzesi, Vakıflar Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi, Yahya Kemal Beyatlı Müzesi, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi, Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Akaretler Mustafa Kemal Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi

İzmir: *Ahmet Piriştina Kent Arşivi Müzesi, İzmir Ticaret Odası Müzesi, Konak Belediyesi Ümrân Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi, TCDDY 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi, Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi, Mask Müzesi, TCDDY Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi*

Kayseri: *Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi*

Kastamonu: *Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi Vakıf Eserleri Müzesi, 75. Yıl Cumhuriyet Müzesi*

Karabük: *Safranbolu Kent Tarihi Müzesi*

Kırıkkale: *Silahsan Müzesi*

Konya: *A. R. İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi, Sahip Ata Hanegahı Vakıf Müzesi, Ilgın Kent Müzesi*

Kocaeli: *Kocaeli Üniversitesi Prof. Dr. Baki Komsuoğlu Müzesi*

Kütahya: *Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Müzesi, Dumlupınar Üniversitesi Müzesi, Kütahya Jeoloji Müzesi, Kütahya Kent Tarihi Müzesi, Tavşanlı Belediyesi Müzesi, Anadolu Kültür Sanat ve Arkeoloji Müzesi.*

Malatya: İnönü Üniversitesi İsmet İnönü Müzesi, Somuncu Baba Darende Tanıtım Merkezi Müzesi, Turgut ÖZAL Müzesi

Mardin: Sakıp SABANCI Kent Müzesi

Mersin: Silifke Taşucu Amphora Müzesi, Mustafa Erim Kent Tarihi Müzesi

Muğla: Halıcı Ahmet Urkay Müzesi

Nevşehir: Kapadokya Kültür Müzesi, Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi

Sakarya: Ali Fuat Paşa Kuvay-i Milliye Müzesi

Samsun: Atatürk Evi (Mustafa Kemal Paşa) Müzesi, Mübadele Evi

Şanlıurfa: Maehmud Nedim Konağı Kurtuluş Savaşı Müzesi

Tokat: Tokat Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi

Trabzon: Atatürk Köşkü Müzesi

Zonguldak: Çanakçılar Seramik Müzesi”²²

2.4.1. Sadberk Hanım Müzesi

“İlk kurulan özel müzedir. Türkiye’nin en eski ve en ünlü işadamı olan Vehbi Koç’un 1973 yıllarında kaybettiği eşi Sadberk Hanım’ın adını taşıyan ve onun anısına kurulan Vehbi Koç Vakfı Sanberk Hanım Müzesi, Sarıyer sahilindeki kurulan Azaryan Yalısı’nda hizmet vermektedir. Müze 1980 yılında açılmıştır.”²³ (**Resim 2.4.**)

Müzenin giriş katında, hediyelik eşya dükkânı ve küçük bir çay salonu bulunmaktadır. Bugün kullanılmayan ana girişin tavanı, eski Roma mimarisinden esinlenilmiş süslemelerinde kartonpiyer ve kasetlerle kullanılmıştır. Günümüzde sergilenme mekânı olarak odalar kullanılmaktadır. Yalının çatı katında ise teşhir edilmeyen eserlere ait depolar, çalışma odaları ve bir de kitaplık bulunmaktadır.

“Müzedede Sanat Tarihi Bölümü’nün bulunduğu Azaryan Yalısı’nda çeşitli dönemlere ait sikkelerin yanı sıra İslam sanatı, Osmanlı dönemi kadın kıyafetleri, kahve ikramı, kına

²² Türkiye’de Özel Müzeler, Erişim tarihi: 03 Mart 2012, www.kultur.gov.tr/TR/belge/1

²³ Gerçek, Türkiye’de Müzecilik, s.465.

gecesi, lohusa gelenekleri, sünnet düğünü gelenekleri ve görenekleri de sergileniyor. Müzenin Arkeoloji Bölümünün bulunduğu Sevgi Gönül binasında ise Anadolu, İon, Helen, Roma, Bizans uygarlıklarına ait kandiller, süs eşyaları, heykeltıraşlık eserleri, mezar sterleri, cam eserler, boncuklar ve sikkeler yer alıyor. Çağdaş müze uygulaması nedeniyle "1988 Europa Nostra Ödülü"ne layık görülen müze, özellikle yabancı ziyaretçilerden büyük ilgi görüyor.”²⁴

Resim 2. 4. Sadberk Hanım Müzesi.

2.4.2. Sabancı Müzesi (Resim 2.5):

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul'da Boğaziçi'nin en eski yerleşimlerinden Emirgan'da yer almaktadır. Müzenin ana binası olan villa, 1927 yılında Mısır Hıdiv ailesinden Prens Mehmed Ali Hasan tarafından İtalyan mimar Edouard De Nari'ye yaptırılmış ve Hıdiv ailesinin değişik mensupları tarafından uzun yıllar yazlık konut olarak kullanılmış, kısa bir süre de Karadağ Sefareti olarak hizmet vermiştir.²⁵

Günümüzde sanata sahip çıkıp sanatı bizlerle buluşturan Sabancı Müzesi birçok sergiye ev sahipliği yapmaktadır. Sürekli sergilerinin yanında süreli sergilere de önem vermektedir. Sakıp Sabancı'nın zengin hat ve resim koleksiyonunu bu müzenin temelini oluşturan bir koleksiyondur. Biriktirmiş oldukları bu değerli koleksiyonu bir süre sonra

²⁴ *Türkiye'de Özel Müzecilik*, Erişim tarihi: 07 Ekim 2011, <http://www.haber34.com/istanbul-ozel-muzeleri-cok-sevdi-2789-haberi.html>

²⁵ *Sabancı Müzesi*, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, <http://muze.sabanciuniv.edu/content/default.php?lngContentID=1>

sergileme ihtiyacından dolayı müze fikrini ortaya çıkarmıştır. “Hacı Ömer Sabancı’nın 1966 yılında vefatından sonra, Sakıp Sabancı tarafından konut olarak kullanılmaya başlanan Atlı Köşk, uzun yıllar Sakıp Sabancı’nın zengin hat ve resim koleksiyonunu barındırmış. 1998 yılında ise, içindeki koleksiyon ve eşyalarla birlikte müzeye dönüştürülmek üzere Sabancı Üniversitesi’ne tahsis edilmiş. Modern bir galerinin eklenmesiyle 2002 yılında ziyarete açılan müzenin sergileme alanları, 2005 yılında yapılan düzenlemeyle genişletilerek, teknik düzeyde uluslararası standartlara kavuşturulmuş durumda.”²⁶

Resim 2. 5. Sabancı Müzesi.

Sabancı Müzesi’nin kendi web sayfasında Müzenin bu güne kadar yaptığı faaliyetler şöyle gruplandırılmaktadır: “Sürekli serginin yanı sıra müzede süreli sergiler organize edilmektedir. Süreli sergilerde bu müze mekânının hep gündemde kalmasına ve bir sanat ortamı oluşmasına vesile olmaktadır. Sürekli yurtdışıyla iletişim içerisinde olan müze ünlü ressamların sergilerini ülkemizle paylaşmaktadırlar. Yerli ve yabancı koleksiyonlara ev sahipliği yapan Sakıp Sabancı Müzesi’nde bugüne kadar gerçekleştirilen geçici sergiler aşağıda listelenmiştir.

²⁶ Sabancı Müzesi, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, <http://www.thegate.com.tr/?sid=5d6bc63fa883d5484e1587d9ac4018f4&subid=2259>

- *Doğada Güç Birlikteliği; İstanbul Arkeoloji Müzeleri Koleksiyonu'ndan alınan eserlerle, İnsan ve At (27.06.2003 - 05.05.2004)*
- *Mediciler'den Savoylar'a Floransa Saraylarında Osmanlı Görkemi (21.12.2003 - 18.04.2004)*
- *Paris - St. Petersburg Alexandre Vassiliev Koleksiyonu'ndan Avrupa Modasının Üç Yüzyılı (12.05.2004 - 24.10.2004)*
- *Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu'ndan derlenen eserlerle, Osmanlı Sarayı'nda Avrupa Porselenleri (24.05.2005 - 28.08.2005)*
- *Avusturya, İngiltere, Slovenya, Hırvatistan ve Türkiye müze koleksiyonlarından gelen eserlerle, 17. Yüzyıl Avrupa'sında Türk İmajı (13.07.2005 - 09.10.2005)*
- *Picasso İstanbul'da (24.11.2005 - 26.03.2006)*
- *Doğu'dan Batı'ya Kitap Sanatı ve Osmanlı Dünyası'ndan Anılar - Lizbon Calouste Gulbenkian Müzesi'nden Başyapıtlar (14.04.2006 - 28.05.2006)*
- *Heykelin Büyük Ustası Rodin İstanbul'da (13.06.2006 - 03.09.2006)*
- *Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu (07.12.2006 - 08.04.2007)*
- *Tanrı'ya Adanmış Halılar, Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları (1500-1750) ve Dağıstan Dokuma Sanatı, Kaytag İşlemeleri (19.04.2007 - 19.08.2007)*
- *Habersiz Buluşma / Blind Date İstanbul (08.09.2007 - 01.11.2007)*
- *Abidin Dino - Bir Dünya (24.11.2007 - 27.01.2008)*
- *Altın Satırlar: Sakıp Sabancı Müzesi'nden Osmanlı Hat Sanatı - Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, Madrid (11.12.2007 – 02.03.2008)*
- *Louvre Koleksiyonlarından Başyapıtlarla İslam Sanatının Üç Başkenti: İstanbul, İsfahan, Delhi (18.02.2008 – 01.06.2008)*
- *Ottoman Calligraphy from Sakıp Sabancı Museum - Real Alcázar, Sevilla (04.04.2008 - 15.06.2008)*

- *Joseph Beuys ve Öğrencileri - Deutsche Bank Koleksiyonu'ndan Seçmeler 09.09.2009 - 01.11.2009*
- *Osmanlı Döneminde Venedik ve İstanbul; Nam-ı Diğer Aşk (19.11.2009 - 20.03.2010)*
- *Fırça ve Kalemin İzinde Sınırları Aşmak, (15.04.2010 - 27.06.2010)*
- *Efsane İstanbul: Bizantion'dan İstanbul'a - Bir Başkent'in 8000 Yıl (05.06.2010 - 26.09.2010)*
- *Ağa Han Müzesi Hazineleri (05.11.2010 - 13.03.2011)*
- *SSM, "Son Kez, İlk Kez" ile Sophie Calle'i ağırlıyor (17.09.2011 - 31.12.2011)*
- *Jameel Ödülü 2009 (11.11.2010 - 09.01.2011)*
- *Karşıdan Karşıya (23.05.2011 - 30.10.2011)."*²⁷

“Ayda ortalama 1700 öğrencinin ziyaret ettiği müzede, çok sayıda eser bulunuyor. Sakıp Sabancı Müzesi koleksiyonları arasında; başta nadir el yazması Kuran-ı Kerimler olmak üzere, kıtalar, murakkaalar, levhalar, hilyeler, ferman ve beratları içeren “Hat Koleksiyonu”, erken dönem Türk resminin seçkin örnekleriyle Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde İstanbul’da çalışmış yabancı sanatçıların eserlerinden oluşan “Resim Koleksiyonu” ve Sabancı ailesinin köşkte yaşadığı dönemde kullandığı mobilyalarla 18-19. yüzyıl dekoratif sanat eserlerinin sergilendiği “Mobilya ve Dekoratif Eserler Koleksiyonu’nu” bulunuyor.”²⁸

Klasik bir müze olarak açılan sabancı müzesi açıldıktan iki yıl sonra sanat ve kültürü içinde barındıran ve aktif bir müze haline gelmiştir. Sürekli yenilik içerisinde olması müze ziyaretçi sayısını hep artırmıştır. Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi zengin koleksiyonu, kabul ettiği kapsamlı uluslararası geçici sergileri, konservasyon birimleri, örnek eğitim programları, yapılan çeşitli konser, konferans ve seminerleriyle çok yönlü bir ortamı sunmaktadır.

²⁷ *Sabancı Müzesi*, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, muze.sabanciuniv.edu/sayfa/gecmis-sergiler.

²⁸ *Sabancı Müzesi Etkinlikleri*, Erişim tarihi: 21 Kasım 2011, <http://www.cicicee.com/gittik-gorduk.aspx?gGordukId=14674>

2.4.3. İstanbul Modern Sanat Müzesi (Resim 2.6):

İstanbul Modern Sanat Müzesi de ilk modern sanat müzesidir. “Karaköy limanında, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Tophane-i Amire arasında yer alır. İstanbul Modern, T.C. Denizcilik İşletmeleri için kuru yük deposu olarak inşa edilen 4 no'lu antrepo binasının müzeye dönüştürülmesi ile hayata geçmiştir. 2003 yılında gerçekleştirilen 8. Uluslararası İstanbul Bienali'ne de ev sahipliği yapan bina, başbakanlık tarafından müze olarak tahsis edilmiş ve kendisinin Türkiye'ye AB üyeliği için müzareke tarihi verilecek olan 17 Aralık tarihinden önce yapımının tamamlanması isteği üzerine 11 Aralık 2004'te hizmete açılmıştır.”²⁹

İstanbul Modern'in vizyonu “ Modern ve çağdaş bir sanat müzesi olarak küresel sanat dünyasında bir referans noktası olmak”tır. Misyonu ise şu şekilde belirtilmektedir: “ İstanbul Modern uluslar arası bir yaklaşımla, modern ve çağdaş sanat yapıtlarını, fotoğraf, tasarım, mimari yeni medya ve sinema alanındaki üretimlerini koleksiyonunda toplar, korur, sergiler ve belgeler. Türkiye'nin kültürel kimliğinin uluslar arası sanat ortamıyla paylaşılmasına aracılık eder. Sanatçıların üretimlerine ve uluslar arası işbirlikleri kurabilmelerine destek olur. Sanatı kitleler için kitleler için kolayca erişebilir kılmak amacıyla her yaşta sanat izleyicisine eğitim programları sunar.”³⁰

Resim 2. 6. İstanbul Modern Sanat Müzesi Dış Görünüm

²⁹ *İstanbul Modern Sanat Müzesi*, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, http://www.secerken.com/1888-Istanbul_Modern_Sanat_Muzesi.aspx

³⁰ Neslihan Uçar, “ İstanbul Modern Sanat Müzesi”, *Artist Modern*, Sayı: 24, İstanbul 2011.s.68.

Günümüzde sanatın kalbinin İstanbul'da attığı şu günlerde İstanbul Modern çeşitli sanat aktiviteleriyle kendini sürekli güncellemektedir. İstanbul Modern de bu kalp atışının odağı konumundadır. Gerek kendi koleksiyonları gerekse de yapmış olduğu önemli sergi ve bianeller gibi aktivitelerle kendini güncel tutmaktadır. Güncellikle kasıt şudur ki bir müze içerisinde ki eserler yenilendikçe gelen ziyaretçiler gezmiş oldukları müzeyi bir ay süre içerisinde tekrar ziyaret edebilecekleri şekilde yeniden bir düzenleme ve sergileme yapılmaktadır.

Türkiye'de ki çağdaş sanat yaşamı açısından önemli olan İstanbul Modern Sanat Müzesi Türkiye'nin ilk modern sanat müzesidir. Bu müzede süreli ve sürekli sergi adı altında sergiler yapılmaktadır. Süreli sergiler sergilerinde farklı coğrafyalardan sanatçılarla bizim ülkemizin sanatçılarını bir araya getirmektedir. Hem sanatçılarımız açısından, farklı sanatçılarla bir birlik imkânı sağlarken diğer yandan da müze izleyicileri için dünyayı ayaklarına getirip izleme fırsatı bulabilmektedir. Küreselleşen dünyaya sanatla da ayak uydurulmak için hem sanatçılarımız için aynı zamanda sanatseverler için çok kapsamlı bir organizasyon yapıp ziyaretçilerine sunulmaktadır. İstanbul Modern Sanat Müzesini yerli ziyaretçilerinin dışında İstanbul'a gelen yabancı turistler de sıkça ziyaret edilmektedir.

Ülkemiz için önemli olan bu müzede sergi dışında, kütüphane, sinema, müze mağazası, eğitim ve sosyal projeler, fotoğraf galerisi, sürekli koleksiyon sergisi gibi faaliyetlerle de hizmet vermektedir.

2.4.4. Pera Müzesi (Resim 2.7):

“2005 Haziran ayı başlarında kapılarını İstanbullulara açan Pera Müzesi, Suna ve İnan Kıraç Vakfı'nın, kentin bu seçkin noktasında, çeşitli düzeylerde kültür hizmeti vermek amacıyla hayata geçirmeye başladığı geniş kapsamlı bir kültür girişiminin ilk adımıdır. Bu projede bir 'müze-kültür merkezi' işlevini üstlenecek Pera Müzesi için, 1893 yılında mimar Achille Manoussos tarafından İstanbul'un gözde semti Tepebaşı'nda inşa edilen, yakın zamanlara kadar da “Bristol Oteli” adıyla tanınan tarihi yapı tümüyle elden geçirilerek çağdaş donanımlı bir müzeye dönüştürülmüş ve İstanbul halkının hizmetine sokulmuştur.”³¹*

* Yöreye karşı yaka, öte yaka anlamında Pera ya da Peran bağları deniliyordu.

³¹ Pera Müzesi, Erişim tarihi: 16 Kasım 2011, <http://www.peramuzesi.org.tr/>

“Binanın müzeye dönüştürülmeye karar verilmesinin ardından mimar Sinan Genim bir yenileme projesi yürütmüştür. Beş katlı olan binanın ilk iki katında müzenin kendi koleksiyonu kalıcı olarak sergilenir. Bu koleksiyonların ilki Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri Koleksiyonudur. Aynı katta, Kütahya Çini ve Seramikleri Koleksiyonu da yer alır. Üç yüzden fazla eseri içeren Oryantalist Resim Koleksiyonu'nda ise on yedinci yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar geçen dönemde Osmanlı kültüründen etkilenmiş Avrupalı oryantalist ressamların yapıtları yer alır. Bu koleksiyonda Türk ressam Osman Hamdi Bey'in Kaplumbağa Terbiyecisi isimli tablosu da yer alır. 2005 yılında açılan Jean Dubuffet, 2006 tarihli Rembrandt ve Henri Cartier-Bresson, 2007'de açılan JP Morgan collected visions geçmişte yapılan önemli geçici sergilerinin örnekleridir. Müze 2008 yılında ise Joan Miró ve Josef Koudelka sergileri açtı. Müzenin bünyesinde bulunan Pera Film ise her ay tematik film etkinlikleri düzenlemektedir. Müzede, çocuklara eğitim veren Peratölye isimli bir eğitim grubu da bulunmaktadır.”³²

Resim 2. 7. Pera Müzesi

2.4.5. Doğançay Müzesi (Resim 2.8):

³² Pera Müzesi, Erişim tarihi: 16 Kasım 2011, http://tr.wikipedia.org/wiki/Pera_M%C3%BCzesi

Türkiye’de devlet müzeleri, vakıf müzeleri ve özel müzelerin yanı sıra sanatçılar tarafından yapılan müzeler de bulunmaktadır. Yaşamı boyunca sanat yapmış ve kazancını daha sonra müze yapımına dönüştüren sanatçılarımız ve müzeleri arasında **Doğançay Müzesi** Türkiye’nin ilk Kişisel Modern Sanat Müzesidir. Kapılarını sanatseverlere Ekim 2004 itibariyle açtı. Müze, İstanbul’un kültür ve sanat merkezi olan Beyoğlu’ndaki 150 yıllık 5 katlı bir tarihi bina içinde yer alıyor. 1999’da Burhan Doğançay tarafından satın alındığında harap halde olan bina, dört yıl süren yenileme çalışmalarından sonra eski görkeminde kavuştu. İç mekânı müze standartlarına uygun şekilde dizayn edilen müzede, sanatçının babası Adil Doğançay’a ayrılmış katın dışında müzenin kurucusu ve Türkiye’nin önde gelen sanatçısı Burhan Doğançay’a ait eserler sergilenmektedir.³³ (**Resim 2.9.**)

Resim 2.8. Doğançay Müzesi dış görünüm.

Türkiye’nin ilk kişisel müzesini açan Burhan Doğançay yukarıda da belirtildiği gibi ilk çağdaş sanat müzesini kuran sanatçımız aynı zamanda da kendi eserlerini sergileyen ilk sanatçı kimliğine sahiptir. Türkiye’de bugüne kadar pek çok eser bırakmış olan ressamımız vardır fakat Doğançay babasının ve kendisinin yapmış oldukları çalışmalar ilerisinde ne

³³ *Burhan Doğançay Müzesi*, Erişim tarihi: 24 Kasım 2011, http://www.istanbul.net.tr/istanbul_muzeler_detay.asp?id=163

olacak tedirginliğiyle bunlar bir arada toplayıp yarınlar bırakma isteğinden doğan bir sanatçı müzesini kurmuştur.

Sanatçı kişiliğe sahip olan bir kişi sürekli üretmek durumundadır ki sürekli taze kalsın. Güncelliğini koruyan sanatçılarda yaptıkları çalışmaları bir depolama sistemiyle biriktirmektedirler. Yapılan çalışma sürekli tüketilecek diye bir şey geçerli değildir. İşte bu sürekli üretkenliğin ardından depolara sığmayacak kadar eser meydana gelmektedir. Bütün üreten kişiler tarafından “eserlerime yarın ne olacak” tedirginliği sarmaktadır. Yıllarca emek verilen bu çalışmaların bir anda yok olma düşüncesi üreten kişiler tarafından bir kâbus haline gelmiştir. Bu tedirginliklere dur diyerek kendi eserlerini ve babasının eserlerini bir yerde toplayarak yarınlar emin ellerden teslim etme isteğiyle kişisel müzesini kurmuştur.

Küçük aktivitelere başlayan Burhan Doğançay ilköğretim öğrencilerine resim yarışması yapılmaktadır. Yapılan bu yarışmalar az da olsa müzeyi bir nebze olsa da bir aktiviteye sebep oluyor.

2.4.6. IMOGA Müzesi:

Bir diğer müze de sanatçı Süleyman Saim Tekcan tarafından kurulan **IMOGA** (İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi) dir. Bu müze baskı sanatları eserleri barındırması bakımından alanında ilktir. Süleyman Saim Tekcan'ın baskı üzerine kurmuş olduğu profesyonel atölyesini bir müze konumuna getirmiş ve ulusal bir hizmet vermektedir. Müzenin kendi web sayfasında şöyle anlatılmaktadır: “*IMOGA, Anadolu yakasında, Acıbadem ile Göztepe arasında, yine Çamlıca tepesinin eteklerinde konumlanan bir muhitte, gelişmekte olan Ünalın mevkiinde ana üretim ve sunum binası olarak yapılandı. 2000m² kapalı alana sahip binanın çeşitli etkinlik ve amaçlara hizmet etmek üzere kurgulanmış altı katı bulunuyor. Giriş ve altındaki iki kat ile beraber toplam 1100m² sergileme alanı olarak tasarlanan bölümde, sürekli koleksiyondaki eserler dönüşümlü olarak sanatseverlere sunuluyor. Binanın birinci katında Artess, Süleyman Saim Tekcan Özgünbaskı Atölyesi üretim ve çalışmalarını sürdürmeye devam ediyor. İkinci katta Heykeltıraş Ali Teoman Germaner'in heykel atölyesi sanatseverleri karşılıyor. Binanın en üst katında ise müzenin kapsamlı sanatsal etkinliklerine ev sahipliği yapacak çok amaçlı bir salon bulunmakta. Dünyadaki karşılığı ile gerçek anlamında bir müze kavramına yaklaşılması amacıyla*

mekânda, görsel sanatların yanı sıra sanatın çeşitli alanlarındaki üretimler için de imkan yaratılıyor. IMOGA bünyesinde yine dünya standartlarında bir eser arşiv sistemi bulunuyor. Tüm envanterin dijital ortamda belgelendiği sistem, yakın gelecekte sanal ortamda da hayata geçecek olan müze sitesinin altyapısını oluşturuyor. Ayrıca, müzenin gerektirdiği yan fonksiyonlar olan çerçeve atölyesi ve fotoğraf stüdyosu da binanın içinde bulunan diğer gereksinimler arasındadır. Yönetim ofisleri, toplantı bölümü ve grafik tasarım ofisinin konumlandığı çatı katı ile müzenin mekânları tamamlanıyor. Tüm katlarda bulunan birer stüdyo daire ise atölyede çalışmak üzere gelen yabancı sanatçıların, bina içinde misafir edilmelerine olanak sağlıyor. Böylece üretilen eserlerin uluslararası sanat alanında gördüğü kabul ve atölyenin olanaklarının uluslararası boyutta sanatçılara açılmış olması, IMOGA'yı dünya boyutunda konumlanan bir kurum statüsüne taşıyor.”³⁴

Bu müzede sergilenen eserlerin yanı sıra üretim de yapılmaktadır. Sadece eser deposu olarak kullanılmıyor üretim de yapılıyor. Son dönemde kurulan müzeler de bu ortak özelliktir. Sadece biriktirip sergileme yapılmıyor. Daima üretim ve sanat adına çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapılıyor.

Bir diğer sanatçı müzesi de ünlü Türk ressamımız Devrim Erbil adına Balıkesir’de kurulan **Devrim Erbil Sanat Müzesi**dir. Bunların yanı sıra diğer sanatçı müzelerimiz de kurulmaya devam etmektedir.

Günümüzde özel müzelerin işlevlerinde sadece biriktirip sergileme yapılmamaktadır. Müzeler artık sanat ve kültür merkezi haline gelmiştir. Müzeler için söylenen eser mezarlığının aksine çeşitli organizasyon ve sergilerle müzenin gündemini sürekli güncel tutmuşlardır. Her dönem yeni eserler inceleme ve yabancı ünlü ressamın eserleriyle sanatseverleri buluşturma gibi organizasyonlar yapmaktadır. Mezarlığın tam aksine sürekli bir hareketlilik vardır ve hep yenilikçilerdir. Bu yenilikçilik sistemi aslında bütün özel müzelerin yapmış olduğu bir durumdur. İsimleri müze olarak geçiyor ama sadece müzecilikle sınırlı kalmamaktadırlar. Her türlü sanatsal etkinliklerle sanat sevenleri buluşturuyorlar.

³⁴ IMOGA Müzesi, Erişim Tarihi: 20 Aralık 2011

<http://www.imoga.org/pPages/pImoga.aspx?psID=0004&lang=ENG§ion=2¶m1=1866>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BAKSI MÜZESİ

3.1. TARİHSEL VE COĞRAFİ AÇIDAN BAKSI KÖYÜ:

“Köyün çok eskiye dayanan bir tarihi vardır. Köyün eski isminden anlaşılacağı üzere Baksı, Kırgız Türkçesinde Şaman anlamına gelir. Bu tezi destekleyen köyün Ay Yokuş denilen kesiminde bulunan ahlât ağacının adak ağacı olarak kullanılması ve çeşitli gelenek ve göreneklerin eski Türk geleneklerinin özelliklerine benzerlik göstermesidir. Bir rivayete göre de köyün su kaynaklarının bol olmasından dolayı köyün ilk kurucuları tarafından “bak su” denilmiş sonradan bu kelime Baksı’ya dönüşmüştür.”³⁵

“Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz bölümünde bulunan Bayburt merkeze bağlı 45 km. mesafedeki bir köydür. Çoruh vadisine bakan bir yamaçta kurulu olup Doğu Karadeniz dağlarının güneye bakan kısmındadır. Altmışlı yıllara kadar Erzurum’un İspir ilçesine bağlıydı. İçişleri Bakanlığının yaptığı düzenlemeyle Bayburt’a bağlanmıştır. Doğuda Bayburt – Erzurum – Rize sınırında bulunur.”³⁶

“Eski adı Baksı olan Bayraktar köyünün kuruluş tarihi 1100’lü yıllara kadar dayanmaktadır. Çoruh vadisinde, yüksek bir tepenin üzerinde kurulmuştur. Ekonomik geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmasına rağmen köyün tarım alanları daha az kullanılır durumdadır. Eskiden küçükbaş hayvanın gezdiği bu dağlarda bu sayı sadece 632 dir. Büyükbaş hayvan sayısı ise hızla azalmış bugün 300 kadardır. Arıcılık ise kendi ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Köyde yetiştirilen az miktardaki üründe yeterli gelir elde edilmemekte olup, köyde yetiştirilen en önemli tarımsal ürün buğdaydır. Bunun yanı sıra, yonca, korunga gibi mahsuller çeşitlilik sağlamaktadır. Köy halkı kendi ihtiyaçları için az miktarda da sebze üretimi yapılmaktadır. Nüfus kayıtlarına bakıldığında, yaklaşık olarak 3000 kişiden fazla nüfus göç etmiş ya da başka topraklarda doğmuştur.”³⁷

Bayburt yöresinde iklim olarak doğu Karadeniz iklimi ile Anadolu iklimi arasında, karasal özellikleri ağır basan bir geçiş iklimi gözükmektedir. Yazları sıcak ve kurak kışları ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Bölge olarak, doğu Karadeniz olarak belirlenmiş olsa da

³⁵ Bayraktar Köyü, Erişim tarihi: 19 Şubat 2011, <http://nedir.antoloji.com/bayburt-bayraktar-koyu/>

³⁶ Bayraktar Köyü, Erişim tarihi: 19 Şubat 2011, <http://nedir.antoloji.com/bayburt-bayraktar-koyu/>

³⁷ Feridun Hacıhasanzade, *Coğrafi, Tarihi, Ekonomik Açından Her Yönüyle Her Köyüyle Bayburt*, İstanbul 2007, s.253.

tam bir karasal iklim gözükmektedir. Soğuk havaya sahip olmasında enlemle birlikte yükseltinin de etkisi çok fazladır.

Karasal iklim kuşağına sahip olan köy aynı zaman da dağlık ve engebelidir. Makineli tarım bazı bölgelerde yapılamamaktadır. Yapılan tarımın büyük bir kısmında insan gücünden yararlanılarak yapılmaktadır. Makineleşme olmadığı için de bakir bir araziye sahiptir. Aslında bakir kalmış olan topraklara sahip oldukları için insanlar çok şanslıdır. Fakat henüz bunun farkına varamamışlar ve sürekli göç veren bir memleket haline gelmiştir. Sürekli insan gücüne ihtiyaç duyulan ve beklenen verim alınamayınca insanlar kendilerine farklı geçim alanları bulmaya başlamışlardır. Bu geçim sıkıntısı da insanların sahip oldukları topraklardan göç etmeye mecbur kılmaktadır. Yukarıda yazarımızın da belirtmiş olduğu gibi Baksı Köyü mensubu yaklaşık 3000 kişi yurtiçi ve yut dışında ikamet etmektedir.

Teknolojinin hayatımızı kolaylaştırdığını, her zaman daha faydalı olduğunu düşünüyoruz ve sürekli ona ayak uydurmaya çalışırız. Çoğu zaman da ayak uydururuz. Bu yeniliklere ayak uydurup eskiden yapılan çanak çömlek geleneği yerini hazır satılan fabrika ürünlerine bırakmıştır. Kadınların evleri için yapmış oldukları seramik kaplar yok artık bu köyde doğal olarak kendi kabını yapan ustalarda yok. Yanı anlatmak istediğimiz şu ki bu köyde usta çırak ilişkisiyle devam eden bir seramik geleneği vardı. Teknolojiyle birilikte bu meslekte tamamen bitmiştir.

Bu bölgedeki kadınların ustalıkla yapmış oldukları 3 üretim daha varmış yıllar önce. Birisi evlerine sermiş oldukları halılar ve hasırlar, diğeri ise bir dış giysisi olarak örtmüş oldukları ehramlar yer almaktaydı.

Halı kilim tezgâhları olan kadınlar kendi halı ve kilimlerini kendileri üretiyorlardı. Koyunyünlerini eğirerek ve kökbovalarıyla boyayarak halı malzemelerini ortaya çıkarıyorlardı. Halı ya da kilimlerini kendi istek ve zevklerine göre yapıyorlardı. Bütün estetik anlayış ve tasarım onlara aitti. Az da olsa kalmış olan halılarda görüyoruz ki buradaki kadınlar bir estetik ve tasarım dersi almış gibi sanat eseri niteliğinde renk ve desenlerde asil halılar üretmişlerdir. Belki bir sevincini belki de kederini dile getirmişlerdir. Baksı kadınının anlatımını da güzel estetik anlayışı da güzel. İşte teknolojik gelişme

kadınların üretimini durdurmuş o estetik ve anlam yüklü olan o halıların yerlerini tutmaya çalışan naylonumsu kötü halılara bırakmış ve bu zanaatı yok etmiştir.

Evlerine serdikleri ve kendi el emeği olan bir diğer sergen de hasırdır. Hasırı sazlıklardan topladıkları otlarla yapılmışlardır. Sıradan sergen olarak görmemiş estetik anlayışlarını burada da göstermişlerdir. Süslerini ifade etmek için her şeye bir süsleme eklemişlerdir. Farklı ot tonlarıyla hasıra bin denge unsuru oluşturarak ona güzellik katmışlardır.

Geleneksel olarak yapılan ve unutulmaya yüz tutmuş ustalıklardan biriside çömlekçiliktir. Yörede özellikle kadınların yapmış olduğu bir meslektir. Evlerinde kullandıkları güveç, küp, gibi ev araç gereçlerini kendileri yapmaktaydılar. Günümüzde ustası çok istisna olarak bulunan çömlekler ustalarıyla birlikte yok olan bir geleneksel el sanatıdır. Bu toprak kaplar yerlerini artık çelik ve plastik ev gereçlerine bırakmıştır.

Bu bölgenin erkek zanaatçıları da var elbette erkelerinde genelinde taş ustalığı mevcut imiş. Fakat yeniye karşı gelemeyince köyde taş ustaları da kalmamıştır. Bu ustalar zamanında taştan konaklar yaparlarken her inceliğine önem vererek yapmışlardır. Yaptıkları taş ustalığının hakkını vererek insanların göz zevkine hitap edecek şekilde süslemeler ve estetiğe önem vermişlerdir. Fakat Bayraktar Köyü'nde bu bahsettiğimiz şekillerdeki taş bina evler genelde yıkılıp yerlerine beton kişiliksiz zevksiz bir mekâna bırakmıştır. İzlenimlerimden yola çıkarak söylüyorum ki atalarımız zevklerine ve güzelliğe daha çok önem vermektedir. Baksı müzesinin taş işçiliklerinden de sonraki konularda bahsedilecektir. Eski asil olan konaklar gitmiş ve yerine sadece barınak amaçlı yapılmış olan delme çatma gecekondular tarzı evler yapılmıştır.

Tarım ve hayvancılıkta da yukarıda belirttiğimiz gibi giderek düşüş olmuştur. İnsanlar geçimlerini sağlamak için gurbete gitmektedir. Genç nüfusun da bir kısmı okumak için memleketinden ayrılmak durumunda kalmaktadır. Yaşamın gereği olan geçim sıkıntısı insanları memleketinden uzaklaştırmış durumdadır. Çeşitli imkânsızlıklardan dolayı köyde kalmayıp İstanbul'a okumaya giden kişilerden birisi de tez konumuzu oluşturan Baksı Müzesi'nin kurucusu olan Hüsamettin Koçan'dır.

3.2. BAKSI MÜZESİNİN KURULUŞU:

Bu bölümde önce Müzenin kurucusu olan sayın Prof. Hüsamettin Koçan'ın özgeçmişi birimler halinde sıra ile anlatılacaktır. Sonra Müzenin kuruluş amacına değinilerek, Müzenin kuruluşuna katkıda bulunanlar anlatılacaktır.

3.2.1. Hüsamettin Koçan'ın Özgeçmişi:

“Sanatçı ve eğitimci Hüsamettin Koçan 1946 yılında Bayburt'da doğdu. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Resim Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1997-2005 yılları arasında fakültenin dekanlığını üstlendi. Uluslararası Plastik Sanatçılar Derneği'nin kurucuları arasında yer alan Hüsamettin Koçan 1990-95 yılları arasında derneği yönetti. 1991'de İstanbul Sanat Fuarı'nı kurdu. Aynı yıl II. Asya - Avrupa Bienali'nde Türkiye Komiseri oldu. Avusturya Salzburg Şehri Onur Ödülü ve Asya Sanat Bienali, Resim Büyük Ödülü'ne sahip olan, çeşitli resmi davetlerle İngiltere, Fransa ve Avustralya'da araştırmalar yapan, pekçok yarışmanın seçici kurulunda bulunan Prof. Koçan, sayısız kişisel sergi gerçekleştirdi ve karma sergilerde yer aldı. Prof. Koçan 2005 yılında kurduğu vakıfla Baksı Müzesi'ne hayat verdi. Kişisel sanat çalışmalarının yanı sıra halen müze çalışmalarını yürüten Hüsamettin Koçan, Okan Üniversitesi'nde de ders veriyor.”³⁸

3.2.2. Müzenin Kuruluş Amacı:

Baksı Köyü yaşayanlarının maddi imkânsızlıklardan dolayı sürekli göç vermesini ve bu göçün sonucunda da geçmişten gelen köy kültürünün yok olmasını engellemek, kaybolan artı değerleri yeniden üretmeye başlamak, insanoğlunun yaşam ve kültür öyküsünün kopuşlar yaşamasına direnecek bir kültürel odak noktası olarak yöresel seramik ve dokuma geleneğini yeniden hayata geçirmek, insanların yaşamını sürdüreceği maddi kaynağı kendi topraklarında ulaşabilmesine mümkün kılacak yolları araştırmak, geleneksel sanatlarla çağdaş sanatları buluşturmak, geleneksel kültürle çağdaş yaşamı buluşturacak

³⁸ Hüsamettin Koçan, Erişim tarihi: 21 Mayıs 2012 <http://www.baksi.org/baksi-hakkinda/h-kocan.aspx?lv11=7>

yeni alanlar yaratmak ve aynı zamanda sanatın büyük kent merkezlerinden kenar ve kırsal alanlara doğru ulaşmasını sağlamak amacı ile müze kurulmuştur.

Bu köyde geleneğin yok olmasına ve çok fazla göç vermesine seyirci kalamayan Hüsamettin Koçan, yukarda bahsi geçen amaçları yerine getirmek ve günümüz sanatı ile geleneksel sanatı ortak bir zeminde buluşturarak sanatı ve kültürü yaygınlaştırmak üzere 2 Ocak 2005 tarihinde Baksı Kültür Sanat Vakfı'nı kurdu. Aynı yılın yazında Müzenin ilk bölümü olan Baksı Müzesi Halk Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi hizmete açıldı.³⁹

“Baksı Müzesi Halk Sanatları Uygulama Araştırma Merkezi'nin hedefleri şöyle sıralanmaktadır: Yerel el sanatlarının canlandırıldığı, eski tezgâhların yeniden üretime geçtiği merkez, sanatı toplumla, sanatçıyı doğayla bütünleştirmeyi, sanatsal üretimin yanı sıra kültür turizmini teşvik etmeyi ve ekonomik yaşamın canlanmasını hedeflemektedir. Bunların yanı sıra, her şeyi kendi merkezinde kapalı kalması sonuçlarını doğurmuş olup, bu durum ise tekrarlar ve kısıtlamalar yaratmaktadır. Baksı Müzesi Halk Sanatları Uygulama Araştırma Merkezi, her şeyin merkeze sürüklenmesine karşı durarak, merkezin periferiden algılanmasını önermektedir.”⁴⁰

10 yıl süren inşaatından sonra 2010 yılında Baksı Müzesi yapılan resmi törenle açıldı. Böylece Hüsamettin Koçan, sanat tarihine sadece yaptığı çalışmalarla girmiyor, bir müze kurucusu olarak da tarihe geçiyordu.

Müze denilince ilk olarak büyük şehirlerin merkezlerinde gezilmeyi bekleyen bir mekân akla geliyor. Baksı Müzesi ise ilk akla gelen müzelerin dışında ve farklı bir coğrafyada olan bir müzedir. Beton binaların arasında sıkışmanın aksine doğayla iç içe olan bir yerdedir.

Baksı Müzesi dağın başı olarak nitelendirilecek bir yere kurulmuştur. Bu müzenin bu tepeler arasına kurulmasının sebebi var tabi ki de, Ressam Hüsamettin Koçan'ın bu topraklarda doğmuş olması ve doğduğu topraklara nesilden nesile aktarılacak olan bir sanat mirası bırakmak istemesidir.

³⁹ *Baksı Müzesi*, Erişim tarihi: 18 Şubat 2011, <http://www.baksi.org/index.html#>

⁴⁰ Arzu Parten, “Anadolu'nun Çağdaş Sanatla Yakınlaşmasına Bir Model: Baksı Müzesi”, *Sanatta Anadolu* Aydınlanması, Erzurum 2005, s.161.

Cansu Çolakoğlu ilk müzenin filizlenmesini bir makalesinde şöyle dile getirmiştir. “Genellikle önce bir koleksiyoncu vardır, kendi zevki için eser toplar, daha sonra öyle bir birikim olur ki sonunda illa topluma mal etmem gerekir bu daha büyük haz verir.”⁴¹

Ayrıca sanatçı ve Müzenin kurucusu olan Hüsamettin Koçan’ın cam altı resimlerden ve halk resimlerinden oluşan bir koleksiyonu vardı. Bu koleksiyonunu da memleketinin insanıyla paylaşmak istedi. Koleksiyonun yanında yaşamı boyunca sahip olduğu tüm sanatsal birikimini de yöre halkı ve sanatseverlerle paylaşmaktadır. Memleketinin insanını sanata götürmek yerine sanatı onlara getirmiştir. Anadolu’nun çağdaş sanatla iç içe olacağı bir ortam sağlamıştır. Burada sadece sanat etkinliklerine yer verilmeyecek bunun yanı sıra istihdam sağlanacak, gurbet olayı ortadan kalkacaktır.

Bayburt yöresinde iş imkânı olmadığı için evin erkeği yazın çalışmak için memleketinden ayrılır. Belki 2 belki de 2 seneden daha fazla gurbetten geri gelmezler. Çocuklarına maddi imkân sağlamak için memleketlerinden giderler. Gurbetçilerin çocukları da hep babalarının yollarını gözlerler. Bu çocuklar arasında Hüsamettin Koçan da vardı. Sanatçımız müzeyi kurduğu tepeyi ve gurbetçiliği şu sözleriyle anlatıyor. “Babam iki yılda bir dönerdi. Bizler kar yağınca babamızın geri döneceğini düşünür ve kentten dönenlerin gözüküttüğü tepeyi gören bir noktada babamızı beklerdik.”⁴² Anlattığı bu tepede artık çocuklar babasını gözlemeyecekler çünkü bu tepede sanatın ve iş imkânının olduğu bir müze bulunmaktadır.

Gurbet konusunda kendi çektiği sıkıntıları, özlemleri köyündeki çocuklar yaşamasın, babasını beklediği tepede çocuklar babalarını beklemesin, başka şehirlere gitmek zorunda kalmasın diye düşünmüştür. Çok kapsamlı düşündüğü müzede yöre halkına iş imkânı sağlayacak atölyeler ve yöresel yemek yapılacak olan mutfak ve 30 kişilik kapasiteli konaklama yerleri de bulunmaktadır.

“Geleneği günümüzde sağlıklı olarak çağdaş anlayışla devam ettirebilmemiz için ve onun toplumsal bir bellek olarak sürdürülmesi için bir hayal taşıyan çağdaş projelerle insanımıza ulaştırılması gerek. Aksi takdirde geleneği çağdaşlıkla besleyerek insanımıza ulaştıramazsak sanatla halkımız arasında çok büyük bir kopma oluşuyor ve yoz, uyduruk,

⁴¹ Cansu Çolakoğlu, “Müze Gezmek, Terapi Gibidir”, *Milliyet Sanat*, Sayı: 623/126301, İstanbul 2011, s. 36-37.

⁴² Hüsamettin Koçan, “Bayburt Sanata Daha Yakın”, *Bayburt Vakfı*, Sayı:7, İstanbul 2010, s.7.

sahte, hiçbir mesajı olmayan sözde ürünler geçerli olmaya başlıyor. Temel sorunumuz çok zengin olan geleneğimize sağlam bir gelecek kurmak.”⁴³ Koçan’ın sözlerinden de anlaşıldığı gibi müzenin amaçlarından biri merkezden kenara doğru sanatı taşımaktır. Ayrıca geleneksel kültürün yok olmasına karşı çıkmak ve geleneksel ile modern bir arada sergilemektir.

Bayburtlu fotoğraf sanatçısı Feridun Hacıhasanzade bir kitabında Baksı Müzesini şöyle yorumlamıştır. “Bir düşün gerçeğe dönüşmesidir. Baksı Müzesi Halk Sanatları ve Uygulama Merkezi. Bir sanatçının düşünde oluşan, olgunlaşan ve dağ başına kurulan bu müze hayallerin gerçeğe dönüşmesinin de yansımasıdır kuşkusuz. Düşten-gerçeğe, geçmişten geleceğe uzanan bu müze, dünyanın ikinci, ülkemizin ise ilk köy müzesi olma özelliğini taşıyor.”⁴⁴

Sonuç olarak bu müzede geleneksel sanat eserleri ile modern sanat eserleri aynı çatı altında toplanıp yarınlara aktarılmaktadır. Ayrıca izleyenlerin atalarının nereden geldiğini, neler yaptığını bilmesi ve yok olan belleklerin tekrar yaşamasını sağlamak için “yaşayan bir hafıza”dır Baksı Müzesi.

3.2.3. Müze İçin Katkıda Bulunanlar:

Hazırlıklarına 2000 yılında başlanan Baksı Müzesi, 2002 yılında Bilgi Üniversitesi'nin sanat mekânı Bilgi Atölye 111'de açılan bir sergiyle kamuoyuna duyuruldu. 2002-2003 yıllarında, önce Hüsamettin Koçan'ın, ardından 19 sanatçının gönüllü katılımıyla "Tılsım Eller 1" ve "Tılsımlı Eller 2" özgün baskı dosyaları gerçekleştirildi. 2004 yılında projeye destek veren sanatçıların sayısı 125'i buldu ve Proje 4L'de "Şaman Güncesi" sergisi açıldı. Baksı Müzesi'nin kurucusu Hüsamettin Koçan, 2005 yılında Galeri Artist'te düzenlediği sergide, bu 125 sanatçıya teşekkür amacıyla kendi yaptığı 125 resmi armağan etti. 2005 yılında projelerini Baksı Kültür Sanat Vakfı bünyesinde sürdürmeye başlayan Baksı Müzesi, yerel kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması yolundaki çalışmalarını, müzenin atölyelerinde, köyde yaşayan genç kızların el beceri ve hayal güçlerini gözler önüne seren yorgan üretimleriyle sürdürdü. "Nazarlıklı Yorganlar"

⁴³ Koçan, s.9

⁴⁴ Hacıhasanzade, s.126

başlığıyla Bayburt ve İstanbul'da sergilenen bu üretimleri, Hüsamettin Koçan'ın "Baksı Müzesi İzlenimleri" ve "Ayrılık Resimleri" gibi resim dizileri izledi.

Müze için katkıda bulunan sanatçılar şunlardır:

“Adem Genç, Ahmet Özel, Alev Ermiş Mavitan, Ali İsmail Türemen, Ali Candaş, Alp Tamer Ulukılıç, Altan Çelem, Arzu Başaran, Aydan Murtezaoğlu, Aydın Ayan, Ayşegül İzer, Ayşen Urfalıoğlu, Bahar Kocaman, Barış Sarıbaş, Bedri Baykam, Berna Türemen, Bihrat Mavitan, Bilge Alkor, Bubi, Bülent Şangar, Bünyamin Özgültekin, Can Göknil, Canan Beykal, Cemil Ergün, Cengiz Savaş, Cevat Demir, Cihat Aral, Devabil Kara, Devrim Erbil, Doğan Paksoy, Ekrem Kahraman, Elif Ayiter, Elif Çelebi, Elif Tunak, Elvan Alpay, Emin Koç, Emre Okçuer, Emre Zeytinoğlu, Erdağ Aksel, Ergin İnan, Erkan Özdilek, Erman Özbaşaran, Ertuğrul Ateş, Fatma Tülin, Fatoş Beykal, Ferhat Özgür, Ferruh Başağa, Fevzi Karakoç, Filiz Başaran, Fuat Acaroğlu, Füsün Onur, Genco Gülan, Gülseren Südor, Gülsün Karamustafa, Gülveli Kaya, Güngör Taner, Günseli Kato, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Gürol Sözen, Habip Aydoğdu, Hakan Onur, Hale Tenger, Halil Akdeniz, Hanefi Yeter, Hasan Pekmezci, Haşim Nur Gürel, Hayati Misman, İbrahim Çiftçioğlu, İnci Eviner, İrfan Okan, İrfan Önürmen, İsmail Acar, Jale Erzen, Kemal Gürbüz, Kerim Kılıçarslan, Kezban Arca Batıbeki, Komet, Lütfi Özden, Mehmet Kavukçu, Mehmet Özer, Melih Görgün, Murat Morova, Murteza Fidan, Mustafa Altıntaş Mustafa Ata, Mustafa Ayaz, Mustafa Karyağdı, Mustafa Pilevneli, Müriüvvet Türkyılmaz, Müşerref Zeytinoğlu, Nancy Atakan, Nazan Erkmen, Nevhiz Tanyeli, Nur Gökbulut, Oktay Anılanmert, Özcan Uskur, Resul Aytemur, Rüçhan Şahinoğlu, Selda Asal, Selim Birsnel, Selma Gürbüz, Semih Zeki, Serhat Kiraz, Server Demirtaş, Sevil Saygı, Sinan Demirtaş, Süleyman Saim Tekcan, Şahin Paksoy, Şeyda Cesur, Tamer Akakıncı, Tangül Akakıncı, Tanju Demirci, Tayfun Erdoğan, Teoman Südor, Tomur Atagök, Turan Erol, Tülay Tura Börtecene, Tülin Onat, Yalçın Gökçebağ, Yusuf Taktak, Zafer Mintaş ve Zehra Aral.”⁴⁵

⁴⁵ *Baksı müzesi*, Erişim tarihi: 19 Mart 2012, <http://www.baksi.org/sergiler/katkida-bulunan-sanatcilar.aspx?lv11=4>

3.3. BAKSI MÜZESİNİN BÖLÜMLERİ VE İŞLEVLERİ:

3.3.1. Ana Binanın Mimari Yapısı:

Çoruh vadisinin kıvrımlarının gözüktüğü bir yerde, çok güzel doğa manzarasına sahiptir. Çoruh Vadisi hem suyunun debisinin yüksekliği ile hem de vadinin zengin habitatu ile etrafında yaşayanlara ve oradan gelip geçenlere mükemmel bir manzara ve yaşam alanı oluşturmaktadır. “Baksı Müzesi; Baksı (bugünkü adıyla Bayraktar) köyünde bulunuyor. Bugün 20 dönüm arazi üzerine yaklaşık 4000 metrekare kapalı alanı kapsayan, sürekli ve geçici sergi salonları, çağdaş sanat ve yerel sanat atölyeleri, konferans salonu, kütüphane ve yöresel Bayburt evi bölümleri olan”⁴⁶ bir bina olarak kuruluyor (**Resim 3.1**) .

Resim 3.1. Baksı Müzesi.

Baksı Müzesinin dış mimari yapısı ile çevredeki dağ silüetine eşlik edecek bir yükselişle doğal ortamla dost bir anlayışı içinde özgün bir mimari yapı - heykel tasarımı oluşturuldu. Işık kaynağı yerel kökenli bir tasarım geleneğinden (goggoloc)* hareketle, tepeden alınarak duvar yüzeyleri boşaltıldı ve sergilenme olanaklarının içe dönük bir atmosfer kazanması sağlandı.⁴⁷ (**Resim 3.2**)

⁴⁶Baksı Müzesi, Erişim tarihi: 17 Şubat 2011. <http://www.tumgazeteler.com/?a=2826377&cache=1>

* Goggoloc: Kırsal bölgelerde bacalı evlerde tavandan ışık almak için yapılan delik alanların olduğu yere denir.

⁴⁷Baksı Müzesi, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2011, <http://www.baksi.org>

Gelenekselden beslenen fakat modern olan bir sergi salonu inşa edilmiştir. Bu gelenekselden beslenmenin yanı sıra doğaya da uyum sağlayan bir modeldir. Çevresindeki tepelerle yarışıyor sanki onlarla uyum sağlayan yuvarlaklı bir yapı olarak tasarlanmış. Topraktan yükselen ve tekrar toprakla birleşen bir yapıya sahiptir. Sergi salonunun ışık sistemi doğal ışık kaynağından yararlanılacak şekilde googloclar ve iç aydınlatma sayesinde sağlanmaktadır.

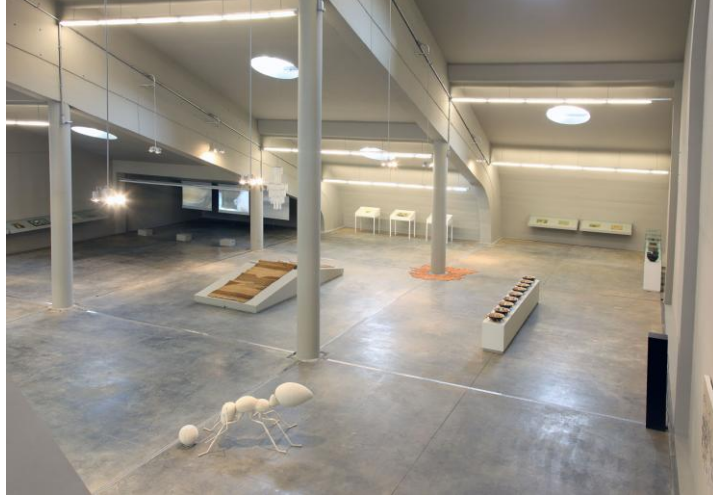
Resim 3.2. Baksı Müzesi Sergi Salonu Dış Görünüşü.

Baksı Müzesi'nde, önde gelen sanatçıların eserlerinden oluşan nitelikli bir çağdaş sanat koleksiyonu ile geniş bir halk resimleri koleksiyonu ve yerel el sanatlarını yansıtan özgün örnekler bir arada yer alıyor.⁴⁸

Müze daimi koleksiyon bölümü, dönemsel sergi mekânları, konferans salonu, kütüphane, şeklinde 3 kısımdan oluşmaktadır. Müzenin ilk göze çarpan özelliği mimarisi. Bölge mimarisindeki toprak damlı yapı formunu modernize eden Hüsamettin Koçan gelenekselden beslenerek gelenekseli hep muhafaza ederek modern bir tasarım ortaya koymuştur.

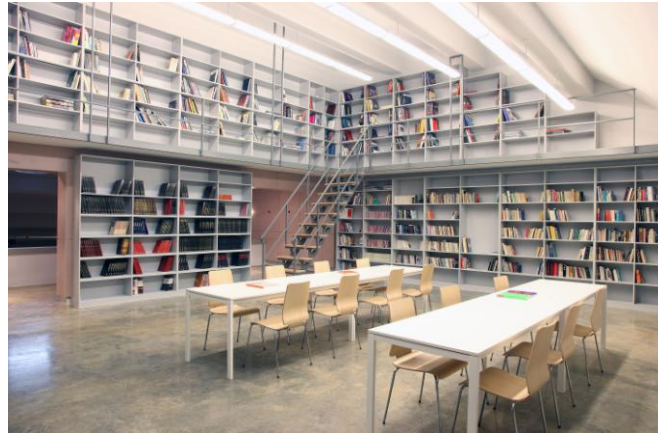
⁴⁸ Baksı Müzesi, Erişim tarihi: 12 Ocak 2011, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/nasil-muze.aspx?vl1=1>

Müzenin sergi salonları ise 500 metrekarelik bir alana sahiptir (**Resim 3.3**) . Ayrıca, konferans salonu, atölyeler, kütüphane ve 30 kişinin konaklayabileceği bir misafirhane bulunmaktadır.

Resim 3.3. Sergi Salonları.

Sergi salonu içerisinde 10 bin kitap kapasiteli bir kütüphane bulunmaktadır. (**Resim 3.4**). Kütüphane kısmında kaynaklar oldukça zengindir. Hüsamettin Koçan'ın kendi kütüphanesini buraya bağışladığından dolayı kitapların büyük bir kısmı sanat kitaplarından oluşmaktadır. Kütüphane kaynak kitapları, süreli yayınları, katalogları ve internet servisleri ile bölgede araştırma yapmak isteyen herkese hizmet vermektedir.

Resim 3.4. Kütüphane.

Sergi salonunun dışında, 400 kişilik kapasitesiyle bir konferans salonu bulunmaktadır. (**Resim 3.5**) Bu salonda seminerler, toplantılar yapılmaktadır. Özellikle yaz aylarında Bayburt'ta yapılan programların bir kısmı Baksı Müzesinin Konferans salonunda gerçekleşmektedir.

Resim 3.5 Konferans Salonu

3.3.2. Atölyelerin Mimari Yapısı:

Baksı Müzesi Halk Sanatları Araştırma ve Uygulama Merkezi 5 bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde modern sanat atölyesi bulunmaktadır. Modern sanat atölyesinde Ressam Hüsamettin Koçanın kendi çalışmalarını yapmış olduğu kısımdır. Bu kısımda genellikle 2 asistan ve ressamımız çalışmaktadır. Atölyelerin diğer kısmında ise yöredeki kız ve erkekler istihdam sağlamaktadır. (**Resim 3. 6.**)

Resim 3. 6. Atölyelerin Dıştan Görünümü

İkinci bölümde halı-kilim ve ehram atölyesi bulunmaktadır. Bu atölyede yöreye ve bölgeye ait halı, kilim, ehram ve hasır dokuma işleri yapılmaktadır. Şu ana kadar yapılan işler Projeler bölümünde anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde seramik atölyesi bulunmaktadır. Bu atölyede bölgeye ait çamurlardan ve bölgeye ait geleneksel tarzlarda seramik eserler üretilmesi düşünülmekte olup atölye henüz işlevsellik kazanmamıştır.

Dördüncü bölümde Müze atölyelerinde çalışan kişiler için yemek salonu bulunmaktadır.

Beşinci bölüm ise usta öğreticiler için bir dinlenme salonu niteliğindedir.

Atölyelerin mimarisinde yine üstten ışık almaktadır. Duvarları yöresel malzeme olan taşlardan yapılmıştır. Oldukça sade olarak kullanışa uygun olarak yapılmıştır.

3.3.3. Bayburt Evi, Misafirhaneler ve Bayburt Mutfağı:

Bayburt Evi Binası; Eski Bayburt evlerinin mimarisinden esinlenerek yapılmıştır. İki katlı olarak yapılan binanın içinde çift kişilik 8 oda bulunmaktadır. Bu binanın yapımında beyaz Bayburt taşı kullanılmıştır. **(Resim 3. 7.)** Bayburt Evi'nde de tıpkı müzede olduğu gibi sergileme yapılabilir. Her bölümün kendine has bir sergisi olduğu gibi Bayburt Evinin küçük mutfak kısmında da Bayburt yöresine ait araç gereçlerin yanı sıra müzenin eserleri de sergilenmektedir. **(Resim 3. 8.)** Bayburt Evi aynı zamanda özgün bir Bayburt evinin yerel mimari unsurlarını yansıtan birim etnografik eşyayı bünyesinde barındırıyor.

Resim 3. 7. Bayburt Evi'nin Dış Görünüşü

Resim 3. 8. Bayburt Evi'nin İç Görünüşü

Misafirhaneler yöresel mimariden yararlanarak çevreye uyumlu olarak yapılmıştır. Çevredeki kınalı taşları toplayarak yapılan bu bina (**Resim 3. 9.**) doğayla uyum içerisindedir. Dört oda ve iki kişilik sütler olarak yapılmış bu konaklama yerleri 8 kişiyi ağırlamaktadır. (**Resim 3.10.**)

Resim 3.9. Misafirhanelerin Dış Görünümü.

Resim 3. 10. Misafirhanelerin İç Görünümü.

Bayburt Mutfağı Bayburt yöresine ait mutfak mimarisinden yararlanılarak yapılmıştır (**Resim 3. 11.**) Tüm ziyaretçilere açık olan bu mutfakta Bayburt'a ait yöresel yemekler ile hizmet verilmektedir.

Resim 3.11. Bayburt Mutfağı

3.4. BAKSI MÜZESİNDE SERGİLENEN ESERLER:

Müzedeki sergiler sürekli sergi ve dönemsel sergi olarak iki gruba ayrılıyor. Sürekli sergi alanlarında geleneksel sanatlara yer veriliyor. Dönemsel sergi alanlarında ise her yıl düzenlenecek olan sanat turlarıyla müzede ağırlanacak olan 20 sanatçının burada yapacakları eserlerin sergilenmesi düşünülüyor. Bu misafir sanatçı çalıştaylarında daha çok modern çalışmalar hedefleniyor. Bu sanatçılar bir müddet müze ve çevresinde ağırlanacak ve yerel görüntüleri ve sosyal yaşamı görmeleri sağlanacaktır. Sanatçılar çevreden izlenimleriyle ve yerel kültürle alakalı kendi tarzlarında eserler üretecek ve bu eserler dönemsel sergi alanlarında sergilenilecektir. Sergilenen bu eserler müzeye devredilecek ve depolanacaktır. Bir sonraki yıl elde edilen eserler de depolanacak ve zamanla müzenin eser sayısı kat kat arttırılacaktır.

İlk açılış yılında gelen 20 sanatçıya ait eserler halen müzede sergilenmektedir. “Kendi giydikleri ehramları modern tasarımlar halinde görmek, akşam baş koydukları yastıkları bir enstalasyon olarak izlemek, tozlu yollarda giydikleri ayakkabıları bir çiçeği andıran duvar yerleştirmesi halinde izlemek çok şaşırtmıştı. Çağdaş sanat tepeden inmiyordu onlar için. Toprağın ve köyün hafızası ete kemiğe bürünüp önlerine dikilmişti. Kendi dünyalarından izler görmek çağdaş sanatla aralarında sıcak bir köprü kuruyordu. Yanlarına yaklaştığınızda sanki yıllardır bir sanat izleyicisi gibi tek tek eserleri inceliyorlardı. Fotoğraf makineleri elden düşmedi.”⁴⁹

Müzenin tasarımında modern ve geleneksel işler aynı atmosferi paylaşmaktadır. “Baksı Müzesi’nde günümüz sanat ve tasarım dünyasını yansıtan koleksiyonlar, halk resimleri ve yerel etnografik ürünlerle birlikte sergileniyor. Müze, sanatla zanaat’ı, süreklilikle arayışı aynı ortamda buluşturuyor. Böylelikle, aynı zemin üzerinde, farklı dönemler, farklı teknolojiler ve farklı anlayışlar izleyicinin değerlendirmesine sunuluyor.”⁵⁰ Sergilenen eserlerde görüldüğü gibi çeşitlilik ön plandadır. Durağan bir sergileme yani sergileme tek cins değildir. Buda sergi salonuna hareketlilik katmaktadır. Müzede gezerken acaba şimdi nasıl bir çalışmayla yüz yüze kalacağım diye heyecanlanıyor insan.

⁴⁹ *Baksı Müzesi*, Erişim tarihi: 15 Ocak 2011, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1007518>

⁵⁰ *Baksı Müzesi*, Erişim tarihi: 18 Şubat 2011, <http://www.olaymedya.com/bayburta-bir-ozel-muze-baksi-55.html>

Müzenin 1.500 metrekarelik bu alanında farklı inançları temsil eden eserler de yer alıyor. Şahmaran'ın destansı görünümü, Eshab-ı Kef'in tarih içindeki yolculuğu, Amentü Gemisi'nin kadim temsiliyeti, Köroğlu, Zümrüd-ü Anka kuşunun bize seslenişinin yanında cam altı ve işleme koleksiyonu, yazı resimler, şifa tasları, âlemler, taş baskılar, çömlek ve seramikler, ehramlar müzenin geleneksel el sanatlarını temsil ediyorlar.

3.4.1. Etnografik Eserler:

Etnografik Eserlerin en önemli kısımlarında ehram ve çömlekler yer alıyor. Göçebelikten beslenen ehram motifleri doğrudan kırsal kültüre, doğaya bağlı, göçer algısını temsil eden yalın çizgili, yüksek beğenili bir dilin zengin örneklerini sunuyor. Toprağın derinliğinden beslenen çömlekler, ocaklar, zaplar ve küpler, form ve süsleme bakımından geçmişe uzanıyor. Daha çok dini kaynaklı ürünleri bir araya getiren metal örnekler ise genellikle bölgeden toplanmış âlemler, şifa tasları, ölçüm aletleri metal işlerden oluşuyor.

Etnografik Eserler ve Geleneksel Sanat Eserleri bölümlerinde yer alan eserlerin çoğunluğunun nerede yapıldığı, hangi zamana denk geldiği ve diğer bilgilerine ulaşamadığı için açıklayıcı bilgisi olmayan eserlerin sadece görüntülerine yer verilecektir. Bunun yanında açıklama bilgisi olan eserlerin altında bu bilgileri sunulacaktır.

Resim 3.12. Sitil; Gavdan (Toprak) Yapılmış Olan Yağdanlık ve Çeşitli Amaçlar İçin Kullanılan Kaplar

Resim 3.13. Toprak Soba; Gav Denilen Malzemeden Yapılmış Olan Küçük Soba

Resim 3.14. Mangal; Gavdan Yapılmış Olan Bu Mangala Isınmak Amacıyla Köz Konulur, Aynı Zamanda Da Üzerinde Kahve Pişirip, Çeşitli Yemekleri Isıtmak İçin Kullanılırdı.

Resim 3.15. Pilav Pişirmek İçin Kullanılan Bir Toprak Kaptır

Resim 3.16. Eham Dokumak İçin Kullanılan Eham Mekiği, Öküz Boynuzundan Ve Ahşaptan Olmak Üzere 6 Adet Bulunmaktadır

Resim 3. 17. Koyunyünü eğirip iğlik haline getirmek için kullanılan teşi (teşik).

Resim 3. 18. Halıyı Dokurken Fazla Olan İplikleri Kesmek İçin Kullanılan Eski Halı Makasları

Resim 3. 19 Anadolu'nun Çeşitli Yerlerinde Sergen Olarak Kullanılan Hasır

Resim 3. 20.Ehram, Bayburt Yöresinde Örtünmek İçin Kullanılan Geleneksel Kıyafet

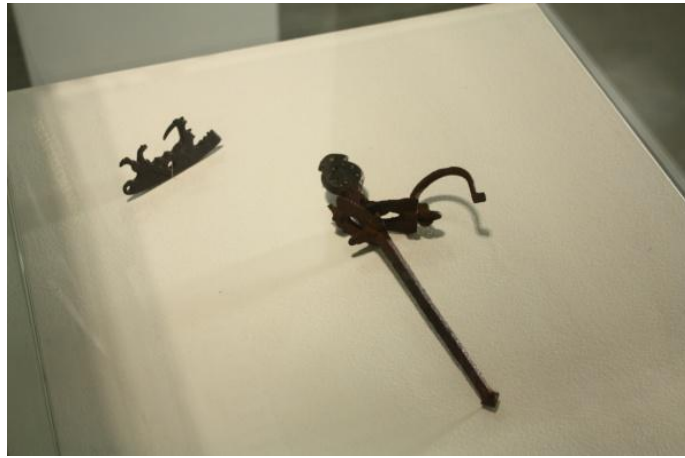
Resim 3. 21. Şifalı taslar; içlerinde çeşitli ayetlerin yazılı olduğu bu taslardan su işince veya banyoda başlarından döktüklerinde şifa bulacaklarına inandıkları şifalı taslar. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden toplanan bu şifalı taslar bakır ve pirinçten yapılmıştır.

Resim 3. 22. Selçuklu Dönemine Ait Bir Çan.

Resim 3. 23. Anadolu'nun Çeşitli Yerlerindeki Camilerde Kullanılan 7 Adet Alem.

Resim 3. 24. Kav Çakmağı ve Hassas Kantar (terazi).

Resim 3. 25. Kapı Çivileri; Dövme Demirden Yapılmış Olan Bu Çiviler Kalın Ağaçlarla Yapılmış Olan Kapılarda Kullanılmıştır.

Resim 3. 26. Anadolu'nun Çeşitli Yerlerinden Toplanan Farklı Dönemlere Ait Kılıçlar

Resim 3. 27. Tılımlı Eller

Resim 3. 28. Eski Döneminden Kalma Bir Âlem

Resim 3. 29. İçin Kullanılan Öküz Arabası

3.4.2. Geleneksel Sanat Eserleri:

Resim 3. 30. Şahmaran, Kâğıt Üzerine Guaj Boya.

Resim 3. 31. Şahmaran, Kâğıt Üzerine Guaj Boya.

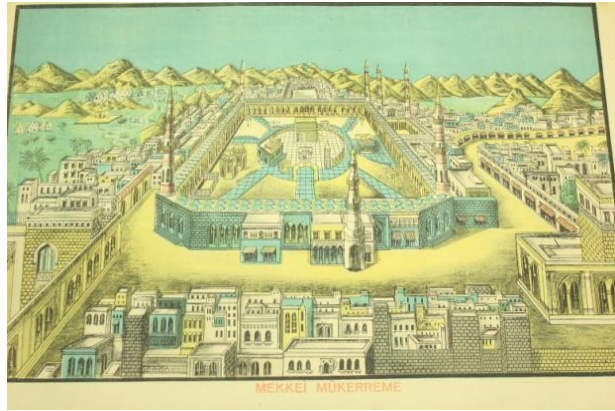
Resim 3.32. Şahmaran, Kumaş Üzerine İşleme

Resim 3.33. Ayasofya Camisinin İçi, Kâğıt Üzerine Taşbaskı.

Resim 3.34. Medine-i Münevvere, Kâğıt Üzerine Taşbaskı.

Resim 3.35. Mekkei Mükerrereme, Kâğıt Üzerine Taşbaskı.

Resim 3. 36. Halk Resmi, Tekkelerde Asılı Bulunan, Kumaş Üzerine İşlenmiş Takkeli Çalışma.

Resim 3. 37. Halk Resimleri, Tekkelerde Asılı Bulunan, Takke ve Hat Sanatının Bir Arada Bulunan Halk Resmi.

Resim 3. 38. Halk Resimleri, Gemi Resmi, Kağıt Üzerine Yapılmış Hat Sanatı

Resim 3. 39. Halk Resimleri, Kuş Figürü, Kağıt Üzerine Yapılmış, Ebru ve Kaligrafi.

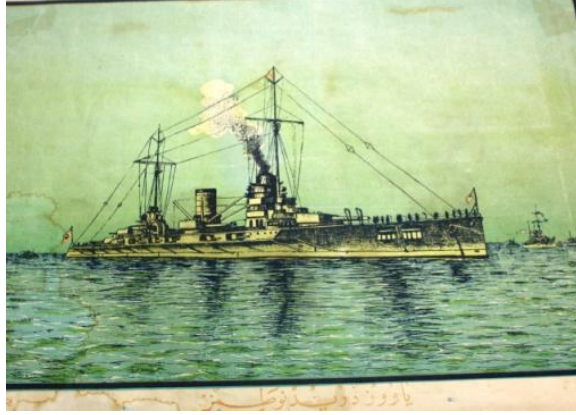
Resim 3. 40. Halk Resimleri Tavus Kuşu, Cam altı Resmi.

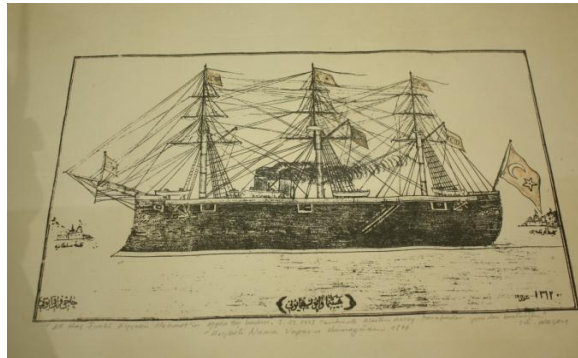
Resim 3. 41. Halk resimleri, Amentü Gemisi, Cam Altı Resmi.

Resim 3. 42. Dünya Güzeli Fatma. Kâğıt Taşbaskı

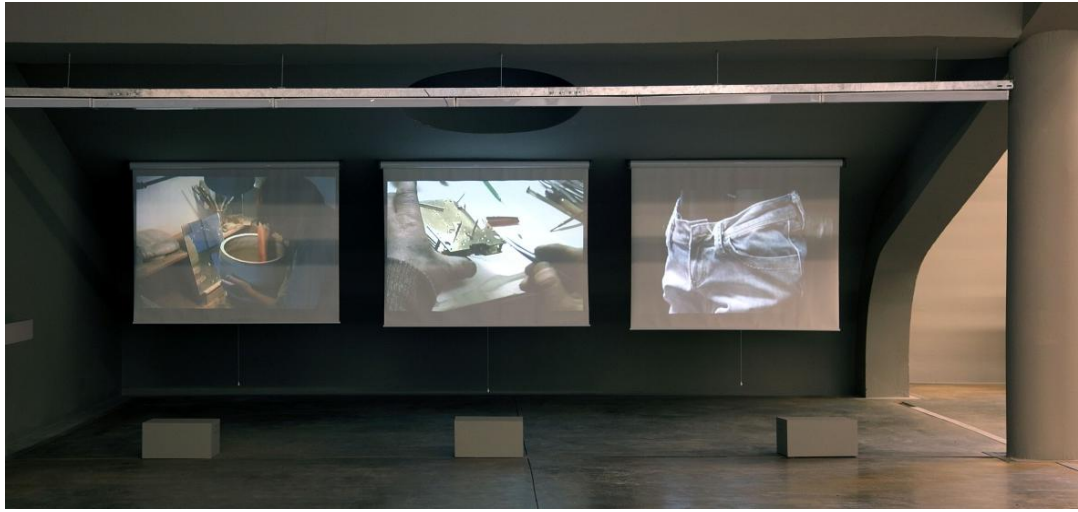
Resim 3. 43. Yavuz Firkateyni, Kâğıt Taşbaskı

Resim 3. 44. El Haç Firaki Eyyübü Mehmet'in Özgün Taşbaskı, 3.12.1978 tarihinde Alaattin Aksoy tarafından yeniden basılmıştır. "Heybeli Numan Vapurü Hümayünü" 1896.

3.4.3. Modern Sanat Eserleri:

Açılış sergisinde günümüz sanatı bölümünü, Ali Kazma, Alp Sime, Aslımay Altay, Ayşen Urfalıoğlu, Aziz Sarıyer, Beril Anılanmert, Burak Bedenlier, Esmâ Paçal Turam, Gülay Semercioğlu, Güler Güngör, Kurucu Koçanoğlu, Hüsâmettin Koçan, Mehmet Kavukçu, Murat Morova, Mürteza Fidan, Nermin Er, Özlem Süer Ramazan Bayrakoğlu, Suzi Hug Levi, Şakir Gökçebağ, Tuğrul Selçuk, Zafer Mintaş'ın işleri temsil ediyor. Bu alandaki sanatçılara ait sanat eserlerini bu bölümde ele alıp kısaca değerlendirmeye çalışacağız.

Resim 3. 45. Ali Kazma, Video Art. Kot Fabrikası, Video, 17 dk, 2008
(Francesca Minini, Milano izniyle)

Video konusunda üstün başarılarla sahip olan sanatçı **Ali Kazma**'nın 3 tane video art çalışması modern eserler bölümünde yer almaktadır (**Resim 3. 45.**). Bu video art müzede yer alan iki video art çalışmasından biridir. Bu çalışma Müzede sergilenen eserlerin içinde en dikkat çeken ve ziyaretçilerin ilgiyle izledikleri bir çalışmadır. Birinci video-art çalışmasında bir seramik atölyesinde seramik çalışan bir usta görülmektedir. 17 dakika boyunca çamur aşamasından çömlek biçiminin oluşumuna kadar ustanın el hareketleri ve eseri ortaya çıkarışı gösterilmektedir.

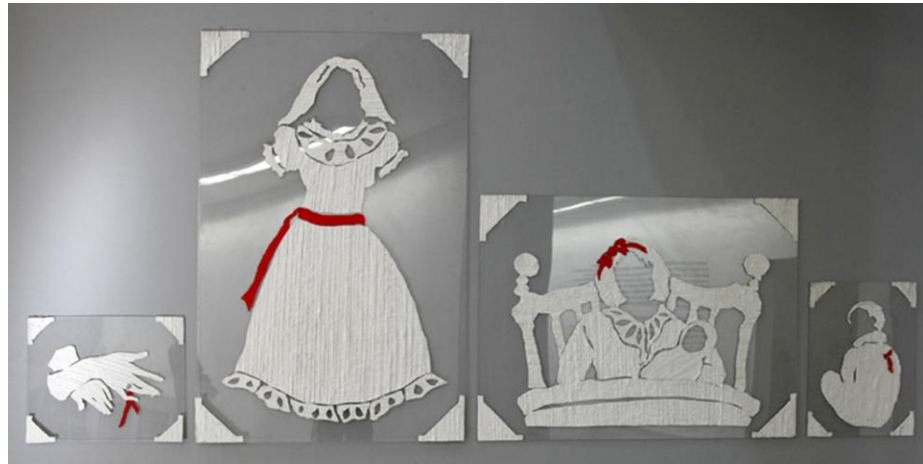
İkinci videoda bir saat tamircisi dükkânı yer alır. Dükkânında yakın çekimde bir usta elindeki bir saati tamir etmektedir. Bu video-artın süresi de 17 dakikadır. Üçüncü videoda da bir tekstil fabrikasındaki kumaş üretimini ele alınmıştır. 17 dakika boyunca üst üste

koyulmuş büyük parça kot kumaşlarının kesilmesi ile başlar ve sonra bu parçaların ölçülüp dikimi ile devam eder. Kumaşların taşlanması yapıldıktan sonra ütüleme işleri yapılır ve video sona erer.

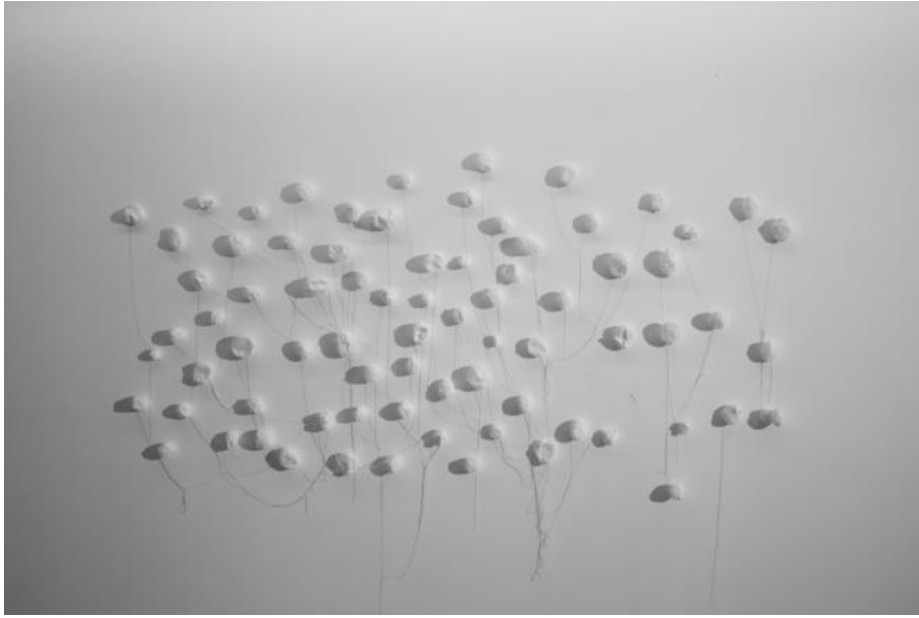
Resim 3. 46. Alp Sime, Çember, Fotoğraf, 2008,
100x66, 100x66, 66X100, 100x66 cm.

Fotoğraf sanatçısı **Alp Sime**'nin Baksı (Bayraktar) köyünde ikamet eden insanların yaşantılarından yola çıkarak çektiği 4 adet fotoğraf sergilenmektedir. (**Resim 3. 46.**) Birinci fotoğrafta tarlaya giden kadınların fotoğrafı vardır. İkincisinde de köy halkından birinin cenazesini bekleyen yaşlıların görüntüsü vardır. Üçüncü fotoğrafta da; bu köyden bir görüntü yer almaktadır. Teknoloji ve ilkelliğin bir arada olduğu bir fotoğraf karesidir. Dördüncü fotoğrafta da camii de namaz kılan köy halkının bir görüntüsü yer alır. Bu fotoğraflarda yer alan konular köyden elde edildiği için, köy halkı bu resimleri ilgi ile izlemektedir.

Resim 3. 47. Aslımay Altay, Kırmızı Kurdele, 2009, Tekstil, pleksiglas,
50x60, 105x165, 100x130, 45x65 cm

Aslımay Altay'a ait "Kırmızı Kurdele" adlı çalışma pleksiglas malzemesi üzerine yapıştırılmış kumaşlardan oluşmaktadır (**Resim 3. 47**). Bu kumaşlar gelinlik, eldiven, nişan ve doğumu simgelemektedirler. Beyaz renkte olmaları bir düğün ve genç bir kıızı temsil etmekte olup, kırmızı kurdele de günümüzdeki gelinliklerde bulunanla eş anlama gelmektedir. Soldan sağa ilk resimde parmağa takınla yüzüğe sarılı kırmızı kurdele nişanlanan çiftlerin yüzüklerine takmış olduğu bir geleneği temsil etmektedir. İkinci çalışmada gelinlik giyen kızların baba evinden çıkarken gelinliğin beline takılan kırmızı kurdele temsil edilmektedir. Üçüncü resimde geleneksel olarak doğum yapan bir annenin saçına taktığı kırmızı kurdele anlatılmıştır. Dördüncü resimde de sırtındaki bir kurdele ile bir çocuk yer almaktadır.

Resim 3. 48. Ayşen Urfaloğlu İsimsiz, 2009Yerleştirme , Tutkallı Sargı Bezi, İp, 270x 130 cm

Ayşen Urfaloğlu'na ait bu çalışmada sargı bezlerinin yuvarlak formlar halinde bir yüzey üzerindeki dağılımı yer almaktadır (**Resim 3. 48**). Her bir sargı yumağı bir bireyi temsil ediyor gibidir ve bu sargı yığınları iplerle birbirlerine bağlanarak bir küme oluşturmaktadır. İplerin bazıları boşa sarkmaktadır. Bu da çocukların gökyüzüne bıraktıkları balonlara gönderme yapmaktadır. 75 adet parçadan oluşan bu çalışma aynı zamanda ipek böceğinin kozalarını da çağrıştırmaktadır.

Resim 3. 49. Aziz Sariyer, Unit, 2009, Alüminyum levha, 140 x 30, h: 200 cm

Aziz Sariyer'in alüminyum levhadan yapmış olduğu bir düzenek sergi salonunun girişinde yer almaktadır (**Resim 3.49**). Bir tasarımcı olan sançtı, raf sistemleri, kitap için değişik raflar ve değişik depolama sistemleri için fabrikalara özel dizaynlar üretmektedir. Yurt dışında yaşayan sanatçının bu çalışması da bir kitaplık için yapılmıştır. Çalışma, merkezde yer alan 6 kare ve bunları birbirlerine bağlayan diğer parçalardan oluşmaktadır. Kare alanların aralarında kalan boşluklar ise + şeklindedir.

Beril Anılanmert'e ait bu seramik çalışması büyük sergi salonunun ortasında yer almaktadır (**Resim 3. 50**). Etrafındaki boşluk ve büyük kubbenin altında ortada olmasının da etkisi ile izleyiciyi heyecanlandırarak bir an önce yanına varma izlenimi uyandırmaktadır. Kadının toplumsal ve kültürel yerini öne çıkaran “**Kadın Halleri**” adlı bu çalışmasında Anadolu kadını ve kadının bereketi, aşısı, tohumu, süslemesi, oyası, ehramı ve kadına yapılan dış baskıları çok güzel bir şekilde anlatmıştır.

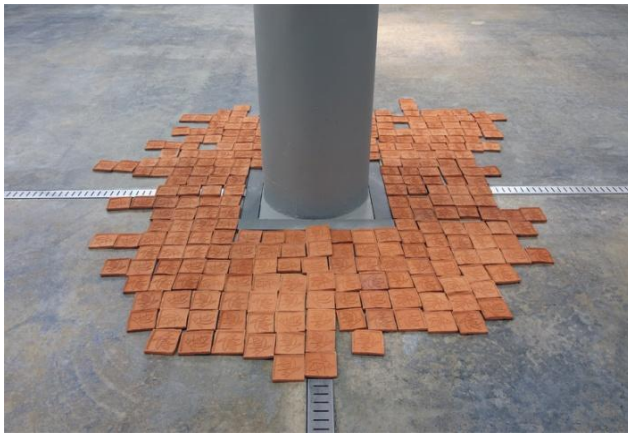
Çalışmada dışı siyah içi açık tonda yapılmış 9 adet seramik kap ardı ardına dizilmiştir. Bu fotoğrafa göre en arkadan birinci kaptaki kabın deliklerinden sokulmuş ehram kumaşı parçaları görülmektedir. İkinci kaptaki ehram mekiği veya yün teşisine benzeyen ince ve uçları sivri odunlar yer alır. Üçüncü kaptaki yünler, dördüncü kaptaki nazar boncuklu kurdeleler, beşinci kaptaki gelinlik tülleri, altıncı kaptaki kadınların yaptıkları oyacı kumaş parçaları, yedinci kaptaki tahta kaşık ve çatal, sekizinci kaptaki tohumlar ve dokuzuncu yani bize en yakın olan kaptaki da ekin başakları yer alır. Tüm kapların içinde yer alan tanrıça

formlu küçük heykelcikler bu parçaları işleyen ana-kadın kavramına gönderme yapmaktadır.

Resim 3. 50. Beril Anılanmert, Kadın Halleri, 2008, Seramik, 480x50x20 cm

Burak Bedenlier'e ait çalışma 560 adet seramik parçasından oluşmaktadır (**Resim 3. 51**). 10x10 cm ebatlarındaki bu küçük seramikler bir küme olarak ortalarında yer alan bir kolonun etrafında yerde sergilenmektedir. Seramiklerin üzerinde arı figürü bulunmaktadır. Sanatçı bir kalıp içine arı figürünü çizdiği seramikleri koyarak aynı görüntüyü çoğaltmıştır. Ancak her bir parçayı yerleştirirken arı resimleri farklı açılara göre tanzim edilmiştir. Hem bu farklı açılara göre tanzim edilmesinden hem de arının kendi doğal yapısından yola çıkarak bu çalışmada arzulu ve tutkulu bir inşa gücünü algılamaktayız.

Resim 3. 51. Burak Bedenlier, İsimsiz (Arılar)
2009, 60 adet 10x10 terakota, 250x250 cm

Resim 3. 52. Burak Bedenlier,
İsimsiz (Arılar) / Detay.

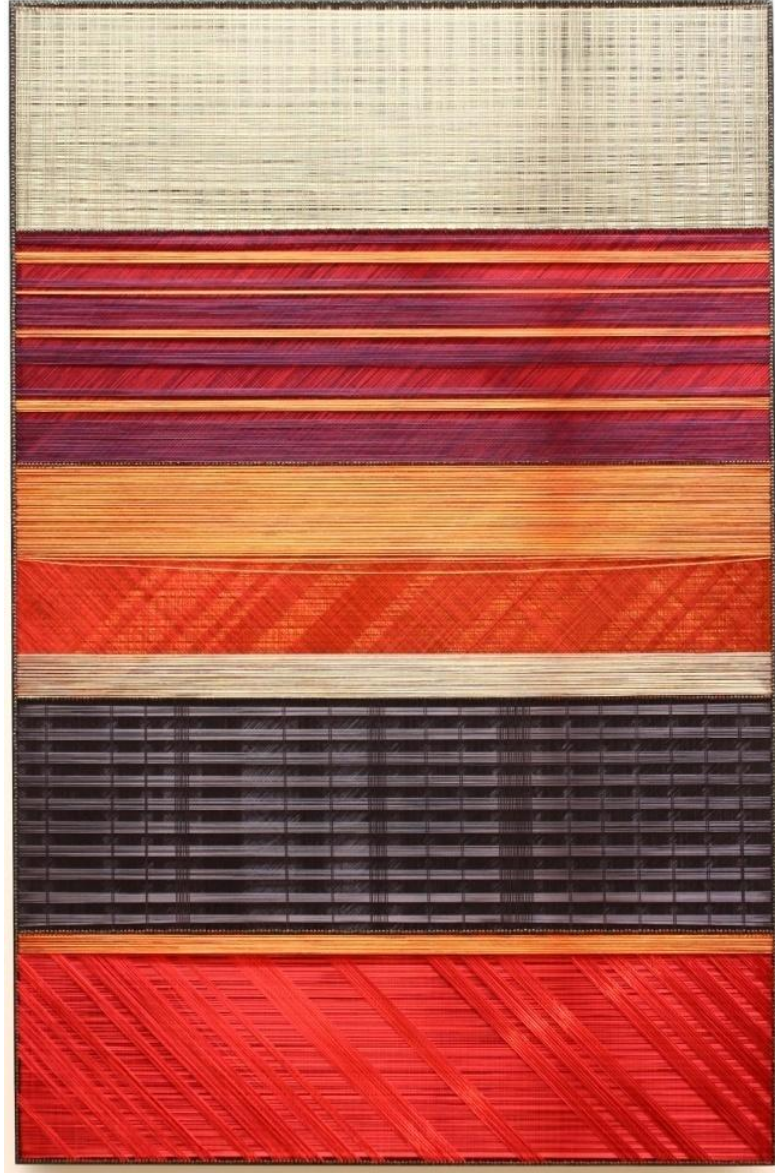
Esmâ Paçal Turam'ın "**Lamba**" adlı çalışması büyük sergi salonunun ortasında asılı bir şekilde sergilenmektedir (**Resim 3. 51, Resim 3. 52**). Silikonla yapılan bu çalışma yan yana duran insan figürleri bulunmaktadır. Hazırlanan kalıplar üzerine sıkılan silikonla yapılmış olan bu avize şekli teknik olarak dikkat çeken bir sanat eseridir. Avize dört kademededen oluşmaktadır. Her kademedede el ele tutuşmuş olan insan figürleri bir daire olmayı ve bir birlikteliği temsil etmektedirler. Aynı zamanda ışığın kaynağının da aslında insanın kendisi olduğunu da vurgulamaktadır.

Resim 3. 53. Esmâ Paçal Turam, Lamba,
2009, Silikon, pirinç, 60x60, h:140 cm

Resim 3. 54. Esmâ Paçal Turam, Lamba, Detay.

Resim 3. 55. Gülay Semercioğlu, Anadolu 2008 , Tel, vida, ahşap, 150x100 cm

Gülay Semercioğlu'nun sergide yer alan “**Anadolu**” adlı çalışmasında metal tellerle işlenerek yapılmış yedi renkli bir kilim yer almaktadır (**Resim 3. 55**). Yedi renk gökkuşağındaki renkleri temsil etmekte olup, aynı zamanda Anadolu insanının doğal yaşamda bildikleri renkleri ve bereketi de göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada her zaman alışılmış olan yün iplikler yerine metal iplikler kullanılarak ilgi çekici bir görüntü de oluşturulmuştur.

Resim 3. 56. Güler GÜNGÖR Yılanın Eskimiş Gömleği, 2009, Demir Tel, 20x20x235 cm

Güler GÜNGÖR'ün bu çalışması müzenin duvarında sergilenmektedir (**Resim 3. 56**). Doğal hayattan esinlenerek yapılan bu çalışmada yılanların bahar aylarında yılan havı (yılan elbisesi ya da yılan gömleği) denen derisini görmekteyiz. Yılanın bıraktığı bu eskimiş gömlek sanatçının eserine esin kaynağı olmuştur. Demir tellerin örülmesi ile yapılmış olan bu çalışma özellikle yöreden gelen halkın ilgiyle izlediği bir çalışmadır.

Resim 3. 57. Kurucu KOÇANOĞLU, Karıncalar Küçük Karınca, 2009, Büyük Karınca2010, Strafor yontu üzeri pamuklu ip, Küçük Karınca: 88x90x180 cm, Büyük Karınca: 345x210x145 cm

Kurucu Koçanoğlu'na ait çalışmada ise doğanın en çalışkan ve küçük canlısı olan karıncalar yer almaktadır (**Resim 3. 57**). Ancak bu karıncalar doğadakinin tersine 150 cm'yi aşan boyları ile devasa bir şekilde heykelleştirilmişlerdir. Adeta Goya'nın "Dev"ini çağrıştırmaktadırlar. Sanatçı bu abartı ile aslında çalışmanın ne kadar da büyük bir erdem olduğuna oldukça başarılı bir gönderme yapmıştır. Karıncalara ait heykellerin yumurtaya benzeyen parçalarının her biri strafordan yapılmış ve üzerleri pamuklu iplerle kaplanmıştır.

Resim 3. 58. Hüsamettin Koçan, Şaman Serisi 1,2,3,4, 2009, Tuval üzeri karışık teknik, 100x290, 100x290, 100x290, 100x290

Müzenin kurucusu olan **Hüsamettin Koçan**'ın da müzede "**Şaman Serisi**"nden 4 adet çalışması yer almaktadır. Sanatçı Şamanizme ait figürleri kendince yorumlamıştır (**Resim 3.58**). Tuval üzerine karışık teknik olarak yapılan bu çalışmalarda önce siyah mürekkeple boyanan ince kâğıdın üzerine değişik desenler yapılır. Sonra bu kâğıtlar silikon ile tuvalin yüzeyine yapıştırılır. Daha sonra renkli pullar, Bayburt yöresindeki bitkilerin tohumları vb küçük nesnelere tekrardan kalın bir silikon çekilerek tuvale yapıştırılır. Bu çalışmalar müzenin balkon kısmında sergilenmektedir.

Hüsamettin Koçan bu çalışmalarını Baksı Müzesi atölyelerinde çalışmıştır. Sanatçı bu çalışmalarda mutfaklarda raflara serilen çiçek desenli naylon muşambalardan ve kitapların kaplanıldığı naylon ciltlerden yararlanmıştır.

Mehmet Kavukçu'nun bu enstalasyon çalışması konferans salonunun içinde yer almaktadır (**Resim 3. 59**). Kırmızı ve beyaz renklerden oluşan toplamda 1 300 adet plastik top kullanılmıştır. Çoğunluğu beyaz olan bu topların yörenin doğası ile ilişkisi söz konusudur. Gökyüzünden aşağı akan bu toplar kar yağışını simgelemektedirler. Çalışma bir enstalasyon olmasına rağmen salonda sürekli olarak sergilenebilmektedir. Salonun konferanslarda kullanılmasına bir engel teşkil etmemektedir.

Resim 3. 59. Mehmet Kavukçu, Müze Kütüphanesi'ne Yerleştirme, 2010
1300 adet kırmızı beyaz plastik küre, 950x900x450 cm

Nadir olarak yer alan tuval resimlerinden biri de **Murat Morova**'ya ait "**Dönüşü Olmayan Nehir**" adlı çalışmadır (**Resim 3. 60**). Bu çalışmada Bayburt'un girişinden başlayarak Baksı Müzesi'ne kadar devam eden Çoruh Nehri ve etrafındaki ağaçlardan ve yollardan sanatçının edindiği izlenimler görülmektedir. Sanatçı Müze'ye gelirken yol güzergâhında izlediği görüntüleri kendi anlayışına göre kaydetmiş ve bunlara Bayburt'a has özel tanıtıcı imgeleri de eklemiştir.

Resmin solunda Bayburt Kalesi'ni ve Saat Kulesi'ni görmekteyiz. Bayburt evleri kulenin etrafında yer alır. Hemen orda beliren bir elektrik direğın üzerinde kaligrafi ile yapılmış bir leylek yolculuğu temsil etmektedir. Sol altta Şehit Osman Türbesi ve onun yanında Yakutiye Camisi yer alır. Nehir boyunca çeşitli köyler ve yerleşim alanlarına ait isleri görmekteyiz. Resmin ortasında ise Dikme Taş denilen doğal taş kütlesini görürüz.

Müze sağ orta altta belirmektedir. En alt sağ köşede ise köylülerin ziyaret ağacı dedikleri form gözükmemektedir.

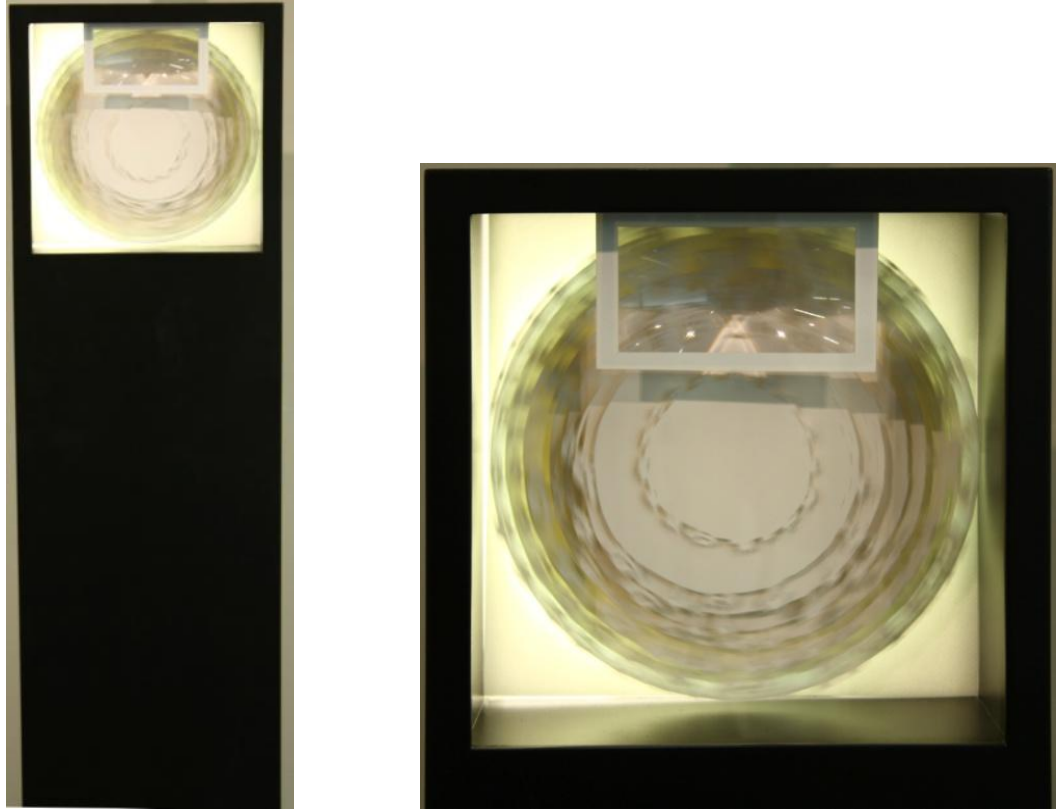
Resim 3. 60. Murat Morova, Dönüşü Olmayan Nehir, 2009, Tuval üzeri alçı, Çini Mürekkebi, Katran, Fotoğraf, Keçeli Kalem, 240x100 cm

Müzedede sergilenen bir diğer video-art çalışması da **Mürteza Fidan**'a aittir (**Resim 3. 61**). Bayburt doğumlu olan sanatçının “**Alem**” adındaki bu çalışması Müzenin kütüphane kısmında sergilenmektedir. 28 dakika süren görüntü, müzeye gelen yol üzerinde hareket eden bir arabanın içinden müzeye yönlendirilmiş bir kamera ile kaydedilmiştir. Arabanın önündeki bayrak ve müze sürekli olarak bitişik görüntülenmeye çalışılarak, Baksı Müzesinin bu topraklarda Türkiye Cumhuriyetini temsil ettiği de vurgulanmıştır. Sadece bayrak renkli olup, diğer görüntü siyah beyazdır.

Resim 3. 61. Mürteza Fidan Alem, 2009, Video Yerleştirme, 28 dk,

Nermin Er'e ait çalışmada üst üste yapıştırılmış yuvarlak kağıtların sürekli dönüşü ile oluşan dairesel bir hareket görülmektedir (**Resim 3. 62**). Sanatçı büyükten küçüğe doğru daire biçimli kâğıtlarını kestikten sonra her bir kâğıdın etrafına kumaşların etrafına eklenen hazır işlemeli oyaları çağrıştıracak bir biçimde evler, ağaçlar, araçlar, figürler ve nesnelere oluşturmuştur.

Resim 3. 62. Nermin Er, İsimli, 2009, Kâğıt Kesim ve Motor Aksam Üzerine Yerleştirme, 30x30 Yükseklik: 160 cm

Bıçak ya da makasla bu görüntüleri iyice şekillendirdikten sonra en alta en büyüğünü koyarak üst üste bu kâğıtları yapıştırmıştır. Kare çerçeve içinde yer alan bu düzenek bir motor sayesinde dönmekte ve görüntü dairesel bir görüntü hareketliliğine dönüşmektedir. Ayrıca çerçevenin üst alanında bir büyüteç bulunmaktadır ve buradan geçen görüntüyü büyütmektedir. Bu çalışmada akıp giden bir insan yaşamının yanı sıra sürekli dönen dünya da temsil edilmektedir.

Moda tasarımcısı **Özlem Süer**, geleneksel örtünme için Bayburt yöresinde kullanılan ehram kumaşından yararlanarak kadınlara yönelik manto tasarımları yapmıştır (**Resim 3.63**). Ehram kumaşı bölgedeki kadınların dış giysisi olarak kullanılmaktadır. Sanatçı bu dış giysi kavramına sadık kalmış ancak giysinin biçimini tamamen modernize etmiştir. Özlem Süer'in ehram kumaşından yararlanarak oluşturduğu bu giysilerle ilgili daha geniş bilgiyi tez çalışmamızın 85. sayfasında yer alan Atölye Çalışmaları adlı başlık altında bulabilirsiniz

Resim 3.63. Özlem Süer, “Dokuz”, Ehram Kumaşından 9 Adet Giysi Tasarımı, 2010.

Ramazan Bayrakoğlu'nun Baksı Müzesinin inşaatını konu alan çalışması, sergi salonunun hemen girişinde sergilenmektedir (**Resim 3.66, Resim 3.64**). Kumaş üzerine nakışların aplike tekniğiyle işlendiği bu çalışmada aynı rengin farklı tonlarını kullanılmıştır. Uzaktan çok belirgin olmasa da yakından işlenen nakışlar belirginleşmekte ve çalışmaya ayrı bir tat katmaktadır.

Resim 3.64. Ramazan Bayrakoğlu, İsimsiz, 2009, Kumaş üzeri dikiş, 120x64 cm

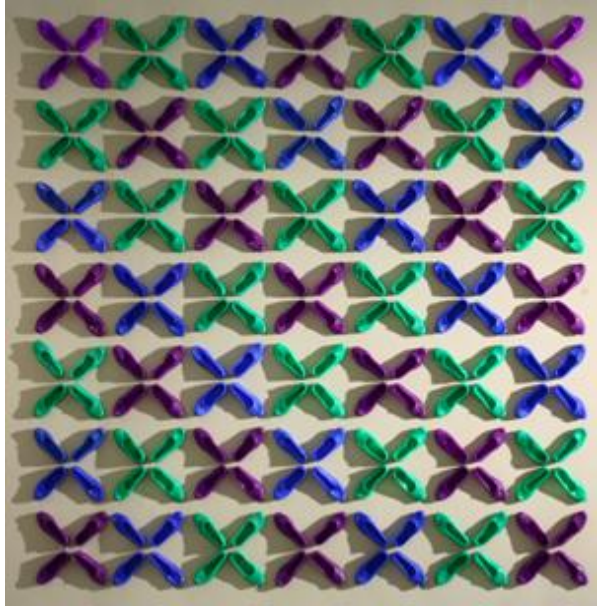
Resim 3.65. Ramazan Bayrakoğlu, İsimsiz Çalışmasından Ayrıntı

Resim 3.66. Suzi Hug Levi, İsimsiz, 2009, Yün, iplik, kağıt, 240x450x50 cm

Suzi Hug Levi'ye ait bu çalışma, geleneksel ehram kumaşından yararlanılarak ortaya çıkarılmış modern bir eserdir (**Resim 3.66**). Ehramın yapılış aşamasından esinlenerek üretilen bu çalışmada, altta henüz eğrilmemiş yünden oluşmuş ehram mekiğinin formunda elips bir bölüm yer alır. Bu mekiğe bağlı ve yukarı doğru giden iplerse, tezgâha gerilmiş olan iplikleri temsil eder. İpliklerin üzerinde ise ehramlardaki çeşitli nakışlar (elma şeleği, hanımeli, reyhan dalı yıldızın oynaşı, badem çekirdeği, pirinç deni, uçan kuşlar) yer almaktadır.

Şakir Gökçebağ'a ait bu enstalasyon çalışması büyük sergi salonunda yer almaktadır (**Resim 3.67, Resim 3.68**). Köy yaşantısında halkın ayakkabı yerine giydiği bu lastik ve plastikten yapılan naylon ayakkabı giyecekler sanatçı tarafından bir araya getirilmiş ve duvar yüzeyi üzerinde X şeklindeki çapraz yerleştirme düzeni içinde kompoze edilmiştir. Mavi, mor ve yeşil renklerden oluşan ayakkabıların tek tip olması sayesinde tüm eseri kaplayan bir ritim ortaya çıkar. Bu ritimle beraber Anadolu'nun her hangi bir yerinde bulabileceğimiz bir örgü dokusu yapısı da oluşur.

Resim 3.67. Şakir Gökçebağ, İsimlessiz, 2010, Renkli plastik ayakkabı, 310x 310cm

Resim 3.68. Şakir Gökçebağ, İsimlessiz, Renkli Plastik Ayakkabı, Detay.

Tuğrul Selçuk'un "**Hayat Ağacı**" adlı bu çalışması zarifliğiyle izleyicinin dikkatini çekmektedir (**Resim 3.69, Resim 3.70**). Hayat ağacı formu Türk kültüründe eskiden bu yana değişik şekillerde tasarlanmaktadır. Sanatçı günümüze ait yeni bir formla simgelediği hayat ağacında siyah ve sarı kullanmıştır. Sarı kısmın en alt bölümünde ana rahmindeki bir bebek kabartması vardır. Bir insanın ana rahminden başlayıp devam eden hayatının bir göstergesidir bu çalışma.

Resim 3.69. Tuğrul Selçuk, Hayat Ağacı, 2010, Boyalı Ahşap, Altın Varak, 47x22 h:238 cm.

Resim 3.70. Tuğrul Selçuk, Hayat Ağacı, Detay.

Zafer Mintaş'ın “**Misafirlerimiz İçin Yastıklar**” adlı yerleştirmesi sergi salonunun giriş kapısının üstünde yer alan ve ‘kapı başı’ diye tabir edilen mekânda sergilenmektedir (**Resim 3.71**). Sanatçı bu çalışmasında Baksı Köyündeki kızların el emeği ve göz nuru olan kanaviçelerle yapmış oldukları yastıkları kullanmıştır. Bir nevi Rady Made (hazır nesne) olarak tasarlanan çalışmada insanların akşam başlarını koydukları yastıklar bir sanat eseri olarak sergi salonunda izleyicilerin dikkatini çekmektedir.

Resim 3.71. Zafer Mintaş, Misafirlerimiz İçin Yastıklar, 2009, Yerleştirme, Yastık, 330x40 cm

3. 5. BAKSI MÜZESİNDE YAPILAN FAALİYETLER:

3.5.1. Atölye Çalışmaları:

Atölyelerin ikinci bölümünü oluşturan Halı, Kilim ve Ehram Atölyesinde halı-kilim ve ehram faaliyetleri yürütülmektedir. Bu atölyede bölgede kullanılan araç gereç ve geleneksel el sanatları yeniden ele alınmaktadır. Bu atölyelerde geleneksel üretimin unutulmaması için bir mücadele içerisine girmiş bulunmaktadır.

Ehram (İhram): Bayburt ve Erzurum yörelerinde bayanların örtünmek için kullandıkları geleneksel bir kıyafettir. Her şeyin zamana ayak uydurduğu gibi Bayburt halkı da zamana uymaktadır ve geleneksel olarak kullanılan ehram yerini daha modern pardösülere bırakmıştır. Böylece üretim de durmuştur Bayburt'a. Neredeyse her evde ehram tezgâhı bulunuyordu. Şimdi ise tezgâhlar çatı katlarına atılmış bir durumdadır. Müzenin atölye kısmında bu unutulmaya yüz tutan ehram dokumacılığı tekrar işlemeye başlıyor. Aynı zamanda bu atölyelerde ehram ustaları da yetişiyor (**Resim 3. 72**).

Resim 3. 72. Ehram Dokuma Çalışması

Ehram, modern tarzda yeniden tasarlanarak günümüz moda kıyafetleri üretiliyor. Tasarımcı Özlem Süer, müzenin açılışı için koyun kılından yapılan ehram ile 9 adet palto tasarlamıştır. Bu tasarımlar için kullanılan ehramlar atölyelerde üretilen ehramlardır. Tasarımlar İstanbul'da çok beğenilip talep artınca bu işin seri üretimi başlatılmıştır. (**Resim**

3.73.) Ayrıca Tasarımcı Özlem Süer'in tasarlamış olduğu 9 adet ehramdan yapılmış olan pardösü de Baksı Müzesi'nde sergilenmektedir.

Resim 3.73. Ehramdan Yapılmış Modern Elbiseler.

Bu atölyelerde her yıl yaklaşık 20-30 bayan eleman istihdam edilmektedir. Bu sayı her yıl artarak devam etmektedir. Bu bayan elamanların çoğu Baksı (Bayraktar) Köyü nüfusundan oluşmakta olup, yan köylerden de oldukça yüksek katılım bulunmaktadır.

3.5.2. Projeler:

Halı-Kilim ve Eham Atölyesinde devam eden çalışmalar Sosyal Destek Programı (SODES) ve Kuzey Anadolu Kalkınma (KUDAKA) projeleri olmak üzere iki proje tarafından desteklenmektedir. Bu atölyede yapılan tüm masrafları proje karşılamaktadır. Baksı Vakfı olarak Sosyal Destek Programı (SODES) projesine, bu çerçevede ilk etapta yöre halkından 20 kursiyere 8 ay süreyle eham dokuma kursu verilmiştir, KUDAKA projesinde ise halı ve kilim üretimi yapılmaktadır. Bu atölyenin de bütün maddi destek projeye aittir.

Kilim dokumacılığın içeren ve KUDAKA destekli ilk projenin adı “**Çözüdeki Anadolu**” Projesidir. DPT'nin şemsiyesi altında ayrıca KUDAKA kilim dokumalarıyla ilgili envanter çalışmaları yapmayı da içeriyor. Baksı Kültür Sanat Vakfı bu projede Okan Üniversitesi ile işbirliği yapıyor ve projenin etki alanını Bayburt'tan çevre kentlere, Erzurum ve Erzincan'a genişletmeyi hedefliyor. (**Resim 3.74.**) Çözüdeki Anadolu

projesinin çalışmaları; bir Bilim Kurulu danışmanlığında Bayburt, Erzurum ve Erzincan'daki köylerde kilim istihdama yönelik olarak kilim dokumacılığı eğitimleri vermeyi, tanıtım çalışmaları yapmayı ve pazar oluşturma çalışmaları yapmayı hedefliyor.

Resim 3.74. Halı Dokuma Çalışması.

Proje, bölgede faaliyet gösteren 3 üniversiteyi, bu kentlerin İl Kültür ve Turizm müdürlüklerini de bünyesine katarak bütüncül bir yaklaşımla, somut ve gerçekçi adımlarla ilerliyor.

“Projenin yola çıkış noktası, teknolojik gelişmelere yenik düşen bir geleneği canlandırma ideali... Makinede dokunan halı ve kilimler, bölgede geleneksel dokuyucuların sayısını hızla azaltmış durumda. Kilim üretimi bugün neredeyse durma noktasına varmış bulunuyor. Hedef, bu bölgedeki dokuyucu sayısını artırmak ve yeni pazarlama kanalları oluşturarak kilim dokumacılığının alternatif bir gelir alanı olarak yaygınlaşmasını sağlamak.”⁵¹

“2005 tarihinde kurulan Baksı Kültür Sanat Vakfı, günümüz sanatı ile geleneksel sanatı ortak bir zeminde buluşturarak sanatı ve kültürü yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç paralelinde kurulduğu günden bugüne kadar kültür ve sanat alanında faaliyetlerine devam eden vakıf, yerel dokumaların korunması ve yaygınlaştırılmasına da büyük önem vermektedir. Proje, yerel dokumaların en önemlisi olan Ehram dokumacılığının genç

⁵¹*Baksı müzesi projeler*, Erişim tarihi: 01 Şubat 2012, <http://baksi.org/atolyeler/cozgudeki-anadolu.aspx?lv11=1>

kuşaklar arasında yaygınlaşması, ehramın çağımız estetik anlayışına uygun bir yapıda yeniden yorumlanarak bölgede bir geçim kaynağı olarak kendine yer edinmesini amaçlamaktadır. Proje Bayraktar (Baksı) köyünde uygulanacaktır. Bayraktar köyü, Bayburt'un merkeze en uzak köylerinden biridir. Son dönemde genç nüfusun göç etmesi nedeniyle ekonomik etkinliği son derece sınırlı bir hale gelmiş olan köyde alternatif gelir alanları oluşturulamamıştır. Proje, tarıma dayalı bir yapı arz eden köyde, Ehlam Dokumacılığını alternatif bir gelir alanı olarak yaygınlaştırmaya çalışacaktır. Bölge için de model bir uygulama olarak değerlendirilebilecek projeye, kadınların etkin birer üretici olarak ekonomik hayatın içinde yer almaları sağlanacaktır. Proje kapsamında eğitim alacak olan kursiyer kadınların üretime katılmasına iki türlü destek olunacaktır. İsteyen fayda sahipleri proje kapsamında oluşturulacak atölyede üretim etkinliklerine katılabilecek, ya da ev tipi atölyelerde ehram dokuyabilecektir. Üretilen dokumalarının pazarlanmasında Baksı Kültür Sanat Vakfı kolaylaştırıcı olarak görev alacak ve proje sonrası süreçte pazarlama ile ilgili riskleri minimize edecektir. Bu durum projenin sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Projeden eğitim alacak 20 kursiyer hariç, bölgede yaşayan en az 75 kadının faydalanması beklenmektedir.”⁵²

3.5.3. Sempozyumlar:

İlk olarak 01-03 Haziran 2011 tarihleri arasında Bayburt Kültür ve Sanat Vakfı tarafından “Çözgüdeki Anadolu Projesi” kapsamında Baksı Müzesinde “Erzurum – Bayburt - Erzincan Kilimleri Sempozyumu” yapılmıştır. “Baksı Kültür Sanat Vakfı tarafından gerçekleştirilen “Çözgüdeki Anadolu” projesi kapsamında 1-3 Haziran 2011 tarihleri arasında Baksı Müzesi'nde bir sempozyum gerçekleştirildi. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen ve Okan Üniversitesi işbirliğiyle hayata geçirilen proje Bayburt, Erzurum ve Erzincan'daki köylerde kilim dokuma geleneğini günün koşullarına uygun biçimde yeniden canlandırmayı amaçlıyor. “Erzurum, Bayburt, Erzincan Kilimleri Sempozyumu” ise yeni yaklaşımlara olanak sağlamak üzere, motif kurgu çeşitliliğinden koruma ve dokümantasyon çalışmalarına, boyar madde tekniklerinden istihdam ve

⁵² *Baksı müzesinde ki projeler*, Erişim tarihi: 01 Şubat 2012
<http://www.bayburtproje.gov.tr/Default.aspx?module=sodesproje&view=read&id=bd8f7e7-1b2b-4670-a712-cf306a2aadd5>

pazarlama arayışlarına pek çok alanı tartışmaya açtı. Sempozyuma Mimar Sinan, Marmara, Akdeniz, Dokuz Eylül, Yüzüncü Yıl, Atatürk, Sakarya ve Okan üniversitelerinden öğretim üyeleri bildirileri ile katıldılar.”⁵³

3.5.4. Toplantılar:

09 Haziran 2010 tarihinde KUDAKA'nın (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı) 5. Olağan Kalkınma Kurulu Toplantısı Baksı Müzesi'nde yapılmıştır (**Resim 3.75**). “Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 5. Olağan Kalkınma Kurulu 09 Haziran 2010 Çarşamba günü saat 14.00'de Bayburt Baksı köyü, Baksı Müzesi Halk Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi toplantı salonunda yapıldı.

Resim 3.75. KUDAKA: 5. Olağan Kalkınma Kurulu Toplantısı- 2010.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)'nın çalışmaları Bayburt'a bağlı Bayraktar köyünde bulunan Baksı Müzesi'nde masaya yatırıldı. Baksı Müzesi toplantı salonunda yapılan kalkınma kurulu toplantısı ajansın dönem başkanı Bayburt Valisi Sayın Kerem Al'ın konuşmasıyla başladı. Ajansın kurumsal çalışmalarının tamamlandığını belirten Bayburt Valisi Sayın Kerem Al, 29 uzman, 6 idari personel ve bir de genel sekreter olmak üzere toplam 36 personelin ajans bünyesinde çalıştığını ve mekân sorununun da çözüme kavuştuğunu ifade ederek, yakın bir zamanda ajansın yeni binasına taşınacağını söyledi. Bundan sonra ajans olarak ciddi yatırımlara imza atılacağını vurgulayan Vali Al, teklif sunacak müteşebbislerin görüşlerini değerlendireceklerini dile getirdi. Kuzeydoğu

⁵³ *Baskı müzesinde ki sempozyumlar*, Erişim tarihi: 01 Şubat 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkında/haberler.aspx?lv11=8>

Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Sayın Rıfat Altan ise, 18-20 Haziran tarihlerinde 15 ülkeden gelecek olan işadamlarını "Anadolu'nun Zirvesinde Uluslararası Tanıtım ve İşbirliği Buluşması" kapsamında Erzurum-Erzincan ve Bayburt illerinde bulunan ithalat ve ihracat yapabilecek düzeydeki işadamları ile buluşturacaklarını söyledi. Ajans Genel Sekreterliği görevine geldikten sonra yapılan çalışmalar hakkında bilgi veren Altan, ajansın kurumsal çalışmalarını tamamladıklarını söyledi. Ajansın çalışmaları kapsamında kamu ve özel sektörü arasında iş birliği sağlayacaklarını belirten Altan, kalkınmanın daha kolay gerçekleşmesi için kamu ve özel sektörün işbirliği halinde olması gerektiğini sözlerine ekledi. Altan, daha sonra katılımcıların sorularını cevaplandırdı. Toplantıya Valimiz Sayın Abdülkadir Demir, Bayburt Valisi Sayın Kerem Al, Erzurum Valisi Sayın Sebahattin Öztürk, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Sayın Rıfat Altan, Bayburt Belediye Başkanı Sayın Hacı Ali Polat, Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Ahmet Küçükler, Erzincan Belediye Başkanı Sayın Yüksel Çakır, Atatürk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hikmet Koçak, Erzurum- Erzincan ve Bayburt illerinin İl Genel Meclisi başkanları ve Ticaret ve Sanayi Odası başkanları katıldı. KUDAKA'nın bir sonraki kalkınma kurulu toplantısının 25 Kasım 2010 tarihinde Erzincan'da yapılmasına karar verildikten sonra toplantı sona erdi.”⁵⁴

3.5.5.Ödüller:

Tüypap Sanatsever Kurum Ödülü, 2010:

“Baksı Müzesi 2010 yılında, TÜYAP tarafından düzenlenen 20. İstanbul Sanat Fuarı çerçevesinde "Sanatsever Kurum Ödülü"ne değer bulundu. Türkiye'nin kesintisiz devam eden en köklü sanat organizasyonlarından biri olan İstanbul Sanat Fuarı kapsamında her yıl "Onur Ödülleri" veriliyor. Bu ödüller için İstanbul Sanat Fuarı adına bir jüri, plastik sanatların farklı alanlarındaki katkıları nedeniyle sanatçı ve kurumları aday gösteriyor.”⁵⁵

Contemporary İstanbul Ödülü, 2010:

⁵⁴ *Baksı müzesinde ki toplantılar*, Erişim tarihi: 18 Mart 2012, http://erzincan.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=238:kudakann-5-olaan-kalknma-kurulu-toplants-yapld&catid=1:valilik&Itemid=35

⁵⁵ *Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkında/odullerimiz.aspx?lv11=6>

“Türk sanatçı ve sanatseverleri uluslararası çağdaş sanat ortamıyla buluşturma amacıyla düzenlenen “Contemporary İstanbul” 2010 yılı ödülünü sanata katkıları nedeniyle Baksı Müzesi'nin kurucusu Prof. Hüsamettin Koçan'a verdi. Etkinlik geleneksel olarak her yıl, bu alanda öne çıkan sanatçı, akademisyen ya da işadamını çağdaş sanata yaptığı katkıyı sembolize eden bir tuğlayla ödüllendiriyor. İlkini sanata yaptığı katkılarla işadamı Sakıp Sabancı'nın aldığı ödül, 2010 yılında Prof. Koçan'a verildi.”⁵⁶

Altın Pusula Ödülü, 2010:

“Baksı Müzesi, 2010 yılında Türkiye Halkla İlişkiler Derneği TÜHİD'in verdiği 10. Altın Pusula Halkla İlişkiler Ödülleri'nden birine değer bulundu. 16 ayrı dalda toplam 175 projenin katıldığı yarışmada Baksı Müzesi Grup 7 İletişim Danışmanlığı ile birlikte Kategori Dışı Projeler'de birinci oldu. Grup 7, proje fikrinin filizlendiği tarihten bugüne, müzenin kuruluşuna katkı sağlayan sergilerin iletişiminden açılış etkinliklerine, 10 yıllık bir süreçte gönüllü olarak Baksı'ya iletişim danışmanlığı hizmeti veriyor.”⁵⁷

ÇAĞSAV Onur Ödülü, 2011:

“ÇAĞSAV 11. Ankara Sanat Buluşması" kapsamında Baksı Kültür Sanat Vakfı'na bir onur ödülü sundu. Mart 2011'de düzenlenen törende, ÇAĞSAV Kurumsal Onur Ödülü heykelciliği Baksı Kültür Sanat Vakfı'na şu gerekçeyle verildi: "Çağdaş ve geleneksel sanatları ortak bir düzlemde buluşturma çabaları, kültür değerleriyle sanatsal yapıtları gelecek kuşaklara aktarma vizyonu, Baksı Müzesi'ni açarak bölgenin ekonomik ve toplumsal gelişimine katkı sağlaması ve sanatın büyük kentlere özgü olmadığını kanıtlanması.”⁵⁸

⁵⁶ *Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lv11=6>

⁵⁷ *Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lv11=6>

⁵⁸ *Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lv11=6>

SONUÇ

Müzeciliğe farklı bir bakış açısı getiren Baksı Müzesi Türkiye’de bir ilk olmuştur. Müze denilince, aklımıza eser yığını gelmiyor artık. Sürekli aktif olan, sanat etkinliğinde bulunan bir mekânın var olduğunu biliyoruz.

Artık bünyesinde sadece eserler buldurmeyen, eğitime ve sanata önem gösteren memleket insanına faydalı olan bir müze var diyebiliyoruz. Sanatla halkı, sanatçıyla doğayı birbirine kavuşturan Baksı Müzesi, faydalı bir bağ kurma aracıdır. Bu durumdan halk da, sanatçı da memnundur. Müze her iki taraf için de farklı bir bakış açısı yaratmıştır. Sanatçı kırsalda olan halkın yaşantısına bakma fırsatı bulurken halk da sanat eserine bakma fırsatını yakalıyor.

Baksı Müzesi modern sanatı halkın içine sokmanın yanı sıra, yöre halkının etnografik eserlerini de derleyip sunmuş bulunmaktadır. Gelen ziyaretçilerin, önceden kullanılıp da artık kullanılmayan eşyalara bir müze içerisinde değer verildiğini gördükleri zamanki mutlulukları gözlerinden okunmaktadır adeta. Bu mutluluğu yaşatmaktır aslında müzenin amacı. Böyle bir durumda müze amacına ulaşmış diyebiliyoruz.

Baksı Müzesi sadece sergileme yapmıyor, aynı zamanda geleneği, modern, eğitimi, sanatı ve iş imkânlarını bir arada bizlere sunuyor. Atölyelerde yapılan proje çalışmaları sayesinde bölgede unutulmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatlarını yeniden canlandırılıyor. Halen devam etmekte olan “Çözüdeki Anadolu” projesi gibi daha birçok proje gelecekte müze atölyelerinde yapılacaktır. Bu projeler sayesinde bölgede yaşayan halka hem sanat yapma fırsatı hem de kazanç elde etme fırsatı sağlanacaktır. Bu projelerde yetişen ustalar belki de kendi atölyelerini açarak öğrendikleri bu mesleği devam ettirecekler ve yeni ustalar yetiştireceklerdir.

KAYNAKÇA

- Arık, Remzi Oğuz, *Halk Evlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*.
- Artun, Ali, *Müze ve Modernlik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.
- Artun, Ali, *Sanatçı Müzeleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.
- Ayhan, Yücel. Kantarcıoğlu, A.Serdar, *Müzelerdeki Eserlerin Bozulmasında Mikropların Rolü*, Kültür Bakanlığı yayımları, Ankara 1997.
- Arık, Remzi Oğuz *Halk Evlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*, C.H.P. Halk evleri Yayınlarında Kılavuz Kitapları, Ankara 1947.
- Başgelen, Nezh, *Müzeler İçin Düş Bilançosu-Tutkular ve Nesnelere*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.
- Demir, Canan, *Müzelerde Çağdaş Pazarlama*, Türkiye Anıt Çevre ve Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayını, İstanbul 2001.
- Emir, Dursun Ali, *Ehram Ders Notları*, Aksiseda Matbaacılık, İstanbul 2005.
- Gerçek, Ferruh, *Türk Müzeciliği*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999.
- Gürel, Haşim Nur, *Muhayyel Müze Meraklısına Mektuplar*, Sevimce Sanat Galerisi Yayınları, İstanbul 1997.
- Hacıhasanzade, Feridun, *Coğrafi, Tarihi, Ekonomik Açından Her Yönüyle Her Köyüyle Bayburt*, İstanbul 2007.
- Hisar, Abdülhak Şinasi, *Türk Müzeciliği*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş, İstanbul 2010.
- Karakoyunlu, Sadri, *Bayburt Tarihi*, Ankara 1990.
- Kaya, Şennur. Adıgüzel, Hatice, *Türkiye’de Müzecilik 100 Müze 1000 Eser*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2. Cilt, İstanbul 2007.
- Karabıyık, Ayfer, *Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye’deki Müzecilik Hareketine Bir Bakış*, (Yüksek Lisans Tezi Yayınlanmamış), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.
- Kılıçoğlu, Sefa. Nezihe, Araz. Devrim, Hakkı, *Meydan-Larousse*, Meydan Yayınevi, Cilt: 9, İstanbul1981.
- Modoğlu, Tuba Bedir, *Müzeciliğin Çıkış Tarihi ve Türkiye’de Resim ve Heykel Müzeleri*, Erzurum, 2011.

Önder, Mehmet, *Türkiye Müzeleri ve Müzelerdeki Şaheserlerden Örnekler*, Türkiye İş Bankası A.Ş. Kültür Yayınları Sanat Dizisi, Ankara 1977.

Öz, Tahsin, *Ahmet Fethi Paşa ve Müzeler*, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1948.

Parten, Arzu, *Anadolu'nun Çağdaş Sanatla Yakınlaşmasına Bir Model: Baksı Müzesi*, Sanatta Anadolu Aydınlanması Sempozyumu, Erzurum 2005.

Rona, Zeynep. Beykan, Müren, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: II, Yem Yayınevi, İstanbul 1997.

Wendy, M.K. Shaw, *Osmanlı Müzeciliği*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

Sürelî Yayınlar:

Atagök, Tomur, "Serginin Sergisi", *Artist Modern*, Sayı:07/09, İstanbul 2009.

Atikoğlu, Ayça, "Ötekileştirmenin müzesinden İnsan Hikayeleri", *Milliyet Sanat*, Sayı:622/126301, İstanbul 2011.

Bayburt Belediyesi Bülteni, Yağız Matbaa, Sayı:9, 2010.

Bayburt Aktuel "Analarımızın Ehramı Sosyetenin Üzerinde", Sayı:1, İstanbul 2011.

Cezar, Mustafa, "Çok Yönlü Bir Değer: Osman Hamdi", *Sanat Dünyamız*, Yapı kredi Yayınları, Sayı:73, İstanbul 1999.

Çolakoğlu, Cansu, "Müze Gezmek, Terapi Gibidir", *Milliyet Sanat*, Sayı: 623/126301, İstanbul 2011.

Dinç, Aslıhan, 'Sarkıs İle Söyleşi', *Sanat Dünyamız*, Yapı kredi Yayınları, yıl 18, Sayı 53, İstanbul 1993.

Dört Mevsim Bayburt "Bozkırın Ortasında Bir Kültür Adası Baksı Halk Sanatları Uygulama Merkezi", , Sayı:1, Ankara 2008.

Edgü, Ferit, "Bir Müze Tutkunu", *Sanat Dünyamız*, Sayı:77, İstanbul 2000,

Erbay, Fethiye, "Avrupa Müze Formu Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri", *Artist Modern*, Sayı:07/09, İstanbul 2009.

Koçan Hüsamettin, "Bayburt Sanata Daha Yakın", *Bayburt Vakfı*, sayı:7, İstanbul 2010.

Malraux Andre, "Hayali Müze" , *Sanat Dünyamız*, Sayı:77, İstanbul 2000.

Odabaşı, Bahattin, "Doğayla İç İç Kültür Kompleksi", *Haber 69*, Sayı:209-210, İstanbul 2008.

Önder, Mehmet, “*Türkiye Müzeleri ve müzelerdeki Şaheserlerden Örnekler*”, Türkiye İş Bankası a.ş. Kültür Yayınları Sanat Dizisi, Sayı:27, Ankara 1977.

Uçar, Neslihan, “*İstanbul Modern Sanat Müzesi*”, *Artist Modern*, Sayı: 24, İstanbul 2011.

Elektronik Yayınlar:

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Erişim tarihi: 02 Aralık 2011,

<http://www.kenthaber.com/ic-anadolu/ankara/altindag/Rehber/muzeler/devlet-resim-ve-heykel-muzesi>

Ayrat Teregulov, Erişim tarihi: 22 Ekim 2011, <http://picasaweb.google.ru/arteregul>

Baksı Müzesi, Erişim tarihi: 18 Şubat 2011, <http://www.baksi.org/index.html#>

Baksı müzesi. Erişim tarihi: 19 Mart 2012, <http://www.baksi.org/sergiler/katkida-bulunan-sanatcilar.aspx?lv11=4>

Baksı Müzesi, Erişim tarihi: 17.02.2011.

<http://www.tumgazeteler.com/?a=2826377&cache=1>

Baksı Müzesi, Erişim Tarihi: 12 Ocak 201, <http://www.baksi.org>

Baksı Müzesi, Erişim tarihi: 12 Ocak 2011, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/nasil-muze.aspx?lv11=1>

Baksı müzesi projeler. Erişim tarihi: 01 Şubat 2012, <http://baksi.org/atolyeler/cozgudeki-anadolu.aspx?lv11=1>

Baksı müzesinde ki projeler, Erişim tarihi: 01 Şubat 2012

<http://www.bayburtproje.gov.tr/Default.aspx?module=sodesproje&view=read&id=bdf8f7e7-1b2b-4670-a712-cf306a2aadd5>

Baksı Müzesinde ki Toplantılar, Erişim tarihi: 18 Mart 2012,

http://erzincan.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=238:kudakann-5-olaan-kalknma-kurulu-toplants-yapld&catid=1:valilik&Itemid=35

Baksı müzesi ödülleri, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lv11=6>

- Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lvl1=6>
- Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lvl1=6>
- Baksı müzesi ödülleri*, Erişim Tarihi: 18 Mart 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/odullerimiz.aspx?lvl1=6>
- Baksı Müzesi*, Erişim tarihi: 15 Ocak 2011, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1007518>
- Baksı Müzesi*, Erişim tarihi: 18.02.2011, <http://www.olaymedya.com/bayburta-bir-ozel-muze-baksi-55.html>
- Baksı müzesinde ki sempozyumlar*, Erişim tarihi: 01 Şubat 2012, <http://baksi.org/baksi-hakkinda/haberler.aspx?lvl1=8>
- Bayraktar Köyü*, Erişim tarihi: 19 Şubat 2011, <http://nedir.antoloji.com/bayburt-bayraktar-koyu/>
- Bayraktar Köyü*, Erişim tarihi: 19 Şubat 2011, <http://nedir.antoloji.com/bayburt-bayraktar-koyu/>
- Burhan Doğançay Müzesi*, Erişim tarihi: 24 Kasım 2011, http://www.istanbul.net.tr/istanbul_muzeler_detay.asp?id=163
- Cumhuriyet Döneminde kurulan müzeler*, Erişim tarihi: 21 Ekim2011 <http://www.turkcebilgi.com/ataturk/ataturk-ve-muze.asp>
- Ehram*, Erişim tarihi: 20 Mart 2012, <http://www.kulturelbellek.com/ihram-dokumaciligi>
- Hüsamettin Koçan*, Erişim tarihi: 21 Mayıs 2012 <http://www.baksi.org/baksi-hakkinda/h-kocan.aspx?lvl1=7>
- IMOGA Müzesi*, Erişim Tarihi: 20 Aralık 2011 <http://www.imoga.org/pPages/pImoga.aspx?psID=0004&lang=ENG§ion=2¶m1=1866>
- İstanbul Modern Sanat Müzesi*, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, http://www.secerken.com/1888-Istanbul_Modern_Sanat_Muzesi.aspx
- Özel Müze ve Koleksiyonculuk*, Erişim tarihi: 07 Ekim 2011, <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-23827/koleksiyonculuk.html>

Pera Müzesi, Erişim tarihi: 16 Kasım 2011,

http://tr.wikipedia.org/wiki/Pera_M%C3%BCzesi

Pera Müzesi, Erişim tarihi: 16 Kasım 2011, <http://www.peramuzesi.org.tr/>

Sabancı Müzesi, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010,

<http://muze.sabanciuniv.edu/content/default.php?lngContentID=1>

Sabancı Müzesi, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010,

<http://www.thegate.com.tr/?sid=5d6bc63fa883d5484e1587d9ac4018f4&subid=2259>

Sabancı Müzesi, Erişim tarihi: 14 Eylül 2010, muze.sabanciuniv.edu/sayfa/gecmis-sergiler.

Sabancı Müzesi Etkinlikleri, Erişim tarihi: 21 Kasım 2011, <http://www.cicicee.com/gittik-gorduk.aspx?gGordukId=14674>

Türkiye’de Özel Müzeler, Erişim tarihi: 03 Mart 2012, www.kultur.gov.tr/TR/belge/1

Türkiye’de Müzecilik, Erişim tarihi: 14 Haziran 2011, <http://www.datassist.com.tr/basinda-datassist/turkiyede-muzeciligin-tarihi.html>

Türkiye’de Özel Müzecilik, Erişim tarihi: 07 Ekim 2011, <http://www.haber34.com/istanbul-ozel-muzeleri-cok-sevdi-2789-haberi.html>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı ve Soyadı	Şemsinur ÇELİK
Doğum Yeri ve Yılı	Bayburt- 1985
Eğitim Bilgileri	
Lisans	2004 – 2008- Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü.
Yüksek Lisans	2008 – 2012- Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Bölümü Resim Anasanat Dalı.
Sanatsal Faaliyetler	
Kişisel Sergiler	
2008	Resim Sergisi (Tuba Bedir ile birlikte) Şair Zihni Kültür Merkezi Sergi Salonu BAYBURT
Karma Sergiler	
2006	“Erzurum Gravürleri” Sergisi, “EMITT 2006 İstanbul”, Uluslararası Akdeniz Ülkeleri Turizm ve Seyahat Fuarı, Erzurum Standı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, Beylikdüzü, İSTANBUL.
2006	Erzurum Gravürleri Sergisi, Nilüfer Belediyesi, Konak Kültür Evi, BURSA.
2006	Erzurum Gravürleri Sergisi, Çifte Minareli Medrese, ERZURUM.
2007	Gravürlerle Erzurum Sergisi, Çifte Minareli Medrese, ERZURUM.
2007	Mezuniyet Sergisi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, ERZURUM.
2007	Gravürlerle Erzurum Sergisi, 17. İstanbul Sanat Fuarı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, Beylikdüzü, İSTANBUL.
2008	Günümüz Gravürleri ile Erzurum Yakutiye Medresesi, ERZURUM
2008	Mezuniyet Sergisi G.S. F. Sergi Salonu, ERZURUM
2008	Uluslararası Dede Korkut Kültür ve Sanat Şöleni Resim Sergisi, Şair Zihni Kültür Merkezi, BAYBURT
2009	Türk Mitolojisi Sergisi, II. Uluslar arası Türk Şöleni, Atatürk Üniversitesi Sanat Galerisi, ERZURUM.
2009	Mehmet Kavukçu Atölyesi Resim Sergisi, G.S. F. Sergi Salonu, ERZURUM

2009	İnisiyatifler Resim Sergisi, 19. İstanbul Sanat Fuarı, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, Beylikdüzü, İSTANBUL.
2009	İmge Sanat Grubu Resim Sergisi, Artforum 5. Sanat Fuarı, ANKARA
2009	Gravür Sergisi, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi, SİVAS.
2009	Buluşma, Türkiye Sanatı Etkinlik Grubu, Karma Sergi ve Konseri, Atatürk Kültür Merkezi, SİVAS.
2010	İmge Sanat Grubu Resim Sergisi, Halk Eğitim Merkezi Sergi Salonu, AĞRI.
2010	Erzurum Gravürleri Sergisi, Büyükşehir Belediyesi Kültür Merkezi, ERZURUM.
2010	Lisansüstü Eğitimi Sergisi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonları, ERZURUM.
2010	İmge Sanat Grubu Resim Sergisi, Halk Eğitim Merkezi Sergi Salonu, AĞRI
2010	Erzurum Gravürleri Sergisi A.V.M. Kültür Merkezi Sergi Salonu, ERZURUM
2011	21 Şubat 21 Sanatçı 21 eser, 21 Başkan Sanat Etkinliği Resim Sergisi, Şair Zihni Kültür Merkezi Sergi Salonu BAYBURT
2011	Sanatla Türk Esintisi Karma Sergisi, Bayburt Üniversitesi Sanat Galerisi, BAYBURT
2011	Gravürlerle Erzurum Sergisi, 25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları, Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü Sergi Alanları, ERZURUM
2012	Yüz Yüze Karma Resim Sergisi, Şair Zihni Kültür Merkezi, BAYBURT.
İletişim	

E- Posta Adresi	semsinur69@hotmail.com